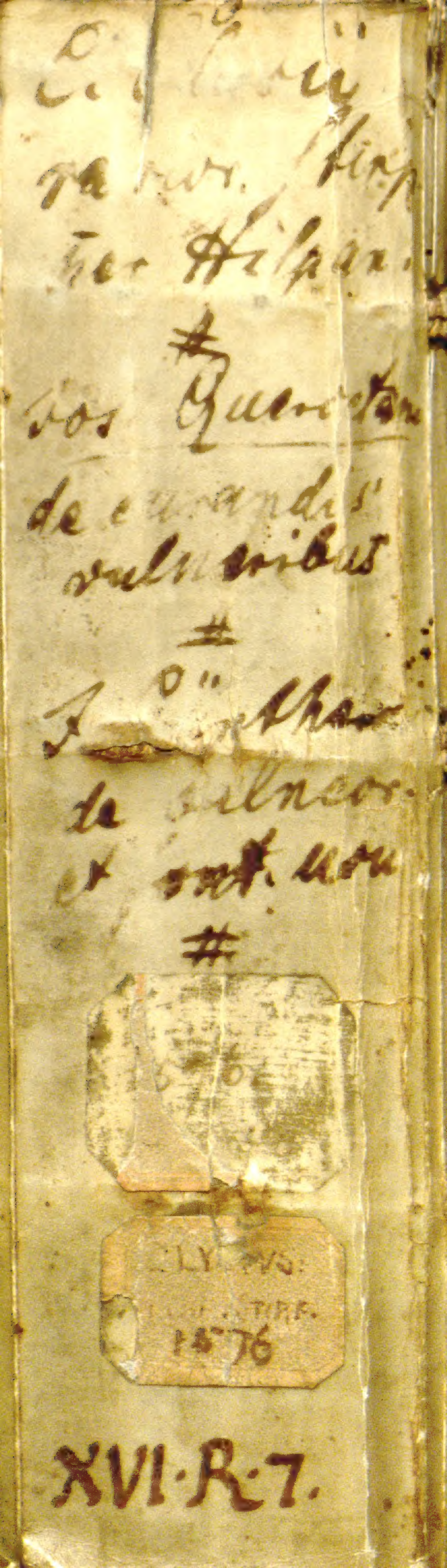

E. [illegible]
ra [illegible] Stirp
ner Hispan.
#
vos Quercetan
de curandis
vulneribus
#
F. [illegible]nthar
de balneor.
et [illegible]
#

[illegible]
[illegible]
1576
XVI·R·7.

IOSEPHI

QVERCETANI

MEDICI SCLO.

PETARIVS,

SIVE

DE CVRANDIS VVLNERIbus, quæ Sclopetorum & similium tormentorũ ictibus acciderunt, Liber.

EIVSDEM

ANTIDOTARIVM SPAGIRICVM pag. ibi.

aduersus eosdem ictus. Cum indice, in fine.

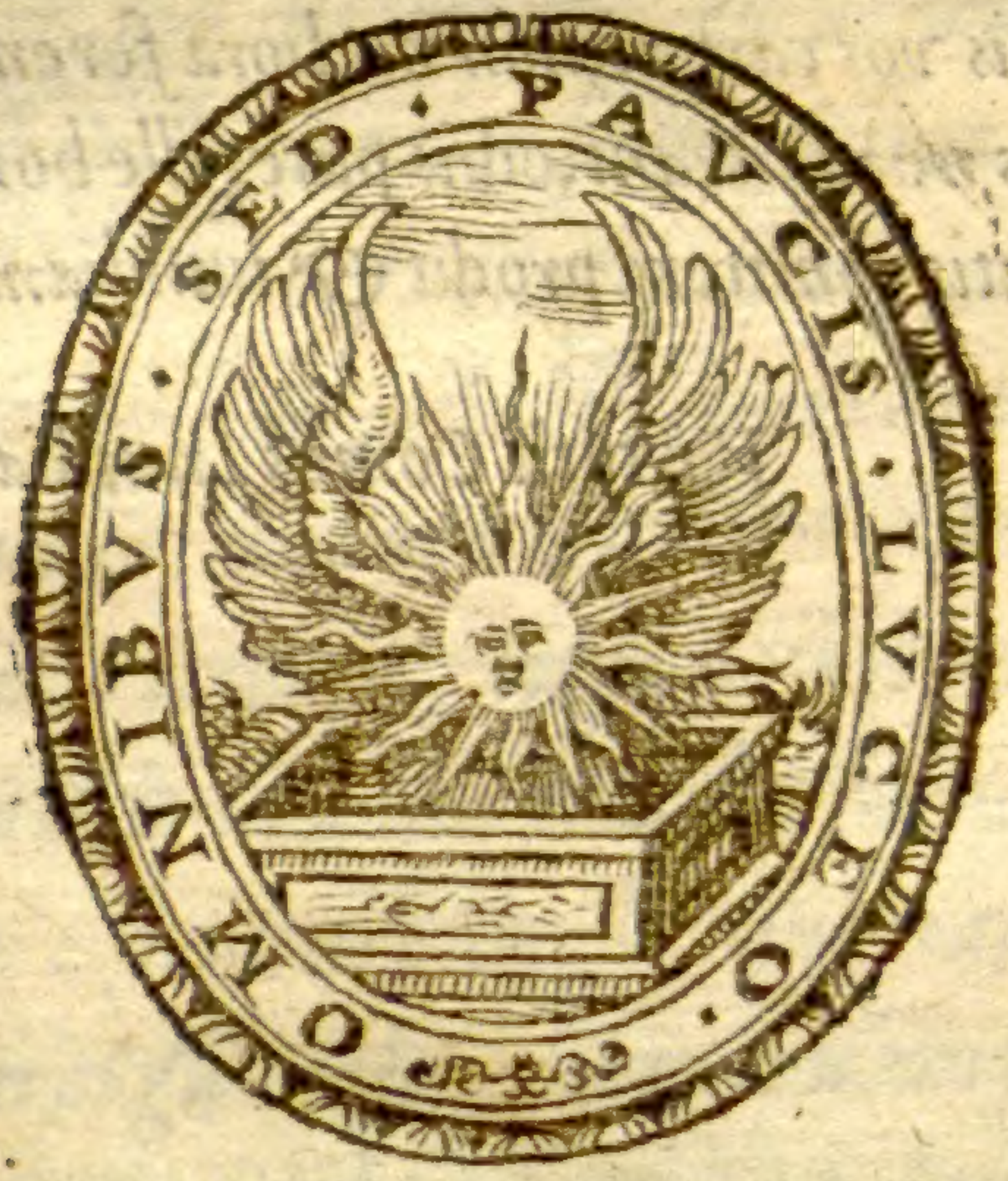

LVGDVNI,

Apud Ioannem Lertotium.

M. D. LXXVI.

AVTHOR AD SVOS LIBELLOS.

Si vos fortè videns caperata fronte, libelli,
Si quis vos carpat, non meliora ferens:
Hæc vos ne moueant, odiis patet ille bonorum,
Virtutis comitem prodit & inuidiam.

Virtutis Comes Inuidia.

SERENISSIMO, IL-LVSTRISSIMO, ET POTENTISSIMO PRINCIPI, Franciſco Galliæ Regum Filio & Fratri, Duci Alenſonio, &c. Ioſephus Querceranus Armeniacus. S. P. D.

VM de tua erga me benignitate, & beneuolentia certior factus eſſem, Princeps Illuſtriſſime, admonitúſque fuiſſem, tibi eſſe in animo ac iam decreuiſſe, me in tuam clientelam ac familiam recipere, eiúſque me conſilij ac voluntatis tuæ nuper admonendum curaſſes: cogitare cœpi, quemadmodum meum erga Celſitudinem tuam ſtudium, fidem atque obſeruantiam declararem. Nam cùm Principibus placuiſſe viris (vt

ait Poëta) non vltimæ laus est : tum verò tanto ac tam sapienti Principi gratũ iucundúmque esse summæ mihi fœlicitatis loco numerandum puto . Itaque cùm hunc librum de Sclopetariis vulneribus cũrandis propediem editurus essem, cepi consilium Illustrissimi tui nominis splendore illum exornare, meæq; ad te profectionis vel comitem adiungere ; vel præmuntium & quasi antecursorem mittere: vt hoc quantumvis tenui & exiguo munusculo mei erga C. T. animi propensionẽ testarer . Etsi enim perexiguum munus istud est , neque tantæ amplitudini, dignitati ac potentiæ tuæ conueniens , cùm in eo de chirurgicis tantùm artibus , & vulneribus, laceratiõnibúsque corporum sanandis agatur : existimaui tamen hoc genus argumẽti, præsertim hoc tempore, tibi non ingratum fore : imò verò ad sanctissimum & sapientissimum i-

stud

ſtudtuum in iuuanda patria inſtitutum accommodatum eſſe iudicaui. Nam cũ patriam chariſsimam, ciuilibus iſtis ac diuturnis bellis vexari, cruentari, lacerari videres, prudentiſsimum conſilium iniſti, remedium tot malis ex reconciliatione partium & ciuium cõcordia quærere: tantáque tua erga patriam charitas extitit, vt ipſius ſalutem tuæ anteponeres, eíque pacificis tuis conſiliis quam primum ſubueniendum putares O beatam tali Prïncipe Galliam! O fœlicem fortunatámque tali filio Patriam! cuius mortiferis vulneribus, ac propè iam deſperatæ ſaluti, tam præſens ac tam opportunum remedium obtuliſti. O ingratos ciues! ne dicam impios, ſi qui erunt (quod Deus prohibeat) qui tantũ ac tam ſingulare beneficium ſibi diuinitus oblatũ repudient. Commemorantur ſummi Græciæ Duces ac Principes Chirurgiæ periti:

eoq; nomine Patroclus, Machaon, Podalirius ab Homero magnis laudibus afficiuntur, quòd sauciatis militibus mederi, manúsque ipsorum vulneribus admouere non grauarentur. Alexander illere & cognomento magnus sauciatos etiam suos milites sua (vt Plutarchus testatur) manu curabat. Eámque virorum fortium commemorationem fateor mihi animum ad hanc inscriptionẽ ac dedicationem addidisse: cùm cogitarem genus hoc argumenti ac tractationis, tibi non alienum hoc funestißimo ac luctuosißimo tempore visum iri. Sed illorum Principum prudentiam ea re mihi superasse videris, quòd non modò acceptaiam vulnera sanare institueris, verumetiam ne quid posthac eiusmodi incommodi accidere possit, præcauendũ putaris. Laudantur Reges veteres, atq; Imperatores complures: in his Mithridates,

dates, Attalus, Iuba, Ptolemæus. Item Augustus, Tiberius, Adrianus, Aurelius, Iustinus: quòd non modò summã Medicinæ peritiam assecuti sunt, verum etiam medicamenta quædã ipsi suo studio excogitarunt. Quantò illustrior tua laus futura est qui non paucis hominibus, sed vniuersæ patriæ præsentissimũ pacis medicamentum obtulisti. Itaque nunc cùm vniuersis meis ciuibus de tam benefico Principe gratulor, quem verè, Patriæ parentem, salutare atque appellare possumus: tum verò imprimis mihi ipsi gaudeo, quòd Mæcenatem heroica ista virtute & magnitudine animi præditum sim adeptus. Mihi quidem certũ ac deliberatum est, ita fidelem & promptam Celsitudini tuæ operam in meo fungendo munere nauare, vt neque te huius in me cõplectendo consilij, neque me tanti erga C. T. studij atque obsequij vnquam

pœniteat. Vale Serenissime Princeps & Mœcenas Illustrissime. Deus tuam Celsitudinem perquamdiu beatissimam ac florentiss. esse velit. Kalend. Decembris 1575.

ODE DE L'AVTHEVR,

TOVCHANT LES MISERES de la France

A MESSIRE IAQ. DE LA FIN,
Cheualier de l'ordre du Roy, & Gentil-homme de la Chambre de sa Majesté, Seigneur de la Fin la Nocle, Pluuiers, &c.

O Cent & cent fois detestable,
Cent & cent fois plus miserable,
Cent fois plus confite en douleur
De l'homme la race chetiue,
Qui foisonne en plus de malheur
Que toute autre chose qui viue.
O cent fois encor' malheureuse
Ceste poure masse fangeuse,
Qui auance ores son trespas
Gehennant en la guerre sa vie:
Et pour mourir ne comprend pas,
Qu'il ne faut qu'vne maladie.
De iour en iour la Parque dure
Trame nostre fil, qui peu dure:
Maugré nous & cillant nos yeux,
Mesme auant le temps nous menace,
Que dans le lac oblinieux
Elle abbaissera nostre audace.
Toutefois or' on voit la terre
Ne couuer rien plus qu'vne guerre,

Auec cent mille horribles morts:
Et autant de dures batailles,
Qui ſortent auiourd'huy dehors
Du creux de nos propres entrailles.
On voit deſia la troupe noire,
Qui fait dedans la Meuſe boire
Ses cheuaux, & mille ſoldarts
Auec la picque & la cuiraſſe
Et l'harquebus de toutes parts
Faire trembler la populace.
Tout ce grand orage s'aſſemble
Contre la France, qui en tremble,
Et qui s'eſt cherché ce malheur,
Permettant à toutes ſes villes
De couuer à tort la rancueur
De toutes les guerres ciuiles.
Elle eſt deſia toute eſtonnée
Veoir marcher la foudre entonnée,
Dedans l'homicide metal,
Qu'vn Moyne ennemy de nos vies
Fondit au braſier infernal,
Aydé de toutes les furies.
Deſia les murailles chancellent,
Les cieux & l'air en eſtincellent.
Et on voit ouurir les tombeaux,
Pour clorre mille teſtes mortes,
Que deſia ces foudres nouueaux
Menacent en cent mille ſortes.
Voila, mon de LA FIN, *en ſomme*
Le miſerable eſtat de l'homme.
Et voila comme le Françoys

Sa mort ſoy meſme ſe machine,
S'armant ſoy meſme d'vn harnois,
Du tuel ſoy meſme il ſe ruine.
Le lion beſte ſi tres fiere
N'abat luy meſme ſa taniere,
L'ours ne ſe paiſt pas de la chair
De l'ourſe, encor' qu'elle ſoit morte,
Et ne vient ſa griffe approcher
Contre les beſtes de ſa ſorte:
Mais noſtre France plus cruelle
Ores ſoy meſme ſe bourrelle,
Et s'ouure l'vn & l'autre flanc,
Afin de ſe venir repaiſtre,
Et ſe baigner dedans le ſang
De ceux meſme, qu'elle a fait naiſtre.
O poure France! quelle gloire
As tu d'vne telle victoire?
N'acquerrois tu pas plus d'honneur,
Si de guerroyer tu bouillonnes,
Monſtrer la force de ton cœur
Contre tant d'eſtranges couronnes?
Ne vois tu pas bien, qu'elles dreſſent
Leur gloire des maux qui t'abbaiſſent?
Va doncques de tes ennemis
O France, d'vne ame eſchauffee,
Triumpher dedans les pays,
Et fais y marcher ton armée.
Autrefois eſtant toute vnie
Tu as fait trembler l'Italie,
Et fait ſonner ton tabourin:
Et dans l'Eſpaigne & dans la Flandre,

Et deſſus les riues du Rhin
Tu l'as fait encores entendre.
France va plus auant encore,
France va butiner le More,
Et ſemer ton lis blanchiſſant,
Dedans le milieu de la Grece,
Et monſtre qu'il n'y a CROISSANT
Que ta force & vertu n'abbaiſſe.
Pour vne ſi ſaincte querelle
Tu rendras ta gloire immortelle,
Et rapporteras ſur ton front
Toutes les victoires grauées,
Que tes braues enfans auront
Tant heureuſement acheuées.
Non, non, il ne faut pas qu'ils craignent,
Soit que les fleches les attaignent,
Ou bien que par vn coup donné
Leurs os & leur chair ſoit meurtrie,
De quelque plomb empoiſonné,
Qu'ils perdent le los ny la vie.
En ſi beau lieu ſon ſang reſpandre
N'eſt rien plus qu'immortel ſe rendre.
Et quand la mort les aſſaudroit,
Par quelque playe fort extréme,
Je leur appren comme il faudroit
Bien toſt ſe guairir de ſoy-meſme.
Mais au contraire, poure France,
Le coup que ta propre main lance
Contre toy-meſme, eſt ſi mortel,
Que rien n'y ſeruira mon liure:
Ains, faut qu'vn Alcide immortel

D'vn

D'vn ſi grand meſchef te deliure.
Alcide tira Pyrithée
Hors des enfers & ſon Theſée,
Maugré le portier infernal:
Et contraignit remettre en vie
Jadis contre le ſort fatal
A Pluton la morte Eurinie.
Encor' ce meſme fils d'Alcmene
Deliura & mit hors de peine,
Tant eſtoit grande ſa valeur,
Jadis Heſione de Troye,
Liée contre vn rochier dur
Pour eſtre d'vne Ourque la proye:
Ainſi toy, qui es oppreſſée
Et pour la proye delaiſſée
D'vn monſtre hydeux par tant de foys
D'vne guerre ciuile, ô France,
Voicy ceſt HERCVLE FRANCOIS,
Qui vient chercher ta deliurance.
Ceſt celuy qui de toy dechaſſe
Tout horreur auecques ſa maſſe
Bien loing, & de ſon puiſſant bras
Te ſouſtient eſtant eſbranlée,
Ainſi qu'Hercule & qu'vn Athlas
Souſtenoit la voulte eſtoilée.
Chante donc la gloire immortelle,
O France, auec ma chanterelle
De ce grand Hercule François,
De ce François l'honneur des Princes,
De ceſt Hercule des Valoys
Cherchant la paix de tes prouinces.

Et toy, mon LA FIN, *qui l'honores,*
Et ſur tous Princes le decores,
Ayde moy chanter ſes vertus
Auec ta langue ſi faconde.
Ie ſçay bien auſſi que tu veux,
Qu'on le louë par tout le monde.

ET FLORIDA PVNGVNT.

AV SEIGNEVR DE MO-rencé & de Lyſerable

HVICTAIN.

Tu as auec tes doctes vers,
O mon Du Cheſne que i'honore,
Publié par tout l'vniuers
Les grandes beautez de ta Flore.
Ce tien labeur plus proffitable,
Et tes diuers eſcrits feront
Que pluſieurs gens t'eſtimeront,
En pluſieurs choſes admirable.

I. D. L.

SONNET AV SEIGNEVR DE MORENCÉ ET DE LYSE-rable, Medecin, & Philo-ſophe excellent.

Le Moine ſoit maudit, qui eut ceſte induſtrie
De percer vn canon pour ſçauoir quels efforts
Le ſalpetre feroit, en vomiſſant dehors
Vn boulet tout en feu pouſſé de grand' furie.
Car cent mille depuis ont accourci leur vie,
Lors que ſur vne breche & courageux & forts,
Ils chaſſoyent l'ennemy en prodiguant leurs corps
Aux boulets qui pleuuoyent auſſi menu que pluye.
Du Cheſne ſoit benit, quand voyant les bleſſez
En grand nombre, auec cris, pour eſtre mal pãſez,
Perdre, quelle pitié ! du beau iour la lumiere
Nous donne le moyen, par lequel on pourra
Toute playe guairir que la bale fera,
Et les hommes rémettre en leur ſanté premiere.

PIERRE ENOC.

Virtus Phœnici ſimilis.

SONNET
AV SEIGNEVR DE
MORENCE ET DE
Lyſerable.

L'enfer, & tous malheurs, huchez par Tiſiphone,
Contre le genre humain voulurent s'aſſembler,
Tout execrable exces vint ce Moyne endiabler,
Quand la poudre il trouua qui cõtre le ciel tonne.
Siecles plus que peruers n'eſt-ce aſſez q̃ Bellone
Sous tant de fers meurtriers vienne tout accabler,
Sans que la terre encor' pour nos morts redoubler,
Vne foudre ſeconde & plus grieue nous donne ?
Or le ciel ſait piteux de voir tant de trepas,
Ce nouueau Eſculape a enuoyé çà bas
DV CHESNE, *l'ornement & ſecours de noſtre áge :*
Qui s'oppoſant aux maux q̃ ce malheureux fit,
Monſtre qu'il eſt donné pour le commun proffit,
Comme l'autre naſquit du monde le dommage.

BVTTET.

SONNET A MONSIEVR DV CHESNE, BARON ET SEIgneur de Morencé & Lyserable.

Ie serois trop ingrat à la posterité,
A ceux de nostre temps, à ta memoire saincte,
A Dieu qui t'a doué d'vne vertu non faincte,
Si mes vers ne chantoyent le los qu'as merité.
Nourrisson des neuf sœurs, tu as precipité
Le superbe ignorant, & donné telle atteincte
A son chef orgueilleux, qu'il a senty la poincte
De tes sacrez escrits dignes d'eternité.
Encor' tu n'es content d'auoir fait ce grand bien,
Par ton liure premier à tant de gens de bien,
Leur monstrant de fuir, ce qui plus les affole:
Veu que par ceste escrit qui ne pourra perir,
Tu leur donnes moyen d'eux-mesmes se guairir,
Des coups que lon reçoit d'harquebuze ou pistole.

F. Marchant P. Valet de chambre du Roy.

IN EXIMII D. MEDICI

D. IOSEPHI QVERCETANI

SCLOPETARIVM.

In prauas, ſpretâ, cùm labes, numinis irâ,
Se mortale genus laxis immerſit habenis,
Armipotens, ſcelerũ vindex, iuſtiſſimus vnus,
Igniuomas rutilo nubes fabricatus olympo,
Torſit in indomitas ardentia fulmina terras.
At magis exarſit ſceleris veſana libido,
Inuiſum cœlo & terris, è faucibus Orci,
Verticis obraſi monſtrum dum excîtur, opacis:
Orbis dira lues, noſtriq́ infamia ſæcli.
Hoc noua nanq́ nouo cuduntur fulmina fabro,
Et ſtygia erumpunt ſtygio documenta magiſtro,
Qualia, Auernalis pandens myſteria templi.
Torua Hecate dederat, monſtroſo inclusa cucullo:
Lurida cùm pariter, permixto ſulphura nitro,
Tiſiphone adiunxit, flammaſq́, operaſq́ miniſtras.
Flammifera hinc tetro torquentur fulmine glandes,
Glandiferæq́ fremunt horrendo murmure flammæ,
Vt reboent campi, mõteſq́, & magnus olympus.
Mox rapidum latas inſert ſe virus in oras,

Quod

Quod quatit (heu furiale malũ) tot fortia bello
Corpora, tot tetro raptim vlcere pascitur artus:
Crescente vt culpâ, crescat quoq; numinis ira.
Verùm qui vindex, nomen munusq; parentis
Idem habet, atque hominum casus moderatur acerbos.

Mutua nam postquam iurasse in funera Celtas,
Acriùs & rigidos funesta vtringq; parare
Arma videt, ferrumq; atrox glandesq; micãtes
Igne venenato, per mutua viscera tortas,
Attamen humanæ, facilisq;, bonusq;, misertus
Sortis, opem pressis tandem mortalibus affert,
Aptaq; depromit reseratis pharmaca thecis,
Non audita aut visa priùs: quæ tradidit vni
Quercetane tibi, vt morbosq; luesq; leuares,
Quas ferro flammisq;, parens fœcũda malorum,
Orbe parit toto duri sæuitia Martis.
Sic, tibi glandifera à quercu, certo omine nomen
Nascenti vt cessit, diris quoq; glandibus istis,
Sulphureo tinxit quas Tartarus ipse veneno,
Sydere felici cessit tibi munus vt obstes,
Atq; alias hinc mille lues, passim vlcere sæuo
Grassantes, tu mille modis, tu mille medelis,
Alter ἀλεξίκακος tollas, alterve Machaon.

Cl. Tex. M.

IOSEPHO QVERCETANO, MEDICO
EXCELLENTI, ET OPTIMÈ DE
PATRIA MERITO MERENTI.

OB
CIVEIS
SERVATOS.

Ob conseruatos insigni hoc munere ciueis,
Quercetane tibi querna corona datur.

FRANC. HOTOMANVS IVRISC. PŌSVI.

IOSEPHI

IOSEPHI QVERCE-TANI MEDICI SCLOPETARIVS,

SIVE

De curandis vulneribus, quæ Sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt Liber.

¶ Variæ disputationes de essentia morbi ex ictu Sclopetario contracti, ac de veneno, & vredine cum illo complicatis.

CAPVT I.

VPERVACANEVM fortasse quibusdam videbitur, quòd hunc de curandis sclopetariis vulneribus libellũ edendum putarim, de quibus cùm alij, tum præcipuè Laurentius Ioubertus, præstantiss. Medicus, nuper admodũ cõscripsit ita diligenter atque accuratè, vt nihil, quod ad vulneris essentiam ac naturam pertineat, prętermi-

ſerit: quę ſi nota & comperta eſt, confeſtim primam & veram curādi rationem oſtēdit: quam idem vir doctiſſimus Ioubertus in ſuo libro eruditè ac methodicè demonſtrauit. Sed quominus illius authoritate ab hoc inſtituto meo deterrerer, fecit primùm incommodorum & vulnerum de quibus agitur, grauitas: deinde ſtudium mihi à natura & Deo immortali inſitū, aliquid opis pro mea virili parte, generi humano afferendi: ac præſertim genti meæ, in cuius gratiam libellum hunc etiam lingua Gallica conſcriptum euulgaui. Spero enim me ſalutaria quædam remedia, neque iis qui ante me ſcripſerunt, neque in vulgus nota, prolaturum: quorū vſum ex ſummis quibuſque Medicis ac Chirurgis cognoui, partim cùm varias Europę regiones peragrarem, partim cùm in caſtris vnà cum peritiſſimis Medicis verſarer. Primùm autem exponam, quæ mihi videatur eſſe horum vulnerum ac morborum eſſentia: qua in tractatione primas tenent omnium conſenſu, Botallus, Ioubertus & Paręus: qui morbos iſtos ſclopetarios tradiderunt eſſe complicatos:

plicatos: quasi constent ex solutione cõtinui cum contusione, & dilaceratione plerunque musculorum, vasorum, & partium solidarum: cui multa symptomata contingunt: quę cùm varia sint, variam quoque curandi rationem requirunt. Hæ sunt duæ species morbi, ex quibus disputarunt ictus sclopetarios præcipuè constare, ac proinde duas remediorum species proposuerunt: vnam qua partibus dilaceratis & luridis succurratur, vtpote carni, neruis, tendonibus, ligamentis, compacturis, & ossibus, idque ratione contusionis, quæ potest sine vlla manifesta plaga contingere, & à Græcis ἐκχύμωσις appellatur: neque tamen idcirco periculi expers est: sed plerunque magnis symptomatis obnoxia, patitúrque interdum magnam sanguinis effusionem inter musculos: qui è vasis suis excussus cõtinuò putrescit: itémque dolores magnos & varios, quos vatiæ defluxiones consequuntur: variíque tumores, inflammationes, ad extremum etiam gangrenæ & interitus partis affectæ: alterã quę cum euidenti plaga contingit & multò frequentior est, & quò

maior est & profundior, eò periculosior videtur: glans enim plumbea aut ænea, quò vehementiùs ingreditur, eò magis elidit partes in quas incurrit, qua de causa sanguis qui in locum contusionis defluit, implens orificium venarum & porositatem aliarum partium, condensatur: & à calore naturali destitutus (qui restinguitur ac mortificatur propter resolutionem spirituum factam & ratione doloris & dilacerationis tot partiũ, sesé-que ad fontem suum recepit, hoc est, ad cor, propter horrorem, qui concipitur ob ictum lethalem) efficitur coloris luridi, similisq; in illo euadit scharrę, vt vulgò appellant, qui cùm facilè corrumpatur, facilè quoque subiectas partes corrumpit, & præcipuè spermaticas: quæ celeriter in saniem conuertendæ sunt, quemadmodum antiquorum opinio fert, quò faciliùs isto modo secernatur, quod est iam quasi peremptum & mortuum, ab eo quod adhuc viget ac viuit. Quod vt fiat, vti solent chirurgi vulgò remediis suppurantibus & mollientibus: quorum vsus etsi vulgaribus contusionibus est accommodatus, tamen in istis

istis plagis non temerè, nec sine graui iudicio adhibendus est: ac præsertim sine indicatione, sumpta ex constitutione corporis, temporis & partium. Nam cùm istiusmodi plagæ facilè magnã putrefactionum copiam admittunt, sæpenumero etiam cum vermibus & putredine intolerabili, non est dubitandum, quin vsus illorum medicamentorum, quæ vi sua putrefaciunt, augeat, exacerbétque morbum: propter vapores malignos, quibus partes præcipuæ inficiuntur: cerebrum nimirum, & cor, & iecur: vnde consequuntur conuulsiones, & phreneses cum febribus continuis, quas plerunque mors atque interitus comitatur. Id autem euenit præsertim in corporibus cacochymis, quorum caro cùm propter sanguinis putrefactionem malè affecta sit, non mirandum est, si vulnera vel periculosissima sint, vel difficillimè & ægerrimè curentur. In hoc genere aëris quoque & cœli qualitas consideranda est, itémque partium affectio & status. Cui nanque dubium est, quin Auster in harum plagarum concaua penetrans, & naturalem calorem debili-

tans, maiorem vim habeat in putrefactionibus adaugendis & vermibus ingenerandis? quod etiam experientia ipsa quotidie demõstrat: vt præteream Hippocratis authoritatem lib. Aphor. 3. & in lib. de Epid. quod alio etiam loco significat, vbi docet siccum salubriorem esse quàm humidum: ac proinde corruptionem omnem ex nimia humiditate, quasi ex sua materia, effici. Ad eam rem nobis quoque magnopere proderit cognitio temperamenti partium: propterea quòd vulnera imposita capiti, ventri inferiori, & partibus humidioribus, ac proinde magis obnoxiis putredini, quãuis contusę sint, exquirent à nobis vlum horum remediorum suppurãtium: non tamen sine magno & acri iudicio, cùm præsertim multæ offensiones ex imprudentia & temeritate Medicorum in hoc morborum genere contingant. Neque enim vnquam Medicus excusabitur, si cùm plagam tetro odore affectam videat (quod pessimum esse signum solet) itémque vermibus & sanie & pure contaminatam (quæ omnia etiã primis quibusque diebus propter superiores caus-

sas

fas accidere possunt) satis habeat vti remediis digestiuis, vt vulgò appellantur, disputans plagam esse contusam ac propterea suppurandã esse: præsertim cùm his incommodis animaduersis confestim confugiendum sit ad alia remediorum genera, quæ putrefactioni resistũt, vt incommodis periculosioribus occurratur, quæ nobis prædicta minitantur, gangrænæ videlicet, ac præsertim sphacelo, aut totius partis interitui. Eiusmodi sunt sales metallici & semimineraliũ, ex cupro præsertim, ferro, mercurio, vitriolo, sulphure, arsenico & auripigmento eliciti: quemadmodũ suo loco docebimus, vbi de curatione agetur. Nã cùm hi sales quasi Balsami exterioris vsum habeant, & calore ac tenuitate sua crassos humores, qui naturalem calorẽ suffocant, incidant, tenuésque digerant, & putredini salsitudine & aciditate obsistant, tuentur plagas illas à gangræna & mortificatione: viámque muniunt (mixta cum aptis medicamẽtis, de quibus posteriùs dicemus) ad facilem & breuem curationem, ídque sine vllo dolore. Meliora multò remedia, quàm

ſimplex præcipitatus vulgò preparatus, quàm Ægyptiacū illud præſertim quod Arſenicum & Sublimatum ingrediuntur, & ſimilia. quorum vſum communem & peruulgatum vix eſt vt compro bare poſſim, propter ingentes dolores, quibus ij qui curātur, affici ſolent: quorum ſummam ac præcipuam haberi rationem oportet. Quod incommodum tamen per veram & idoneam præparationem Spagyricam vitari poteſt: magno cum ægrotorum ſolatio & alleuamento. Hactenus de primis remediis quæ ad primam indicationem proponuntur: hoc eſt, ad partium dilacerata-

rum & contuſarū ſubſtitutionem: qua in re prudentem & conſideratum Medicum eſſe oportet in variandis remediis, & ad varias affectiones & caſus repentinos accommodandis, vt vniuerſo morbo prouideri poſſit: quemadmodū Galenus quoque docuit. Secunda remedia, quæ ad generaliorem indicationem vſui ſunt, pertinent ad diſiunctas partes inuicem conſolidandas: quod fit potiſſimum opera Balſami radicalis & naturalis, qui in quaque parte continetur,

netur, tanquam principalis agentis, & virtute ſua operantis, cum alimento cõſentaneo & congruenti, cuius magna vis eſt in efficienda agglutinatione & earundem partium conſolidatione: qui Balſamus tuendus eſt à medico accommodante ſe illi tanquam efficienti & principali cauſſæ, & prouidente, ne vis eius & efficientia impedimento aliquo retardetur: tollentéque externas cauſſas illi noxias atque aduerſarias, & quæ irritandi vulneris & impediendæ conſolidationis vim habent, quam moliri debet, quoad fieri poteſt, & ratione victus conſentanea, & medicamentorum congruentium applicatione. Hæc igitur (vt rem ſummatim exponam) ſignificant nobis duo morbi genera, quibus vulnera ſclopetaria conſtare exiſtimantur: vt reuera plerunque conſtãt: ſolutionem ſcilicet continui, cum partium molliũ, mediocrium, & ſolidarum contuſione, & dilaceratione: quæ duæ indicatiuæ curationes (vt ita loquar) nobis ſatis eſſent, niſi bona cum doctiſſimorum hominum venia, qui ante me ſcripſerunt, perfacile mihi videretur aduerſus ipſo-

rum opinionem,& ratione & experientia demonſtrare, morbum hunc venenoſitate & vredine plerunque implicatum eſſe: quæ duo vulneribus immixta alias à nobis curandi indicationes poſtulant. Nec tamen hæc eò à nobis dicuntur, vt pertinaciùs eorum ſententiam tueamur, qui ſtatuerunt venenoſitatem ex puluere euenire: partim propter eius eſſentiam, partim propter ipſius tranſmutationem: quæ fuit opinio Iohannis de Vigo, alioquin doctiſſimi & præſtantiſſimi Chirurgi: renouata nuper à quodam Alphonſo Ferrio, Medico Italo, cuius diſputatio eruditiſſimè refutata eſt à Botallo Medico Regio, & in re chirurgica excellentiſſimo. Nam illius puluueris compoſitio perſpicuè declarat, eſſentiam eius venenatã eſſe non poſſe: quippe quæ conſtet ex ſulphure, ſalepetræ, & carbonibus, quæ ſimplicia omnino veneni expertia ſunt, atque adeo ſalutaria, ſummam vim in maximis depellendis morbis habentia: atque in his ſulphur, quo tamen Alphonſi diſputatio præcipuè nitebatur, quod conſtat accommodatiſſimum eſſe ad affectiones pulmonicas:

nicas:ſi modò & aptè & commodè præ-
paretur, quemadmodũ iam docuimus,
in libello noſtro de medicamentorum
Spagyrica preparatione. Idémque licet
ex Galeni, Theophraſti, Plinij, & Dio-
ſcoridis ſcriptis cognoſcere:nec non ex
aſſiduo vſu & experimento noſtræ Gal-
liæ,atque aliarum nationum, vbi Medi-
ci in difficili aliquo morbo curando an-
xij ac potius deſperati,ægrotos relegant
ad aquas calidas quæ ſunt in Bearnia,
aut Germania, aut Sabaudia, aut Italia:
quæ per venas terræ metallicas fluentes
retinent quidem aliæ ex ſpiritu ſulphu-
ris,aliæ aluminis, aliæ nitri, aliæ vitrioli,
aliorúmque ſimilium: neq; tamen mor-
tiferæ eſſe ſolent, ſed ſalutares, ac præ-
ſertim quæ ſulphureæ ſunt ac nitroſæ:
quæ multùm aduerſus paralyſim, ſciati-
cam, calculum, inueteratos ſtomachi
dolores, alióſque generis eiuſdem tarta-
reos morbos conducunt: quorum cauſ-
ſa reſoluitur atque expurgatur per vri-
nas, propter vim inciſiuam & diureti-
cam,quæ à ſpiritu rerum illarum metal-
licarum promanat,quemadmodũ quo-
tidiana docet experientia,cum maxim

& propè incredibili desperatissimorum morborum curatione. Atque hæc quidem de sulphure dicta sint, quod nulla ratione lethiferum existimari debet: nõ magis quàm salpetræ, quod tamen non idem esse arbitror cum nitro Dioscoridis & aliorum antiquorum, vt Botallus existimauit. Id enim ex Macedonia & Ægypto petendum esset, vbi antiquitùs magna eius copia reperiebatur. In Macedonia quidem propter agri naturam, & nitrosum lacum, nomine Clytim: in Ægypto verò propter aquã Nili, qui extra suum alueum & ripas exundans in salebrosis quibusdam locis residebat, in quibus progrediente tempore, illius agri salsugine imbuebatur: & vi Solis paulatim ita cõdẽsabatur, nisi quis prouidisset, vt in lapidem indurescceret. Eiusmodi fuit nitrum quod Alexandrię nascebatur, quod & omnium fuit infimum, & notas ab optimo dissimillimas habuit. Optimum enim subtile & cauernosum esse solet: itáque tum à Plinio tum à Dioscoride describitur. Vt igitur ad salpetræ nostrum accedamus à nitro diuersum, nisi quòd qualitatum communionem

munionem forté quandam cum illo habet: quemadmodum sales omnes inter se communionem quãdam habent, verè tamen ac non temerè affirmare possumus, puluerem tormẽtarium nullam in se venenositatẽ posse propter salpetrę recipere: quippe quòd conficiatur vel ex pinguedine quadã è vetustis cellarũ aut speluncæ, & antri veteris parietibus diffluente, vnde sortitum videri nomen illud potest salpetræ: aut ex solo pingui & putrido stabulorum veterúmque cœmeteriorũ, ex quibus salpetræ elicitur. quod tamen vsitato & quotidiano sale venenosius dici non potest: vt vel ex eo cognosci licet, quòd eo non pauci pro sale vtuntut. Et quoniam neminem fore arbitror, qui contrà pugnare velit, secuti præstantissimorũ Medicorum authoritatem, cõcludere possumus, puluerem illum tormentarium non esse compositione sua venenosum, cum carbo ex salice, aut alio ligno sicco cõfectus (quod est ingrediens ipsius tertium) omnis veneni sit expers: quemadmodum puellæ quæ pallore afficiũtur & morbo (quem *Picque* vulgò appellamus) laborãt quo-

tidie experiuntur. Multò etiam minus venenati sunt liquores, quibus plerunque perfunduntur: vtpote vinum & aqua vitæ. Hactenus de pulueris essentia, qui si eius compositionem spectemus, venenatus dici non potest, quandoquidem nihil ex eius simplicibus, siue ingredientibus venenatum est. Quãtùm autem ad eius transmutationem in qualitatem igneam, nihilò magis venenatus dici potest, cùm ratio ipsa doceat ignem vi veneni resistere, tum actu, tum potentia sua. Et hæc ipsa eius erroris causſa est, in quem Alphonsus Ferrius lapsus est: cùm in hoc puluere venenum aliquod exquirit, cuius omnino expers est, quemadmodum ex eius partibus atque simplicibus singulatim examinatis demõstrauimus. Huius rei Germani equites documento esse possunt, quibus moris est, vbi se bombardulæ ictu vulneratos sentiunt, puluetis illius non exiguam copiam in cyphum vino plenum infundere: atque illam potionem tanquam salutiferam ebibere. Vndenam igitur, dicet aliquis, venenum in istis plagis complicatum arbitraris? videtur

tur enim eius rei cauſſa in globulo poſi-
ta, cùm ictu ferit ac percutit. At, cùm (vt
plurimùm) ex plumbo fieri ſoleat, vene-
natus eſſe non poteſt: cùm plumbum na
turæ noſtræ magnopere cõgruat, eíque
valde familiare ſit. Nam & ad conſolida-
tionem & ad exſiccationem vlcerũ ve-
hementer conducit, ſiue cum ſua forma
& natura metallica vlceribus applice-
tur: vt cùm laminulæ plumbeæ iis ad o-
ras maligni vlceris tumidas deprimẽdas
imponuntur: ſiue cũ illius mortificati &
diſſoluti calx vnguẽtis & emplaſtris ad-
hibetur, vt cum ceruſa & minio fit (qua
in re veterum omnium Medicorũ valet
authoritas) neque tamẽ in illo vſu ſignũ
vllum peſtiferum ac venenatũ apparet,
vt illud omittã, quòd illi globuli plum-
bei interdum diutiſſimè in eorum qui
ſunt icti corporibus, ſine vlla pernicie
aut incommodo, permanent. Vt igitur
huic quæſtioni non abſurdæ reſpondea-
mus, ingenuè fateor, plumbũ quidẽ per
ſe & ſimpliciter in ſua natura conſidera-
tum, nullã poſſe venenatã inferre plagis
illis qualitatem, niſi fortè venenũ extrin
ſecus adhibeatur: quod facilè factu eſſe

nemo negauerit. Neque enim cuiquam dubium eſt, quin plumbum (quanuis corpore ſuo graue inter cætera metalla & terreum ſit) tamen & rarum & ſpongioſum ſit, quemodmodum Philotophi omnes fatentur: quippe quòd conſtet ex ſulphure impuro & combuſtibili: magnáque craſſi mercurij copia impuri & fæculenti (quæ tantæ in fundendo facilitatis & raritatis & molliciei cauſſa eſt) ac propterea facillimè quouis liquore imbuatur. Quod ſi etiam ipſi ferro multò denſiori, ſolidiori, minúſque poroſo (quippe in quo minima mercurij copia ſit) tribuitur, vt etiam venenatam aliquam qualitatem recipiat, dubium nemini eſſe debet, quin plumbum propter cauſſas ſuperiùs expoſitas, multò facilius venenatam illã qualitatem admittat, cuius quidẽ rei varia apud authores teſtimonia reperiuntur. Nam quis neſcit veteres perſæpe mentionem facere telorum venenis imbutorum, quæ venena Græci δηλητήρια nominabant? vt apud Vergilium Æneid. 9.

Vngere tela manu ferrúmque armare veneno.

Et

Et lib. 10.

Vulnera dirigere & calamos armare veneno.

Et lib. 12.

Non secus ac vento per nubem impulsa sagitta
Armatam sæui Parthus quem felle veneni
Parthus siue Lydõ telũ immedicabile torsit.

Sic Silius lib. 1.

Spicula quæ patrio gaudens acuisse veneno.

Itémque Ouid. lib. Trist. 3.

Nam volucri ferro tinctile virus inest.

Sic Homerus Odyss. 1.

Φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ ἔμπα,
Ἰοὺς χρίεσθαι. Hoc est,

Pharmacum homicidam quærens, vt ei esset
vnde sagittas oblineret.

Sic Theophrastus lib. Plant. 9. cap. 15. testatur apud Æthiopes radicem esse pestiferam qua sagittas oblinunt. Idémque Plinius de Scythis scribit lib. 12. cap. 53. De Dacis & Dalmatis, Paulus Ægineta lib. 6. cap. 88. Et generaliter de Barbaris, Dioscorides lib. 6. cap. 20. Neque ad rem pertinet, si quis neget, plumbum suam in fundendo crassitiem exuens, alterius generis substãtiam admittere. Sic

enim natura ferr, experientiáque comprobat, metalla omnia per ignem purgari, terrámque fæculentam, siue sulphur impurum, exuere: eadémque opera multò puriora in sua substantia euadere. Hac eadem arte fiunt præparationes cupri, stanni, atque adeò ferri: quod per ignitam fusionem fæces ac sordes suas exuit, atque in imum abiicit, quódque in eo purius ac syncerius est, quod Chalybs appellatur, remanet, quemadmodum Aristoteles testatur. Et si autem horum metallorum imperfectorũ proprium sit, crassitiem & sordes suas per vim ignis exuere (quemadmodũ suprà dictum est) nihilominùs tamen substantiam quandam à natura sua alienam imbibunt. Cui namque dubium est, quin Chalybs inter ea quæ solidiora sunt, substantia quadam planè contraria temperetur atque inficiatur? Quis dicet acetũ, fugilinẽ, ialẽ, aquam pilosellæ aut lumbricorum, (raphanorum succo permixtam) esse substantiæ ferreæ? At ferrum in illum succum sæpius immersum, ac restinctum, adeò indurescit, vt vix quisquam, nisi re ipsa sit expertus, fidem sit habiturus.

4. Meteor.

habiturus. Idem ex contrario mollescit extinctum sæpius in succo cicutæ, saponis & althęæ. Quod idem stanno quoque vsuuenit, atque etiam plumbo: quæ fusa & sæpius in succo squillæ restincta sic afficiuntur, vt illud stridorem exuat, hoc verò mollitiem & nigredinẽ: quod fieri non posset, nisi aliquid ex ipsius tẽperationis spiritu, & virtute retinerent. Perspicuum est igitur, illa quanuis per ignem purgentur, & crassitiem suam exuant, tamen alterius etiã generis substantiam facilè posse imbibere. Atqui absurdum esset existimare, spirituũ metallicorum, quæ generis eiusdem sunt, mixtionem eò faciliùs fieri non posse. Sic enim videmus cuprum tingi & flaueſcere per calaminæ & tuthię spiritum: rursus idem albescere per arcenici, auripigmenti, & aliorum quorundam spiritum. Vnde commodè concludetur: si metalla (ex quibus generaliter glandes & globuli conficiuntur) ac præcipuè plumbum, natura sua spiritualem substantiam quæ sui generis sit, recipiant (ex qua veluti ex tam variis aquis mercurialibus fœtidis & lęthiferis quæ com

poni ſolent adhibendo ſuccum Aconiti, Napelli, Scillæ, Taxi, Apij riſus, & ſimilium ſimplicium, venenatarúmque beſtiarum, quæ propter ſubſtantiæ ſuæ diſſenſionem ſubſtantiam noſtram lædunt & corrumpunt) mixtiones venenatas inde confici, atque plagas reddi iſtiuſmodi veneno ita complicatas, vt ſolo traiectu ac trāſmiſſu notas eius veneni periculoſiſſimas relinquant, niſi maturè opportunum remedium adhibeatur. Nam experiẽtia nos docet, multas hodie reperiri mixtiones adeò venenatas, & peſtiferas, vt ſi in iis acies ſagittæ temperetur, qua vulnus fiat, & ſanguis profluat, quanuis ſagitta non adhæreſcat, ſed velociſſimè tranſmittatur: tamen venenum adeò ſubtile eſſe & peſtiferum, vt ſenſim à minoribus venis ad maiores ſerpens, atque inde ad præcordia progrediens, confeſtim vulneratum interimat. Quæ ideo commemoranda putaui, partim quia ſæpius ea mihi animaduertere licuit (vt alios præſtantes in re medica viros & fide dignos prætercam) partim vt mirificos & propè prodigioſos effectus patefaciam, qui hodie

in his

in his casibus vsuueniunt, neque iccirco impossibiles existimãdi sunt, quòd à quibusdam fortassis ignorẽtur: quemadmodũ copiosiùs in eo libello docere instituì, quem de Antidotis meditor, ac spero me propediẽ in lucem editurum: vt verũ & aptum alexipharmacum aduersus illud venenum aperiam. Quare dubium nemini esse debet, quin plagæ propter plumbearum aut quarumvis aliarum glandium venenum, venenatæ esse possint: quantumvis reclamẽt nonnulli quibus neque cũ magnis & exercitatis viris versari cõtigit, neque varios & mirabiles naturæ effectus animaduertere, quos antiquitati incognitos fuisse certum est. Verùm vt ex hoc diuerticulo in viam redeamus, concludimus globulos infici veneno posse, non infundẽdo venenum in foramen aliquod data opera factum, quemadmodum nonnullis placere video: sed immergendis globulis atque aliquoties extinguendis in illis aquis mercurialibus & succis lethiferis: à quibus illorum substãtia alterari & corrumpi potest: inficeréque atque imbuere maligna illorum qualitate pla-

gas (tanta illorum ſubtilitas eſt) quantumvis velociter ipſi globuli trāſmittantur. Quod vel ex iis liquet, qui hanc in beſtiis experientiam animaduerterunt: quam rationibus aliquot cõfirmare inſtituim⁹ in eo libro de Antidotis, cuius paulò ſuprâ mentionẽ fecimus. Verùntamen vt concedamus globulum velociter per corpus permeantem tam celeriter venenum ſuũ imprimere non poſſe: at certè tamen frequenter vſuuenit, vt in plaga ſatis diu globulus lateat, neque deprehendi à Chirurgo poſſit. Venenum autem quod in illo globulo latet (qua de re dubitaturum neminẽ arbitramur) ánnon intereà ſatis habet tẽporis ad partes læſas inficiendas? Nam quò magis ex ſpirituali & ſubtili ſubſtãtia compoſitum eſt (quemadmodum ſuperiùs demonſtrauimus) eò celeriores ſunt ac ſubtiliores ipſius effectus: vaporéque ſuo maligno, per venas, arterias & neruos infuſo, ſpiritus naturales, vitales & animales inficit: quos contrarietate & pugnantia quadam ſuffocat, per eoſdem ſe permiſcens: vnde vita hominis extinguitur, quæ in viua & idonea ipſorum

rum

rum actione consistit. Hæc eadem vene na quò magis subtilia & communicabilia sunt, eò pernicioſiora esse solēt, quēadmodum ex viperarum aliarúmq; venenatarum belluarum morsu licet animaduertere. Quòd si quis pertinaciùs cõtendat (vt quosdã feciſſe video) venenum globulo perfusum vi ignis extingui atque interire: ego contrà illud, quo nonnunquam vtuntur, argumentũ aduersus illos retorquebo. Dicunt ergo huiusmodi plagas nulla ex parte vstulatas esse, propterea quòd globulus cõtra durum corpus illisus non adeò incalescit, quin continuò manibus contrectari possit. At ego ignem illum nequaquã tãtum aut tam idoneum esse comperio, vt venenum quo globuli substantia perfusa erat, extinguere valeat, præsertim cùm venenum illud ita per omnes globuli partes permixtum sit, vt omnem illius substantiam maligna qualitate sua peruerterit atque corruperit. Neq; me mouet, quod Aristoteles lib. de Cælo cap. 7, scribit, tela ita ignescere aëris pulsu, vt plumbum etiam colliquescat, cùm res ipsa & experientia quotidiana id esse

Aristotel. falsa opinio.

falsum demõstret: & præsertim in glandibus sclopetariis, quæ etiam igne adhibito emittũtur, & multò rapidiùs, quàm vllæ sagittæ feruntur. Prætereà vt hoc Aristoteli concedamus, veterum tamẽ authorum testimonia (quę superiùs protulimus) perspicuè ostendũt venenũ nõ extingui: tantùm abest, vt minore multò ignitione idipsum extinguatur. Itaque non tantùm incalescere dicam, verumetiam hoc ampliùs adiungã, etiamsi globulus ipse colliquaretur, vix tamen substantiam illã quantumvis subtilẽ extinctum iri: siquidem adeò cum corpore metallico permixta & perfusa est, vt ipsũ etiam magna ex parte alterauerit. Similiter nõ primis fusionibus euanescit arsenicũ, aut spiritus calaminæ aut tuthię, si cũ inalbato vel flauefacto cupro permisceantur: quanuis in eorum numerũ à nobis non referantur, quę extrinsecus ac procul à præcordiis lethifera sunt (de quibus superiùs mẽtio à nobis facta est) propter illorum substantiam & occultã proprietatem: quemadmodum effectus satis dilucidè & euidenter ostendunt. Speramus igitur satis perspicuè demonstratum

ſtratum eſſe globulos eo veneno inficiposſe, quod momento temporis tranſmiſſum vim ſuam exerat, preſertim ſi in corpore permaneat : quemadmodum crebrò accidere videmus: venenúmque illud tã exiguo igne, vt vix illud calefaciat, tolli extinguíque non poſſe. Ex quibus ita diſputatis cõcludi poteſt, plagas ſclopetarias poſſe cum veneno cõplicatas eſſe, non propter puluerem, quẽ veneni expertem eſſe demõſtrauimus: ſed propter globulum veneno delibutũ, vt frequẽtiſſimè accidere videmus. Quam ad rem bonum & prudentem Medicũ attentũ eſſe oportet, neq; temerè pertinacem eſſe: nã vt quotidie iſtud non accidat, interdum tamen fieri poſſe cõſtat, neq; id tam facilè fortaſſe in prælio aliquo iuſto, in quo vel per ignorantiã, vel per veneni parati inopiam id prætermittitur, quàm in vrbium propugnatione, aut ex meditato cõſilio, cùm quis malè animatus ex inſidiis aliquem adoritur: quibus incõmodis hoc infœliciſſimo ſæculo Principes ac Proceres magis obnoxij ſunt, quàm milites gregarij. Neq; verò hoc loco cõmemorabimus indicia ex

quibus cognoſci poteſt, an plagæ venenocõplicatæ ſint, quoniã huic argumẽto poſteriùs nobis conſtitutus eſt locus, ſub capite de vera & methodica illarum curatione. Poſtulat enim hic locus, vt de varietate quæ in iſtiuſmodi plagis reperitur, diſſeramus: nimirũ de cõbuſtione, quæ vel illis iuncta eſt, vel ab iis aliena.

De combuſtione cum hiſce vulneribus cõplicata.

Atque vt meã hac de re ſententiam aperiam, non poſſum equidem (multorum doctiſſimorum hominum authoritatem ſecutus) nõ eorum opinionẽ improbare, qui ſcripſerunt huiuſmodi plagas cum vredine iunctas eſſe propter globulum, quem putant propter rapidum motum & aërem inflammatum, per quem citus velóxq; fertur, adeò incaleſcere, vt cauterij vim habeat: quod etiam colligere conantur ex effectis quæ inde conſequuntur, hoc eſt, ex atrore, eſchara, magnis inflammationibus, aliiſque ſymptomatis eiuſmódi, quibus aptas vredines eſſe conſtat. De hoc verò nolo pluribus contendere, præſertim cùm globuli eſſentia conſiderata (qui plerunque ex plumbo conficitur, ac proinde vix

de vix ægréque ignitionem ſine fuſione ferre poteſt) eorum error nullo negotio conuincatur: repudiatúſque iam antè ſit ac refutatus multis & eruditis rationibus Laurẽtij Iouberti Medici præſtantiſſimi , & in Gallia noſtra floren-tiſſimi : quem prudentia & iudicio ſuo vtentem, ſpero mihi quoque non negaturum plagas iſtas vredini iunctas eſſe poſſe non propter globulum , quem quis è fiſtula ferrea eminus ac longinquo ex loco , ſed quem è bombardula cominus eiaculatus aliquis fuerit , vt hodie frequentiſſimè accidere vide-mus , tam ex propinquo illata plaga, vt etiam vulneratorum veſtis aut barba incendatur : ídque propter vim ſolius pulueris inflammati , qui ardens atque ignitus è bombardulæ fiſtula foras fertur. Quòd ſi quis dicat ignem illum non admodum procul ferri , ex cõtrario reſpondebo , tam propinquo ex loco emitti poſſe , veluti ſi quis corpus ipſum attingeret, vt ſentiri priùs poſſit, quàm euanuerit. Rurſus ſi quis argutior quærat , an arma aut veſtes prohibere non poſſint , quominus ignis ille ſuam

impressionem in parte læsa efficere valeat. Quātùm ad arma, mihi non dubiū est, quin impetum illius retundant, multò magis quàm thorax ex bubali corio, aliáve vestium genera, quæ ictu etiam cum interula inflammantur, vt sæpenumerò ipsi vidimus. neque verò tum dubitandum est, quin aër inflammatus sequens impellénsque globulum à quo ictus infertur, imprimi possit etiā in parte oblæsa. Verùm quid tum dicent, cùm ex bombardula cominus corpori intenta, ictus in apertum ac nudatum hominis membrū impactus est? Num omnes milites chirothecis, aut cassidibus vtuntur? annon admoueri solet interdum bombardula gutturi, aut manui, aut ori aperto ac nudato? Qui solent in acie & præliis versari, multò hac de re certiùs mihi testimonium reddere poterunt, quàm ij qui in vmbraculis & extra teli iactum (vt dici solet) disputant. Certè vbi id accidit & in partem nudam vulnus cominus impositum fuit, negari non potest, quin istiusmodi plagæ possint adustione & vredine cōplicari. Quod cùm ita sit, magno errore ducuntur, qui eas

putant

putãt ſemper vredinis experres eſſe, exiſtimantes ignem à ſolo globulo ferri, regulaſque nimiùm generales ſtatuunt, quæ tamen non paucas exceptiones patiuntur: quemadmodum ex iis intelligi poteſt, quæ de veneno, quod hiſce plagis coniunctum eſſe poteſt, & vredine ſuperiùs explicauimus. Hæc igitur habui quæ dicerẽ de iſtiuſmodi plagarum eſſentia, variiſque affectionibus quæ illas comitari poſſunt: quales, vt plurimùm, eſſe ſolent ſolutio continui, cum contuſione & dilaceratione, à quibus duæ tantùm indicationes curandi demonſtrantur: nimirum conſolidatio partium diſiunctarum, & ſubſtitutio earum quæ dilaceratæ ſunt: quæ ſi cum vredine coniunctæ ſint (quemadmodum fieri poſſe docuimus) ad tertiam indicationem aut intentionem (vt dicunt) confugiendum erit, hoc eſt, ad ignem reſtinguendum, & empyreuma extrahendum. Poſtremò etiam ad quartam, nimirum ad ſalutare aliquod alexipharmacum, quoties aliquid ſubeſſe veneni exiſtimabitur: occurendo præcipuè periculoſioribus incommodis, atque inue-

ſtigãdo tot varias indicationes curãtes, conſeruantes & præſeruantes, quot varij morbi cum variis cauſſis & ſymptomatibus complicati proponuntur.

¶ *De harum plagarum differentiis, ſignis & variis indicis.*

CAP. II.

Vi attentiùs naturam earum partium conſiderant, in quibus huius generis plagæ ſunt, earũdémque ſubſtantiam vtilem, actionem, poſitionem, ſenſum & figuram: item qualis eſſentia ſit diuiſionis, aut ſolutionis continui, qualéſque propriæ ipſius differentiæ ſint, & ratione & experientia cognoſcent, qualcs quantæque indicationes ad veram earum curationem exquirantur: comparabúntque (vt inter ſe reſpondeant) indicationes illas cum variis affectibus, & morbis præſentibus: prouidebúntque ne qui nondum orti ſunt, enaſcantur: quemadmodum Galen. lib. Meth. 4. & 7. docuit. Ad hanc rem magnopere conducet propriarum differentiarum cognitio, & conſideratio,

tio, magnæ an paruæ sint, profundæ an planæ: quæ differentiæ à globulis ex variis metallicis materiis & figuris (tanquam à causſa procatarctica) oriuntur. Nam illorũ alij sunt lõgi, plani, magni, minores, tenuissimi, qui variis modis humanum corpus oblædunt: alij vniuersum corpus, alij partem dũtaxat tollunt: alij per centrum permeant, carnem & neruosas partes dilacerando, aut ossa confrigendo, aut carnem tantùm pertundendo, neque perforando: pro variis ac dissimilibus globulorum ictibus, & prout eminus aut comintis emissi sunt: prout præterea corpus ictum est, cùm vel nudum est, vel tectum, & tectum fortasse lorica firma & (vt nunc loquimur) temperata: sic, vt transfigi non possit: neque corpus vllo modo vulneratum sit: aut ſcorpus ictum est, plaga non ita magna & profunda est, & periculosa, cùm lorica duritie & firmitate sua violentiæ ictus obsistat: præsertim si non maiore machina, sed exigua tantùm fistula ferrea globulus emissus fuerit. Porrò non dubitandum est, huiusmodi omnes differentias ad

vnum genus referendas esse, hoc est, ad solutionem continui, quæ interdum apparet, interdum occulta est. Manifesta est, quæ sensu aspectus & tactus percipitur, si euidens plaga appareat cum lurido carnis colore, vt eschara esse videatur, eique coniunctus est dolor grauis, aut cùm vulnera neruosas partes lædũt, quod nobis significare poterit (præter vulnerati testimonium, cuius ad has res momentum permagnum est) vulnus ictu bombardulæ factum esse, aut ex aliqua simili occulta continui solutione sine manifesta cutis incisura, quæ Græcis ἐκχύμωσις dicitur: quæ ex sanguine subter carnem & cutim effuso percipitur: partémque læsam lurido & violaceo colore afficit. Hæc sunt frequentissima eiusmodi vulnerum signa, vbi tantùm habenda est ratio simplicis diuisionis iũctæ cum cõtusione. Sed quoniam superiori capite docuimus illa vulnera posse interdũ cum veneno & adustione complicata esse, contrà quàm nonnulli arbitrabantur: commodissimum erit Medicum operam studiúmque adhibere in singulis illis affectionibus, per sua propria

pria & peculiaria ſigna diſcernẽdis: quę affectiones poſſunt eſſe (vt ſuprà dictum eſt) cum illis vulneribus complicatæ, vt ſuum cuique proprium remedium exquiratur: ac diligenter animaduertere, quænam affectio periculoſior ſit: quę (vt Galenus docet) non tantùm prima, ſed etiam ſola curanda eſt: quandoquidem interdum cogimur propter illius rationem non modò alias affectiones relinquere, verumetiam nouas efficere, vt ei quæ periculoſior eſt, ſuccurramus. Atque hæc nimirum cauſſa eſt, cur horum vulnerum cognitio, quæ cum veneno intromiſſo ratione globuli complicata ſunt (vt ſup. cap. docuimus) prorſus neceſſaria ſit: ne interitus inopinatus, qui fortaſſe inde cõtingeret, imputetur corruptioni aëris, & aliis primis qualitatibus: cùm plerunque culpa in Medicorum imperitia aut pertinacia poſita ſit: ſiquis ſibi contra veritatem perſuadeat hæc vulnera nũquam venenata eſſe, atque hac de cauſſa veram medendi rationem aſpernetur. Huius rei cauſſam tribuent fortaſſe nonnulli plethoræ aut cacochymiæ: quam certè ingenuè agno-

sco,& secundum Galenum fateor, potissimam esse caussam incommodorum, atque etiam exitij vulneribus omnibus inferendi. Sed etiam si signa ex quibus venenum arguitur, commune aliquid habeant cum illis, quæ ex bombardularum ictibus accidunt, vbi sola contusio complicata est: discerni tamen atque internosci poterunt, prout magis aut minùs vrgent: prout etiã magna sunt symptomata, & accidentia quædam extraordinaria, quæ sæpenumerò interueniunt. Itaque si caro liuidior est, quàm vulgarium plagarum, quæ à sclopetariis inferuntur, & tanquam emortua, cum totius partis decoloratione, doloribúsque extraordinariis atque intolerandis: itémque cum inflammationibus & doloribus pungentibus, præsertim in plagarum ambitu, cúmque grauedine & torpore totius corporis, plerunque non sine febribus ardentibus, & syncope & alienatione mentis, hæc omnia venenatã quandam qualitatem indicabunt cum illa plaga coniunctam esse: præsertim cùm Medicis exploratum est, nullam esse manifestam

Signa complicati veneni.

festam caussam propter quam tam grauia symptomata interueniant: quemadmodum interdũ vidi vsuuenire in simplicibus quibusdam vulneribus, etiam sine vlla partium neruosarum dilaceratione factis. Sed totius huiusce rei certiora signa esse poterunt, si qua indicia extrinsecus appareant, quæ ex ægroti sermone cognosci poterunt, aut familiarium & domesticorum testimoniis: adhibitis etiam coniecturis ex loco, ex personis & modo, quo imposita plaga fuerit. Porrò inter signa certissima globuli consideratio principatum tenet, si fortè reperiri possit. nam incisus atque in duas partes dissectus, apparet obscurus, violaceo & purpureo colore permixtus, alio denique quàm quo reliqui globuli esse solent: partes verò post incisuram rutilum quendam colorem habẽt. Tum enim certò affirmari poterit, globulum veneno aliquo imbutum ac perfusum fuisse: quo etiam ipsius globuli substantia affecta, ac immutata fuerit: quod potissimùm cognoscere licet ex colore interiore, qui admodum alteratus est, obscuratus & liuidus, sicuti su-

prà dictum eſt. Liccbit etiam id cognoſcere per ignem explorato globulo, qui non temerè dictus eſt aptiſſimus ad venenorum omnium purgationem. Nam cùm vera quæ dicũtur venena, ſint ſubſtantiæ prorſus ſpiritualis,& aëreæ,facilè vi ignis in auras euaneſcunt, non tamen moderato aliquo calore (qualis in pulſo globulo ſentitur, vt Ambroſius Paræus exiſtimauit,qui potiùs temporis progreſſu ea fixaret & retineret, ne volatilia eſſent, & per conſequens ne nocerẽt) ſed per calorem violentum qualis eſt calor ſublimationis. Sic illo calore exaltatur & euaneſcit Mercurius, itémque Arſenicum, Auripigmentum, aliíque conſimiles ſpiritus : eadémque de cauſſa purgari non poſſent niſi in collo vaſorum ſublimatoriorum frigido comprimerentur. Itaque ſi ſuſpectus globulus fundatur, ac ſuper igne vehementi ſatis diu retineatur,fumúſque ex illo exhalet ater,fœtidus, & metallum globuli circunfundens (à quo magnopere cauendum eſt) metallúmque poſt fuſionem non modò purgatum non ſit, ſed etiam atrum, liuidum, & obſcurum apparcat:

pareat: (quod propter venenatum vapo rem qui metallum circunfundit, ſolet accidere) ſignum erit certiſſimum veneni cum globulo permixti, quod cum plaga complicatum eſſe poteſt, quemad modũ ſuprà diſputauimus: idque prout diu aut breui tempore in ipſa plaga permanſit. Hæc ſunt ſigna, quibus venenũ indicari ſolet: quod eò periculoſius eſſe iudicabimus, quò vires hominis magis proſtratas videbimus. Præterea veſicatio, excoriatio, dolor mordens, & ſiccitas cutis cõtractæ atque induratæ, ſignificant aduſtionem propter puluerem inflammatum complicatam. Quæ faciliùs & certiùs intelligi poterunt ex vulnerati ſermone, qui plerunque indicare poterit, vtrum eminus an cominus percuſſus fuerit: cui rei teſtimonio etiã veſtes aduſtæ eſſe poterũt: eáque omnia diligenter Medicus animaduertet, vtpote vrgentiora, & quę malum efficere gra uius poſſunt, atque idoneã curationem prohibere: propter copiam defluxionũ, aliáque grauiſſima ſymptomata, quæ plerunque accidunt: niſi maturè ſalutaribus remediis prouideatur: quemad-

Signa complicatę aduſtionis.

modum Galen. 4. Method. cap. 5. præcipit, docens curationem vlceris (quod cum altera quadam affectione coniunctum est, cuius curatio debeat antecedere) non esse tanquam solius vlceris: sed priùs illam affectionem curandam esse, ac tum demum ad vlceris curationem deueniendum.

De Iudicio.

Porrò his de rebus eò certiùs statui iudicium poterit, quò diligentiùs Galeni sententia in ipsius Methodo inculcata considerabitur: morbos videlicet tribus de caussis graues esse. Primum, propter partis affectæ præstantiam: deinde propter mali magnitudinem & vehementiam: postremò propter ipsius malignitatem. Itaque si præcordia, si cerebrum, in potissima sui partis substantia vulneratum sit, mortiferas esse plagas iudicabimus: sic pulmones, diaphragma, ventriculus, lien, renes si lædantur, (nam hæ quoque sunt ratione officij principales partes) vt plurimùm sunt lethales: eodémq; in numero sunt vulnera in intestinis accepta, præsertim

Meth. 4. cap. 6.

sertim si in gracilioribus & minimè carnosis facta sint : itémque in vesica , quia cùm sint partes membranosæ , agglutinari non possunt : eadémque de causa vulnera , quibus caput transfixum est, aut stomachus, aut ventriculus, periculosa esse concluditur. Vulnera quò maiora sunt & profundiora cum dilaceratione neruorum & ossium fractura , eò periculosiora sunt: ac præsertim ea quæ accepta sunt in capite cum fractura cranij : itémque quæ iuncturis propinqua sunt,propter magna & varia symptomata quæ inde consequi solent. Vulnera in quibus malignitas , ac præsertim venenum complicatum est , periculosissima esse solent, quanuis in specie exigua sint:quoniam propter contrariam illius veneni substantiam , & qualitatum excessum,non solùm temperamentum,verumetiam propria facultatum corporis substantia planè peruertitur , atque immutatur:præsertim cùm vulnus factum est cum apertura cutis, quæ sua densitate prohiberenon potest (quod alioqui faceret , ac tum præsertim cùm venenũ esset crassioris substantiæ) quin ipsius

contagio inficiat ſpiritus, ſanguinem, & humores, & per conſequens communicetur cum partibus nobilioribus, vnde mors vt plurimùm conſequitur. Cæterùm hæc omnia vulnera eò periculoſiora iudicabuntur, quò certiùs deprehendetur eſſe complicata cum variis & malignis affectionibus, & ſymptomatis, & corpora erunt cacochyma: ídque tum præcipuè cùm in exercitu graſſabuntur (vt ſæpenumerò euenit) morbi Endemij ex aëre promanantes, qui etſi ſubſtantiæ ſit ſimplicis, neque putrefactioni obnoxius, repentè tamen magnam qualitatibus commutationem affert: cùm illis ſordibus & fœtoribus infectus eſt, qui in magno exercitu eſſe ſolent in ea parte, vbi impedimenta ſunt, & cadauera iumentorum, interdum etiam hominũ inſepultorum: vnde fœditates, tetríque odores naſcuntur, quibus plerunque milites inficiuntur. Præterea crebræ commutationes & inæqualitates, quæ ex tẽporis iniuria naſcuntur, maximum huiuſmodi vulneribus incommodum afferunt, ac vulneratos in periculum adducunt: ac præſertim cùm hyems ſicca

crebris

crebris aquilonibus anteceſſit, ver autem ſubſecutum eſt auſtrale & pluuioſum, vnde quamplurimi ſuperflui humores enaſcũtur, qui varietate illa commoti & conturbati facilè corrumpuntur: vnde ardentes ac peſtilentes febres conſequentur, cùm aër corruptus ſeſe per illas permiſcuerit: itémque inflammationes, gangrænæ, & mortificationes, atque ad extremũ interitus, quemadmodum Hippocrates in lib. Epidem. teſtatur in tertio Aphoriſmo. Neque verò prætereunda eſt perdita & diſſoluta vitæ ratio in pleriſque non modò militibus gregariis, verumetiam ductoribus, præfectis, legatis, ac tribunis: qui plerunque iis veſci cibis coguntur, qui fortè reperti ſunt, ſiue frigidi, ſiue calidi, ſiue cocti, ſiue crudi, ſiue boni, ſiue mali, perſæpe magna leguminum copia, & fructuum ac baccarum: plerunque etiam vti coguntur aquis corruptis, aut vappa, & vino mucido, aut recẽs infuſo, ídque intempeſtiuè, nulla expectata coctione, contra multorum conſuetudinem ac naturã, quæ propter illa incommoda corrumpitur. Ex huiuſcemodi peruerſa &

deprauata vitæ ratione naſci ſolent in exercitu morbi pandemij, vulneribus infeſtiſſimi propterea quòd illorum ratione ſanguis corrumpitur, humoréſque vitiantur: vnde vulnerum malignitas augetur, variáque ſymptomata contingũt. Ex contrario iudicanda erunt vulnera eò minùs periculoſa, magíſque ſanabilia, quò minora erunt illa incommoda, & quò longiùs aberunt à præcordiis, reliquíſque nobilioribus partibus, ac ſine dilaceratione neruorum, aut oſſium, & malignitatis erunt expertia. Etſi autem Medicus iudicarit vulnus planè mortiferum, non tamen continuò eger pro perdito ac deſperato habendus ac deſerendus eſt: verùm ex contrario ſalutaribus remediis ei ſuccurrendum eſt: quippe cùm natura, præſertim arte adiuta, miracula interdum edat, quibus ex euẽtis Empirici laudem ſibi & gloriam captant, magna cum medicinę infamia & dedecore. Itaque freti illo naturę bono interdum eorum curationem ſuſcipiunt, qui propè iam ſepulti videbãtur, & à Medicis erant deplorati: vnde ad Medicos dedecus, ad illos ſummus ho-

nos

nos peruenit: quemadmodum biennio antè vsuueniſſe audio nobili cuidam Prouinciali, Vinſſio, qui cùm in exercitu regio contra Rupellam eſſet, & globulo plumbèo tranſſixus, à Medicis deſertus, exiſtimantibus iecinoris ſubſtantiam eo ictu læſam eſſe, tamen à nobilibus quibuſdam ipſius amicis curatus eſt, adhibitis medicamentis ſatis familiaribus. Quod egregium documentum eſſe poteſt miſticorum naturæ effectuum, quæ perſæpe doctiſſimorũ quorũque Medicorum iudicium fallit: quos tamen nunquam oportet ſalutaribus & extremis remediis aduerſus extremos & peſtiferos morbos deſtitutos eſſe: quemadmodum Cor. Celſus præcipit, ſatius eſſe remedium aliquod adhibere, quàm nullam omnino medendi rationem tentare: præſertim in morbis penitus deſperatis.

¶ *De ſuperiorum vulnerum curatione.*

CAP. III.

SVperiorum vulnerum curatio ſumitur ex duabus generalibus intentionibus, & vna particula-

ri, nimirum ex diæta & victus ratione, ex euacuatione humorum: postremò ex Chirurgia. Atque vt ordinem ac methodum aliquam certam ac facilem instituamus, primo loco de diæta & victus ratione differemus, quæ vulneratis præscribenda est. Illam enim constat esse vtilissimam, & ad eorum incommoda curanda opportunissimam.

De victus ratione.

Ea victus ratio, quę vulneratis præscribenda est, sicut ea quæ aliis morbis affectis præstitui solet, secundum idoneam administrationem sex rerum non naturalium completur. Particularis autem consideratio accepti incommodi magnum habet momentum: veluti temporis, aut virium, & naturæ, & constitutionis ægroti, consuetudinisque ipsius, tum in potu, tum in cibo: quemadmodum copiosè demonstrat Hippocr. in lib. De ratione vict. in morb. acut. Nam satis constat aliam à chronicis & diuturnis morbis, aliam ab acutis victus rationem exigi: eámque pro ratione initij, accretionis, status, aut declinationis morbi mutandam esse. Nemini etiam dubium esse debet, & regionum, & temporum rationem

rationem(quorum alia sunt frigida, alia calida, itémque alia pluuiosa & humida, alia sicca) mutationem aliquam in victus ratione exigere. Neminem quoque negaturum arbitror, quin natura & constitutio ægroti considerandasit: cùm inter omnes constet, corpora impura, quò magis aluntur, eò magis lædi. Considerandæ præterea vires ægroti, secundum quas non modò victus rationem, verumetiam aliorũ omnium medicamentorum administrationem accommodamus. Quantùm ad consuetudinem, fatentur omnes magnam eius rationem habendam esse: præsertim cùm repentinæ omnes mutationes, eò periculosiores sint, quò magis cõtra consuetudinem & constitutionem ęgrotorum eueniunt, quemadmodum Hippocr. in libr. De vict. rat. in morb. acut. docet, & ratio ipsa demonstrat. Nam si quis velit nulla rerum illarũ habita ratione generaliter omnibus qui sclopetariis vulneribus affecti sunt, strictã victus rationẽ præscribere, quemadmodum vulgò fieri videmus: neque rationem habere vitæ quotidianæ, cùm nonnulli ter quatérve

quotidie atque adeò quibuſuis horis ci-
bum capiant, nonnulli vini potu ne in
morbis quidem ſine ſummo vitæ diſcri-
mine carere poſſint, certè ſi ſtrictam &
auſterã victus rationem præſcribamus,
continuò illud eueniet, quod Hippo-
crates ſupradicto loco concludit, vbi de
iis ſcribens qui ter aut quater in die ci-
bum capiunt, ait, ſi prandio abſtineant,
debiles fore : ex contrario verò, eos
qui tenui victu contenti eſſe ſolent, ſi
largiùs ederint, aut biberint, aut aliis ho
ris quàm quibus conſueuerũt, infirmos
ac debiles futuros. Itaque ſecundum
illius ſummi viri authoritatem, danda e-
rit opera, vt ex vſitata & conſueta victus
ratione, qua ſanus vtebatur, eam, qua æ-
groto vtendum eſt, æſtimemus. Nam il-
lud tenendum eſt, Naturam rebus vſita-
tis, conſuetis & familiaribus delectari:
eáſque certiores, ſalubriores & condu-
cibiliores eſſe, (quanuis aliquantiſper
ſtudio & intentioni noſtræ aduerſen-
tur) quàm quæ nouæ & præter conſue-
tudinem excogitantur, ad ægroti qui-
dem ſalutem, ſed cum ſubita & magna
mutatione, naturæ maximè aduerſaria.

Atque

Atque hæc nimirum cauſſa eſt, cur doctiſſimi quique Germani Medici vſitatam illam, & quotidianam viuendi conſuetudinem retinendam putent, vſúmque vini vulneratis ſuis permittant, qui alioqui actum iam de ſe exiſtimarent, propterea quòd aquæ vſus illis eſt perniciosiſſimus: quemadmodum vidi vſuuenire non modò in Gallia, verumetiam (ídque feliciùs) in Germania, vbi vinũ, vt plurimùm eſt ὀλιγοφόρον & tenuius multò quàm in Gallia. Quæ tamen non eò dico, quaſi nolim ægrotis aliam victus rationem præſcribere, quàm eam qua vti, cùm ſani eſſent, ſolebant: neque tam imperitus ſum, vt id credam: verùm vt Chirurgos admoneam, ne tam auſteram illis vitæ rationem præſcribãt, quam vulgò ſolent: ſed vt in qualitate & quantitate ciborum modum adhibeant, prout morbi ratio poſtulare videbitur. nam in morbi ſtatu, dum propter inflammationes & acerbitates dolor vrget, minuenda eſt ciborum copia, & continentia in victu adhibenda, quẽadmodum Hippocr. docet libr. De rat. vict. in morb. acut. Aphor. 10. Quinetiã

prout anni ratio fert, viuendi modum præſcribi oportet, cùm aliorum ventres calidiores ſunt, aliorum frigidiores: faciliorésque nonnullorum concoctiones, prout vulneratorum cõſtitutio patitur. Nam pituitoſis & phlegmaticis permittentur quædam, quę ſanguineis & bilioſis interdicentur, ſicuti Galenus docet. Ratio etiam habenda eſt ætatis, virium & conſuetudinis, quemadmodum ſuprà demonſtratũ eſt: præbendáque ſunt cibaria iam inde ab initio non ita parcè ac tenuiter, ſed paulatim imminuenda vſque ad finem ſtatus morbi: ita tamen vt ægri valetudo præſcriptum illud ferre poſſit: quod præſcriptum neceſſariò & accuratè obſeruandum eſt. His rebus omnibus cõſideratis accedendum erit ad legitimam adminiſtrationem rerum non naturalium, vt inſtituto noſtro ſatisfaciamus.

De Aëre. Aërem igitur deligi oportet ſiccum, & temperatum: talem enim omnis continui ſolutio poſtulat, quæ per exſiccationem conſolidanda eſt. Quòd ſi quis fortè obiiciat, non eſſe in noſtra poteſtate aërem exſiccatum ægrotis præbere, præſertim

præſertim cùm nihil in rerum natura humidius ſit, quemadmodum Ariſt. docet Meteor. 2. atque adeò aquam humiditate ſuperet, quæ tamen in ſpecie humidior apparet, quippe quę propter craſſitudinem ſuam immerſas res madefaciat: quod aër propter partium ſuarum tenuitatem præſtare non poteſt: facilis & expedita reſponſio hæc erit: aërem tamen corrigi atque eligi talem poſſe, vt ad inſtitutum conſiliúmque noſtrũ multò accommodatior eſſe poſſit. Nam ſatis conſtat, locorum & domiciliorum alia aliis calidiora eſſe, aut frigidiora, aut ſicciora, aut humidiora. Illa enim quæ ad Septentriones vergunt, frigida ſunt: quæ ad Auſtrum, calidiora: prout Sol iis remotior aut propinquior eſt. Quinetiã regionum ſitus conſiderandi ſunt: nam aliæ ſunt montoſæ, aliæ paluſtres, nonnullę lacubus, ſtagnis & fluminibus propinquæ: quarum rerum omnium varietate, qualitas ipſius aeris mutatur, ac peruertitur. Quis ignorat Aſiaticos homines alterius eſſe naturæ, quàm qui Europam incolunt? quod Hippocrates (in lib. De aere, locis, & aquis) varietati

mutationíque temporum attribuit, quæ regionum naturam aſperiorem durioremque efficiunt. Eáque ipſa cauſſa eſt, quamobrem homines montani aut qui proximè flumina aut mare incolũt, alterius naturæ & conſtitutionis ſunt, quàm qui vrbes aut campos ab aquis remotiores incolunt. Iam verò quid dicemus de ſitu & poſitione vrbis Ferrariæ aut Florentiæ: quarum in illa vulnus omne in capite acceptum, peſtiferũ eſt: in hac, tibiis impoſita vulnera immedicabilia ſunt? Eadem de cauſſa Hippocr. his de rebus tractans, ſcribit Auſtrum qualitates ſuas immutare pro ratione regionum per quas fertur, atque vt aliæ aliis frigidiores, aut calidiores ſunt. Scribit enim illũ primùm ex frigidis & glacialibus regionibus oriri, vnde venti naſcuntur, quemadmodum Ariſt. Meteor. 2. demonſtrat, eiuſdémque eſſe naturæ cuius ſunt ſeptentrionales, vnde Boreas gelidus exoritur: vt, qui regiones illas incolunt, ſentiunt: poſteà per Solis vias, pérque Meridiem delatus, adeò exardeſcit, vt propter Solis calorem frigus ſuũ amittat, plantáſque exurat, & Lybiæ

incolas

incolas æſtu ſiccos aridóſque efficiat. Inde per mare delatus, eiúſque humorem eliciens magnam illam quam contraxerat, ſiccitatem amittit, humidúſque efficitur, qualis in cuncta Italia ſentitur, & in ea Galliæ noſtræ parte quæ Occitania nominatur. Hæc autem vera ratio eſt, cur eum his plagis adeò infeſtũ arbitremur: propterea quòd nimirum iſta humiditas calori cõiuncta magnam putredinis & corruptionis copiam affert: quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt. Idem de Borea dici poteſt, qui certis in regionibus multò ſalubrior eſt, & putredini reſiſtit: in aliis peſtilentior eſt: adeò vt peſtes aliíque morbi ex putrefactione nati, flante Borea increbreſcant. Cuius rei cauſſa tum regionum varietati (vt diximus) attribuenda eſt, tũ etiam oppidorum poſitioni: velut in locis aquoſis aut paluſtribus, quorum vitio propria ventorum qualitas immutari atque alterari poteſt: corpora etiam eadem ratione humidiora, pluribúſque ſuperfluitatibus imbuta reddi poſſunt. His conſideratis ſimúlque anni temporibus animaduerſis (quæ cùm varia &

dissimilia sunt, propter tam multas diuersásque mutationes, quę quotidie eueniunt, vt Hippocrates docuit in libr. De aëre, locis, & aquis, qualitatem aëris immurant) idoneus aër & ad institutum nostrum accommodatus quoad eius fieri poterit, deligendus erit, vbi vulneratus moretur. Sed quoniam vix ac ne vix quidem potest id commodè fieri, quòd plerunque vulnerati, doloris acerbitate oppressi migrationem, & succussum ferre non possunt, ac sæpe iis ipsis in locis manere, in quibus vulnerati sunt, aut in proximas sevrbes cõferre cogũtur: verũtamen locus ille vbi diu exercitus resedit, potissimùm vitandus erit, quòd aer ille à contagione suspectus sit: vitanda etiam erunt loca palustria & aquosa, ex quibus vapores crassi exhalant. Ex contrario ea deligenda erunt loca, ab aquis & paludibus remota, quorum aer purus, limpidus, ac serenus sit. Videndum etiam vt conclauia versus Septentriones potiùs quàm Meridiem aperta sint. Quòd si frigidior aer videatur, frigiditatem illam igne temperari oportebit, qui in foco conclauis ẽxcitãdus est, ac nonnunquam

nunquam odoratis rebus corrigi, veluti maſtiche, roſis, baccis iuniperi, aliíſque generis eiuſdem. Æſtate verò irroratio-nibus vtendum erit, veluti oxycrato, cõ-ſpergendúmque conclaue iunco, her-bíſque aliis viridibus, foliíſque vitium & ſalicum. Atque hac ratione aër ad vul-neratorum ſalubritatem accommodari poterit, corrigíque, prout læſæ & affectę partes poſtulare videbuntur. Nam pla-gæ in capite aut commiſſuris acceptæ frigidum aërem multò magis propter mordicationem formidant, quàm aliis locis impoſitæ.

Quatum ad cibum, certum eſt eum præbendum & accommodandum eſſe, prout mali ratio (quemadmodum Hip-pocrates docuit) itémque vulnerati con-ſtitutio ferre poteſt, nequid ſubitò inno-uetur: nam ſubitæ mutationes (vt anteà demonſtratum eſt) periculoſæ eſſe ſolẽt. Cibos porrò boni ſucci eſſe oportet, ne-que plenius & copioſius alere, ac præſer-tim vſque ad exitum ſtatus morbi: quo tempore parciore vtendum eſt cibo, quàm poſteà. Panis ſit aptè fermenta-tus, & commodè coctus. Præbeatur aui-

De cibo & potu.

cularum caro, veluti turdorum, aliarúmque consimilium, quibus adhibeatur succus mali aurei, limonum, aut ius ex oxalide expressum ad excitandũ appetitum: item ius panaceum, hoc est, ex pane & pullo, elixo priùs cum bugloſſo, oxalide, lactucis, eiusdémque generis herbis: quinetiam hoc pullaceo iure manè vti saucius poterit ad aluum mollienda, pruna quinetiam passa ad hunc vsum aptissima sunt, itémque racemi Damasceni conditi, hordeum mundatum bene coctum, lac amygdalinum, aut ex auena: nam hæc omnia conuenientissima sunt, ac præsertim initio cùm sauciati cibos omnes, nisi liquidi sint, fastidiãt. Post statum morbi, vti licebit perdicibus & pullis, & caponibus tenellis, & ouilla minutatim incisa cum suo succo, adhibito etiam citrino. Proderunt denique alij omnes cibi, suaues, delicati & ad concoquendum faciles, & boni succi. Pauperioribus satis esse poterit panacẽ ex vitulina & ouilla carne paratum, pruna passa, racemi passi, & (si facultas ferat) pullus: eiusdémque generis nonnulla quæ ipsius tenuitas ferret. Intereà prohi-

bendus

hibendus erit vſus ciborum craſſiorum & ad concoquendum difficilium, & mali ſucci, & auium omnium aquatilium, & paluſtrium: abſtinendum à bubula, ac præſertim à ſuilla & carne ſalſa, rebúſque aliis mordicantibus, itémque ab aromatibus, quę nonnulli ſpecies appellãt. Potus autem illorum erit ex ptiſana, aqua Hippocratica, aqua filtrata & cocta etiam ad eorum vſum qui ſanguinei & biliоſiores erũt: aliis præbebitur (ac præſertim iis qui nunquam anteà diluto vtebantur vino) rubellum vinum, tenue, & aqua temperatum: ídque etiam ab initio, niſi fortè febris aut inflammatio id prohibeat. Quantùm autem ad corporis laborem aut requiem attinet, obſeruandum erit illud vſitatum Italorũ prouerbium, *La gamba al letto, & la man al petto*: retinendúmque Hippocratis præceptum ex lib. De vlcerib. quietem ſauciatis omnibus maximè conuenire, laborem verò perniciоſum eſſe: neque ſtultius quidquam â Medico fieri poſſet, quàm ſi corporum exercitium iis præſcriberet, quibus otio & quiete tantopere eſt opus, ac ne interdum quidem ſeſe

præ dolore mouere licet: veruntamen eius exercitij loco, adhiberi poterunt frictiones in locis sanis, ac præsertim in oppositis: tum enim reuulsionis vim obtinebunt, humorúmque defluxum à locis affectis auertent, humoréſque ac superfluitates, quas diuturnior quies generat, exsiccabunt, vt Hippocr. in lib De diæta tradidit. Quantùm ad somnum attinet, permittendus erit ægroto, cùm id natura expoſcere videbitur. Somnus enim in morbis omnibus ad concoctionem perneceſſarius eſt. Vires enim, per sanguinis fluxum, dolores, aliáque symptomata proſtratas, reficit. Adhibenda tamen cautio eſt, vt ſi plagæ ſunt interiores & veneno complicatæ, moderatior ſit: ne forte maior humorum copia in partem affectam influat: quãdoquidem sanguis per somnũ in interiorem ſe partem recipit. Omnes autem animi perturbationes perniciosiſſimæ eſſe ſolent, atque in primis ira, quæ ventriculum ciet, & humores fluidiores, ſubtilioréſque efficit, vnde maior defluxionum atque inflammationum copia promanat, aliáque in affectam partem eiuſdem modi acciden

tia

tia quamplurima. Repletionem autem & exinanitionẽ propterea tacitus præterij, quia ſeparatim de vtraque illarum mox tractare inſtitui, meámque ſemel ſententiam aperire.

¶ *De ſecunda intentione, hoc eſt, de humoribus euacuandis per phlebotomiam & purgationem.*

CAP. IIII.

NOn temerè, neque ſine magna & graui cauſſa Galenus in ſua Meth. hãc præclaram Hippocratis ſenten tiam commemorat, ac laudat: Medicum oportere non modò Naturæ imitatorem eſſe, verumetiam eorũ quæ, cùm ſua ſponte eueniunt, confe- runt: cùm Medici officium ſit, Naturæ defectũ ſupplere, eáque accidentia pernicioſiſſima prẽuidere, quæ illi accidere poſſunt, ídque per indicationes ex morbi grauitate conceptas. Harum duo genera reperio, miſſionem ſanguinis, & purgationem: quarum vtraque magnopere ad ſclopetaria vulnera neceſſaria eſt, quæ inter grauiſſimos morbos veriſ- Meth. 4. cap. 6.

simè tribus illis de causſis numerare poſ sumus. Maximè igitur neceſſe eſt, ſanguinem in hiſce vulneribus curãdis detrahere, idque ſtatim de principio, vt defluxus humorum in partem affectam prohibeatur, caueatúrque ne phlegmone aliquo moleſtetur: neque mali concoctio expectanda eſt, aut tandiu differendum, dum initiũ & ſtatus mali præterierit, quemadmodum Auicenna credidit, cuius opinio rationi omni aduerſatur, atque adeò Hippocratis authoritati, qui cenſet, ſiquid mouẽdum videtur, id ſtatim de principio tentandum eſſe. Porrò hæc miſſio ſanguinis facienda eſt, idque in contrariis, ſiue oppoſitis partibus: tùm præcipuè cùm veneni ſuſpicio nulla eſt cum illis vulneribus complicati: tùm enim reuulſiuæ curationes interdictæ ſunt: quoniam venenum eliciẽdum eſt per ſcarificationes, aut ipſius partis affectæ, aut inferiorũ, atque adeò remotarum partium: cauendúmque ne longiùs ſerpat (vt ipſius natura fert) in partes nobiles ac principales, quemadmodum planiùs exponemus, cùm de præcipua horum vulnerum curatione tracta-

tractabimus. Tempus mittendi sanguinis (nisi vel per sanguinis fluxum vel per aliud quoddam accidens aliter cogamur) matutinum esse oportet, atque ante missionem commodissimum erit clysterem adhibere, ad excrementa ex intestinis educenda. Porrò in illa missione sanguinis, obseruanda erit non modò vulneris magnitudo, verumetiam totius corporis plenitudo: pro cuius modo parcior aut profusior debebit esse missio. Ætatis quoque rationem haberi oportet, & temporis anni, & habitationis, aliarúmque rerũ quæ periti Medici prudentiæ committendæ sunt, cui videnda quæ Galen. in lib. De missione sang. hac de re tractat.

Purgationem eque vt missionem sanguinis, in his vulneribus duabus de causis esse adhibendã, nempe propter morbi magnitudinem, & vitiosi succi abundantiam, licet colligere ex iis quæ Gal. libr. Meth. medendi quarto his scribit verbis: Purgatio non in sola cacochymia conuenienter suscipitur, sed (sicut missio sanguinis) vel propter ipsius abũdantiam, vel propter morbi magnitudi- “ De purgatione in his vulneribus instituenda.

„ nem: ita purgatio & propter abundan-
„ tiam alterius cuiusdam succi,& propter
„ vim morbi adhibetur. Nec sunt excu-
sandi qui genus istud remedij contem-
nunt, quasi nihil aut parum ad istorum
vulnerum curationem pertineret, cùm
& ratio & experientia cõtrarium iis de-
monstret, qui Hippocratem & Galenũ
tanquam duces secuti, huiusmodi vul-
nerum curationem methodicè tracta-
uerũt. Purgatio enim(inquit Hippocr.)
Hipp.lib. de vlcerib. per aluum plerisque vlceribus prodest.
„ Præterea vulneribus capitis, item ven-
„ tris,tum inferioris,tum superioris,atque
„ etiam articulorum. Addit præterea,quę
„ exeduntur,& quæ serpunt, quæ diutur-
„ na sunt, etiam quæcunque obliganda
„ sunt,per aluum purganda esse. Quod re-
medium de principio & statim post san-
guinis missionem adhibendum est,par-
tim vt irruentes humores ad partem af-
fectam per oppositam (quam ἀντίσπασιν
Græci dicunt) reducamus: vtique si in
superioribus partibus vulnus illatũ per
inferiora purgemus: sinautem in infe-
rioribus per vomitum & superiorem va
cuemus, partim vt iam defluxionem

parti

parti infixam & inhærentem per παροχέ-
τευσιν & vicinas partes deriuemus, quē-
admodum & Hippocr.& Galen.docēt.
Quòd si quis dicat, ex veterum Medi- Vide Orib. lib.7. cap.22.
corum sententia, sanis corporibus, & in
quibus excrementū nullum redundat,
qualia plerunque sunt militum corpora
(vix enim alioqui tantos labores perfer-
re possent) purgationem non conueni-
re, quòd id & molestè ferant & vertigi-
ne afficiantur, & celeriùs exoluantur,
quæ accommodata sunt naturæ depel-
lendo: cùm purgans medicamentū pro-
prium educere humorem cupiēs ipsúm-
que non reperiens, sanguinem & carnes
colliquet, & ex iis quod sanum est & in-
tegrum educat. Veruntamen quia nisi
euacuetur, in morbos, & grauiora sym-
ptomata casuri sunt: nēpe in febres, in-
flammationes, dolores eximios, deliria
& cęt. eiusmodi, quę violēta ista vulnera
ferè comitantur, necessaria erit commo
torum iam humorū purgatio, vt etiā fu-
turis occurramus: atque vt hoc modo,
non solùm affectā partem, sed & vniuer
sum corpus in bonā firmámq; constitu-
tionē reducamus. Ergo cùm grauibus &

acerbis istis vulneribus purgatio conueniat, magna cum animaduersione, diligentique consideratione præstãda erit. Habenda enim erit ratio constitutionis vulnerati, & consuetudinis, & ætatis eiusdem, itémque temporis & regionis. Ita quoque in reliquis, & humorem exuperantem & affectum locum spectabimus: quæ omnia monebunt, quis humor, & quo modo, & qua parte sit depellendus. Atque inter cætera eligenda erunt & quæ tutò præberi possint purgãtia, neque violenta illa quæ Hippocratis & Galen. temporibus in vsu erant, adhibenda esse censeo: propterea quòd facultate calidissima sunt, ac proinde febres excitant, sanguinem commouent, vulnúsq; ad inflammationem & abscessus disponunt: in quorum numero Elleborus, Colocynthis, & similia, præsertim non præparata, habentur. Porrò commodè vti quis poterit Cassia, Manna, Rhabarbaro, Senna, Polypodio & Agarico, præsertim illorum extractis: quæ tutiùs in istis recentibus vulneribus repurgandis, quemadmodũ & reliqua in diuturnis & malignis vlceribus commodiùs

præberi

præberi poterunt. Cæterùm quoniam aluus quibuſdam ne pharmaco quidem ſumptò laxatur, propter variam cuiuſque naturæ proprietatem (ſunt enim qui difficulter purgantur, ſunt qui modica potione ſumpta, ſunt qui olfacta tantùm copioſè euacuãtur) cauendum erit, ne purgationem ægris præbeamus, quin priùs ipſorum natura perſpecta nobis fuerit: quòd ſi ob ſtercus denſatum, atque in inteſtinis exſiccatum euacuatio impediatur, leniente aliquo medicamento per os accepto, vt bolo ex ℥.j. caſſiæ parato, cum ſaccharo & ſem. aniſi, priùs aluus erit commouenda, vel iniecto clyſtere ſubducenda, cuius hæc erit formula:

℞. maluar. viol. mercur. betæ añ. m.j. ſem. frigid. ma. aniſi añ. ℥.j. hord. florum chamęmel. borrag. & nymph. añ. p.j. fiat decoctio colata ab ℔.j. diſſolue caſſ. extractæ cum foliis ſennæ, diaprun. ſimpl. vel trypheræ perſicæ añ. ℥.vj. mellis & olei viol. añ. ℥.ij. miſce pro enemate. Clyſter emolliens.

Sequenti die aſſumendum erit pharmacum, quod accommodandum erit prout æger pituitæ portione, aut bilis,

aut alterius cuiuſpiam humoris redundantia grauabitur. Faciliùs enim peragitur & melior eſt purgatio, qua moleſtus humor ſubducitur.

Potio pituitoſis cõueniens.

℞. rad. ireos, eupatorij, pimpinell. & acori añ. ʒ. iij. rad. mechoac. polypod. quer. recentis & medull. ſem. carthami añ. ℥. ß. ſem. aniſi, paſſul. glycyrrh. añ. ʒ. ij. herbarum veronicæ, betonicæ, ſcabioſ. añ. m. j. florum cordialium añ. p. j. foliorum ſennæ ʒ. ij. fiat decoctio. Colaturæ infunde agarici trochiſcati. ʒ. ij. Expreſſioni diſſolue ſyrupi roſarum ſolutiui ℥. j. fiat potio. Pro robuſtioribus adde diaphœn. ʒ. j. ß. aut ʒ. ij.

Potio pro biliioſis.

℞. Cichorij cum toto, end. acetoſ. lactu. portul. veronic. añ. m. j. paſſul ʒ. ij. iuiubarum, prunorum dulcium, añ. pr. iiij. ſem. melonum, cuſcutæ, citri, portul. & aniſi añ. ʒ. j. ß. florum cordial. añ. p. j. ſantal. citrini ʒ. ß. fiat decoctio colata pro doſi, in qua infunde rhabarbari electi ʒ. iij. myrobal. citrinorum ʒ. ij. cinnamomi ϑ. j. Expreſſ. diſſolue ſyr. de cichor. cum rhabarb. & roſ. ſol. añ. ℥. j. miſce, fiat potio. Pro robuſtioribus adde elect. roſ. Meſ. vel elect. de citro ſol. ʒ. ij.

℞. eupa-

℞.rad. eupatorij Meſ.ſiue gratiolæ & tormentillæ añ.℥.ß.polypod.atari,tamarindorum añ.℥.ij. ſem. amſi & paſſul. mund,añ.℥.ij. herbarum veron. ſcabioſ. borrag.bugloſſ.fumariæ,ceterach, polytrici añ.m.ß.cinnamomi ℥.ß. Epithymi florum violarum & geniſtæ añ. p. j. fiat decoctio. infunde foliorum ſennæ ℥.ß. Expreſſ.diſſolue ſyr. perſicorũ & de tumar,compoſ.añ.℥.vj. fiat potio. Pro robuſtioribus adde confect. hamech, vel diapolypod.℥.ij.

Potio melãcholicis cõueniens.

Cùm autem non vnus tantùm,ſed omnes humores redundant, & mixti, ac per vniuerſum corpus diffuſi ſunt,quod plerunque accidere ſolet , ſequens cathartícum erit adhibendum , præſertim ſi aliqua veneni ſuſpicio ſit.

℞.rad.tormentill. angel. & gentianæ añ. ℥. iij. acori pimpinell. añ. ℥. ij. polypod.querc.medull.ſem.carthami añ. ℥. ß.intybi latifol.cichorij, veronicæ, agrimòniæ,ſcolopend. lupull.fumar. añ.m. ß.glycyrrh. & vuarũ paſſul.añ ℥.j.ß.prunorum damaſc. pr.iiij. ſem. endiar.etoſ. citri & portul.añ.℥.j. ſem.aniſi. ℥.j.ß. florum cordial.geniſtæ & tamaricis omniũ

Potio omnibus humoribus malignis expur. conueniens.

p.j.foliculorum ſennæ ʒ.iij.fiat decoctio pro doſi,cui infunde rhabarb.ʒ.ij. agarici ℈.iiij.ſpicæ nardi, zinzib. añ. ℈.j. Expreſſ. diſſolue ſyrupi roſ. ſol.ʒ.j. miſce, fiat potio quæ præbeatur & reiteretur, ſi opus ſit.

Alia complura parari purgantia medicamenta poterunt, quæ periti Medici prudentiæ committenda erunt: quemadmodum & ipſorum repetitio etiam in morbi ſtatu,ſi vires ferant,& commodum videatur. Quòd ſi æger ab horum medicamentorum vſu abhorreat, extractis ſimplicium purgantium vt rhab. agar.ſenn.commodè vtetur. Ex quibus ſingulis, vel decenter mixtis, omnes etiam humores noxios expurgare poterit:quorum omnium idoneam præparationem & doſim in libr. de med.vegetab.ſpag.præparatione iam docuimus.

¶ *De tertia generali intentione curatiua, quæ per Chirurgiam completur, ac primùm de primo apparatu.*

CAP. V.

Dixi-

DIximus principiò duas in istis sclopetariis vulneribus curandis indicationes curatiuas proponendas esse: si in ipsis solam contusionem, ac non venenatam qualitatem, aut admistam adustionem consideremus: suppurationem videlicet, & nouæ carnis ingenerationem. Quod vt rectè atque ordine fiat, finémque nobis propositum assequamur, nonnullæ nobis erunt, quas subalternas dicũt, indicationes obseruandæ: quarum prima iubet glandem prehẽdi educíque, tum & minuta loricæ fragmenta, & aculeos, & mucrones infixos, itémque vestium particulas, officula aspera, & pungentia, grumos, & cætera extrinsecus incidentia, idque sine dolore, si fieri possit, reuelli: & quæ forsan in cauum inciderunt, ea digitis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis, atque instar rostri aduncis extrahi: quorum ferramentorum licet videre varias formas depictas in libro Ambrosij Paræi Chirurgi peritissimi. Glans autem educitur, vel ab ea parte qua ingressa est, constituto sauciati corpore

(quemadmodum Hippocr. præcipit) in eam figuram in qua tum erat cùm vulnus accepit: aut certè ita proſtrato, collocatóque in lectulo, vt quàm proximè fieri poterit, ad eam figuram accedat. Educitur etiam glans interdum per eam partem in quam vi tormenti impulſa ferebatur: propterea quòd viã ſibi atque exitum in ea parte muniuit: qui tamen exitus, ſi opus ſit, amplificandus erit ſcalpello, vel nouacula, quò facilius glãs ſequatur, & minor inflammatio naſcatur: præſertim ſi ſpecillo reperiatur, & in carne infixa ſit, neque magnas venas, & lo-
ca neruoſa tranſierit. Itaque hîc noua inciſione opus erit, quæ cõmodiùs fiet, ſi parum admodum integræ carnis ex aduerſa parte ſuperſit; &, ſi digiti admoueantur, ſubeſſe glans ſentiatur, neque quidquam obſtet, quominus inciſio illà fiat. Hoc verò in vtraque parte Chirur-
De re med. lib. 7. cap. 5. go ſemper curæ eſſe debet, vt ſcribit Celſus de telis extrahendis commemorans; ne fortè neruus, vena maior aut arteria lædatur. Quòd ſi periculum aliquod immineat, vel ita glans lateat vt reperiri non poſſit, ſatiùs erit eam tantiſper dimittere,

mittere, donec natura sua sponte ipsam extrudat. Quid enim expedit ingenti vulneri ingens insuper aliud vulnus addere, & ægrum tãtis cruciatibus frustra fatigare, præsertim cùm in multis infixa glans ita latuerit, vt vulnere ad cicatricem perducto post annos multos abscessu aliquo facto sua sponte exierit? Porrò primum istud propositum perficitur etiam medicamentis extranea depellentibus (quorũ magnus sanè est vsus) præsertim si venenata glande illatum fuisse vulnus suspicemur. Tum enim maturiùs aduentitia euellenda sunt. Qua ratione etiam ne virus introferatur, & ad partes principes serpat, attrahentia ista valentiora confestim assumenda sunt, quemadmodum in contrariis accidentibus mitiora. De quibus in cap. de venenato vulnere alius nobis dabitur scribendi locus. Hoc primo proposito perato, abstractis videlicet ex vulnere, quantùm facultas feret, omnibus alienis atq; extraneis, deinceps de topicis & primâ medicamentorum applicatione nobis agendum est. Variam enim hac de re tum Medicorum sententiam, tum ca-

ſtrenſium Chirurgorũ conſuetudinem eſſe conſtat. Alij nanque ferrum candens, vel cauſticum, vel aliud quoddam exedens medicamentum, omni vulneri promiſcuè admouent: alij olea feruentia oliuarum vel ſambuci: nonnulli theriacam: alij terebinthinam laudant: alij oleum catellorum tepidum probant. At frequentiſſimè vulgus vtitur ſuis ellychniis, ac ſtupis, aceto, oui candido & adſtringente medicamento imbutis, quibus totum & cauum vulneris infarciũt, & vicinas partes inuoluunt atque obligant: quem apparatum per integrum diem non mouendum eſſe cenſent, fluxionem ſanguinis, vt aiunt, metuentes. Sed quàm pernicioſa hæc ſit vulgi conſuetudo, periti omnes iudicabunt. Hæc enim medicamenta emplaſtica craſſę ac terrenæ ſunt ſubſtantiæ & facultatis adſtringentis, quæ ſubitò exſiccantur, partémque affectam nimiùm comprimendo, dolores permagnos cient: vnde maiores oriuntur tum defluxiones, tum inflammationes, grauioráque ſymptomata, quòd poros aut meatus cutis obſtipent, humoréſque cogant, & craſſiores efficiant,

efficiant. Quemadmodum ſeuum, reſina, pix, cera, butyrum, omníſque fluxilis materia frigore indureſcit, minúſq; cedit tractantis fingentíſque articulis: ſic horum frigidorum medicaminum applicatione ſine vllo diſcrimine, denſantur humores, ægréque diſſoluuntur, cutéque minùs ſpirabili reddita ſpiritus oppreſſi ſuffocantur, propter retentam malignã humorum exhalationem, vnde nonnullis gangræna innaſcitur, partíſque totius interitus. Quòd ſi aliorum remediorum penuria,& vrgens neceſſitas, his vti remediis vulgaribus Chirurgos cogat, ad ſanguinem immoderatè fluentem ſiſtendum (quanuis id rarò his vulneribus accidat) tamẽ illa eligi (cùm datur facultas) vel permutari debẽt, vel ſaltem frequẽter oxyrhodino ſubtepido ſunt imbuenda. Neque verò prætermittendum eſt, multos hodie vti ad horum vulnerum curationem non ſolùm applicatione prima, ſed ad perfectam vſque valetudinem ſimplici aqua fontana tepida, cum qua oleum & acetum alij commiſcent. Quo remedio ellychnia & ſtupas imbuunt: idque cum tam fœ-

lici ſucceſſu præſtant, vt non pauci magicis carminibus & incantationibus hoc tribuant. Quod frequenti tamen experimento probatum eſt, neque à ratione alienum videtur: quippe cùm aqua etiã frigida vulnera ſimplicia iuuari Celſus lib.5.cap.26. ſcribat. ac ipſam quocũq; modo impoſitam, imò & calentem ipſis prodeſſe alibi affirmet: dolores enim le-

libr.8. cap. 10.

nit, inflammationes arcet, ac defluxiones ſiſtit, quæ ſymptomata ſtatim in principio prohibenda eſſe, omnes ingenuè fatentur. Deinde cùm ex Hippocr. ſententia contuſis vulneribus, celerrima ſuppuratione medendum ſit, hoc ipſum tepidæ aquæ fotum præſtare, veterum Medicorum ſcriptis & experientia comprobatur. Cùm igitur illa primos & grauiores vulnerum impetus aptiſſimè ſuſtineant, ac repellant, nemini mirum videri debet, ſi tum demum natura (quę in ſe & efficientẽ cauſſam & Balſamum naturalem continet, quo & fracta oſſa conglutinentur, & vnitatis diuiſio conſolidetur) & vulnera carne repleat, & cicatrice tandem ipſa obducat: modò ars naturæ ancilletur, eique miniſtret

ſtret atque inſeruiat: cauendo ne vulnus à cauſſis externis irritetur, & Balſami curatrix facultas impediatur, ſed ſuo munere fungatur, vulnus ipſum exactè à ſordibus (quæ ſibi impedimento ſunt) linamentis & omnibus modis expurgando. Portò non poſſum non eorum inſtitutum laudare, qui acetum & oleum commiſcenda eſſe cenſent: quo remedio accepimus Vinſſium illum, de quo ſuprà ſermonem fecimus, ante Rupellam deſperato vulnere affectum à nonnullis Italis, aliíſque præterea complures curatos fuiſſe. Illud enim mixtum ſymptomatibus occurrit, dolori nempe, defluxioni, & inflammationi: ac præterea putredini reſiſtit. nam illi ſummo ſtudio ac labore obſiſtendum eſt (cùm huius generis vulnera ei valde obnoxia ſint) ne gangræna aut ſphacelus tandem ſubſequatur. Acetum enim corruptioni obſiſtere argumento eſt, quòd, ſi condititiis rebus infundatur, eas conſeruet ne mucore aut limo obducantur. Sic oleum vino vel alterius generis liquori ſuperinfuſum prohibet, ne vel vapeſcat, vel corrumpatur: ſiquidem

aërem arcet, omnésque halitus excludit, qui putredinem inferre possent, eóque laudabilior mihi videtur ipsius vsus, quò foris & imbutum & intus assumptũ veneni acrimoniam retũdit, quod cum istis vulneribus aliquando commixtum esse posse docuimus. Quò fit vt illorum comprobem sententiam, qui olea feruentia confestim vulneri admouent: salubriter enim adhibentur: partim quòd relaxando efficiant vt interna prauorũ humorum fuligo dissoluatur: partim quòd impediãt, ne externo aëris ac ventorum impulsu cauum vulneris feriatur. Hoc enim inter cætera obseruandũ est, ne diutiùs aëri vulnus committatur, sed qua fieri poterit diligentia occludatur. Aërem nanq; putrefactioni omninò obnoxium esse experiuntur, qui cuiusque generis fructus in olla seriatim collocant: eámque accuratè operculo obductam ac luto sapientiæ, quod vocant, obligatam, vt nihil aëris subingredi possit, in putei profundũ demergunt, atque ita cùm illi fructus ab ambiente aëre, omníque aura maligna sint remotissimi, corrumpi nec tabescere possunt, sed

Aër hisce vuln. contrar.

sed recentissimi inueniuntur, acsi nuper fuissent inclusi. Quæ à me per transennam dicta fuisse omnes velim existiment, quò demonstrarem multos curari non incantationibus, vt vulgus putat, sed remediis, etsi nonnulli iis cum ratione non vtantur, rationi tamen consentaneis: non autem vt Empiricorum caussam tuendam suscipiam, qui non verentur in hominum vitã ac corpora grassari, atque, vt habet prouerbium, in iactura vasis artem figulinam experiri: cùm eos potiùs exterminandos censeã, quorum videlicet culpa ac temeritate efficiatur, vt ars medica summis alioqui laudibus extollenda, vnà cum professoribus despecta sit & negligatur. Sed ne ab instituto nostra recedat oratio, commodissimum mihi videtur, si in sclopetariis istis vulneribus statim per initia oleum visci pomorum compositum vel olea florum verbasci vel hyperici vel ouorũ, calentia admoueantur, quorum descriptionem inuenies in nostro Antidotario sclopetico, quæ præparata habere debent Chirurgi: mirum enim in modũ & leniunt & emolliunt, & dolores se-

dant,& his vulneribus curandis competunt. Horũ defectu olea sambuci(quod probatur à Iouberto peritissimo Medico)lini,ouorum, lumbricorũ, liliorum, & chamæmeli & terebinthinæ assumenda erunt. Quòd si quis ~~his~~ omnibus oleis sit destitutus, butyro calẽti aut terebinthina sit contentus: linamenta interim sequenti medicamento sunt inungenda.

Vnguentum magistrale.

℞. sepi hircini, colophoniæ añ.℥.iij. medullæ crurum bouis & œsypi humidæ añ.℥.ij.ß.butyri recẽtis ℥.ij.succi chelidoniæ & centaureæ añ.℥.j.oleorum viſci pomorum & ceræ añ. q. ſ. vt fiat vnguentum.Huius cape ℥.iij.mercurij precipitati,dulcificati & noſtro modo præparati, & croci veneris optimè præparati añ.℥.iij. fiat mixtura, qua inunguntur turundæ vel ſetones ſi ipſorum applicatio requiratur. Pulueres præparati eſſe debent, quos ditiores poterunt in capſis aſſeruare: quos etiam permiſcere erit optimum cum ſimplici butyro, ſi non eſſet præ manibus paratum vnguentum

guentum ſupraſcriptum, cum quo poterit fingi ſatis amplum emplaſtrum, quod circuncludat partes vulneris proximiores. Linamenta autem ſunt imbuẽda ſimplici oxyrhodino parato cum aceto roſ. oleo roſ. & viſci pomorum. Partibus autem longioribus tale vnguẽtum adhibendum erit.

℞. boli armenæ præparatæ, ſanguinis draconis & corall. rubr. añ. ʒ. ß croci martis. ʒ. ij. baccarum myrthi ʒ j. ß olei roſ. omphacini. ℥ iiij. aceti roſati ℥. ij. ceræ ℥. j ß fiat linimentum. Defenſiuũ medicamẽtum.

Hoc interim ſtudioſè ſemper in hiſce vulneribus obligandis obſeruãdum eſt, ne falcia ita remittatur vt laxa ſit & quod continet elabatur, neque tamen arctare adeò ipſam oportet, vt vehementius comprimendo dolorem excitet, ac proinde fluxionem proritet, quandoque phlegmonem atque ad extremum gangrenã & cancrum accerſat, quemadmod. interdum vſuuenire Celſ. tradit. Danda erit igitur opera, vt amborũ vitato incommodo, vtriulq; fruamur commodo. Linamenta interim prędicta lib. 5. cap. 26.

oxyrhodino frequẽter imbuenda ſunt, renouandúſque ab initio apparatus, duodecim horarum interuallo: niſi fortè ſanguinis fluxio metuatur, propter magnæ vel arteriæ vel venæ inciſuram. Quòd ſi fluxus ſit immoderatior, celeriter illi atque ante omnia ſuccurrendum eſt, quod ſequentibus medicamentis appoſitis & aſſumptis commodè fiet. Neque tamen id præſtandum cenſeo, quin priùs aliqua ſanguinis copia per vulnus effluxerit.

Vnguentum ſanguinem cohibens.

℞. croci martis ſubtiliſſimè reuerberati, croci veneris añ. ʒ. ij. excipiantur oleo viſci pomorum ſimplici & fiat vnguentum. Hoc medicamentum adeò ſanguinis fluxionem ſiſtit, vt prope incredibile videatur: vulnus quinetiam in meliorem ſtatum diſponit. ſuperfluos enim humores digerit, partem corroborat & putredini magnopere obſiſtit.

Aliud.

℞. croci martis ʒ. j. calcis teſtarum ouorum, & colchotaris añ. ʒ. ß. cineris ranarum vſtarum ʒ. ij. excipiantur oleo viſci pomorum.

Aliud

Aliud paratu facile nec minùs vile.

℞. Colchotaris acero præparati ℥. ij. calcis limacum ℥. ß. butyri recentis ℥. iiij. misce & fiat vnguentum, vel excipiantur oui albumine.

Commodissimum etiã fuerit in magnis hæmorrhagiis potionibus vti, quarum formulas subscribemus.

Pro ditioribus.

℞. olei croci martis & essentiæ corallorum añ. ℈. j. cum aqua spermatis ranarum vel rosarum, fiat potio.

Alia pro gregariis, sed approbata.

℞. croci martis nostro modo præparati. ℈. j. calcis testarum ouorum. ʒ. j. syrupi rosarum siccarum & myrthillorum añ. ℥. j. cum aqua florum papaueris rubri, fiat potio assumẽda tribus horis ante cibum: pro quo capiat hordeatũ cum aqua rosarum & semine papaueris, præsertim hora somni.

Porrò nullum præstantius medicamentum reperiri potest, tum ad sistendum sanguinem vndecunque prorumpentem, tum ad dolores omnes pacandos & defluxiones reprimendas, quàm Laudanum Opiaticũ si pilula illius gra-

ni piperis instar assumatur, cuius vsus in hisce præsertim vulneribus nõ satis prędicari potest : vt alias innumerabiles ipsius opportunitates omittam, de quibus in mea respõsione ad tractationem Auberti Vindonis de ortu & caussis metallorum, copiosiùs differui. Porrò his primò completis, tum demùm medicamenta, quę quàm celerrimè suppurent, adhibenda erunt, suppurata diligenter repurganda exsiccandáque, vt iusta nascatur caro, neque mollior quàm oportet, neque durior, & quæ non excrescat, vt denique confracti ossis fragmenta, si qua sint, à viuo osse maturè deducantur. Porrò celeriùs in hisce sclopetariis vulneribus suppurationem maturamus, ne inclusum virus, aut latens sanies periculum maius moliatur, atque vt sic suppuratis omnibus, febres, dolores & omnia ferè symptomata ex Hippocratis sententia facilius conquiescant. Igitur pro hac intentione in secundo apparatu vulgus vti solet suis digestiuis (vt appellant) oui vitello, rosato oleo & terebinthina paratis. Quæ, vt verè dicam, idcirco probare non possum, quòd citissimè putrescant

ſcant & fœtorem (quod iudicium ſemper malum eſt) vulneri inducant. Alij hydrelæo modicè calido, butyro & ſimilibus ſuppurantibus vtuntur, quibuſcũ tritici farinam perpurgatam furfure excoquunt, & puſillùm croci admiſcent. Probant nonnulli tetrapharmacum ex pice, reſina, cera, & adipe paratum, cui primas tribuit mouendo puri Corn. Celſus: ex quibus Macedonicum etiam addito thure conficitur, quo multi fœliciter vtuntur. Alij Baſiliconem ſummopere probant, quòd ſuppuratiuum ſit optimum; ſempérque in officinis paratum inueniatur. Laudant alij vnguentum Dialth. & quod Reſumptiuum vocant: nonnulli emplaſtrum Diach. ſimplex & de mucilaginibus, quibus oleum liliorũ permiſcent. Quibus omnibus medicamentis cæſas glandes carnes ac contuſas in pus celerrimè conuertunt, vt Hippocrati aſſentiantur. Scribit enim colliſas carnes in ſaniem neceſſariò conuertendas eſſe, quò minùs etiam hac curandi ratione vulnus phlegmone fatigetur, minúſque vexetur: quæ fuit & eiuſdem Hippocratis & veterum omnium Medi-

corum opinio. Quorum ſuppurantium vſum non poſſum & ipſe non ſummope re probare: Nam cùm inſiti noſtri caloris vim atque ſubſtantiam tueantur, atque etiam humores corruptos in beni-

gnius quippiam commutent, & putridum ſanguinem in pus citiſſimè conuertãt, hac ratione vulnus in meliorem ſtatum reſtituunt. Hoc tamen vnicè obſeruandum, ne ipſorum intempeſtiuo vſu vulnus corruptione afficiatur: quod vt prohibeatur, addenda erit ʒ.j. præcipitati noſtri pro quaque vncia ſuppurantis medicamenti (cuius præcipitati pondus augeatur ſi fœteat vulnus) quò altius ſubire poſſit, virésque ſuas ſine periculo exercere medicamentum. Nam illo ſolo medio ſtatim pus conficitur ſyncerum, párſque affecta à putrefactione & gangræna, cui illo præſertim tempore eſt valde obnoxia, conſeruatur: quod ego ſæpenumerò certa experientia compro baui. Neque abſurdum fore putaui, ſi in minùs peritorum gratiam quibus vtar remediorum formulis pro hac intentione, præſcribam. Inungantur ergo turundæ, vel ſetones, & quicquid in cauo vul-

neris

neris apponetur, sequenti vnguento.

Vnguentum paratu facile.

℞. vnguenti Basilici maioris descrip. Mesuæ. ʒ.ij. butyri recentis ʒ.j. præcipitati nostro modo præparati ʒ.ij.ß. misce pro ellychniis & turundis inungendis.

Vnguentum aliud.

℞. ceræ nouæ, resinæ, picis naualis, añ. ʒ. iiij. sepi hircini & medullæ cruris vitul. añ. ʒ.ij. œsypi humidæ ʒ. j. olei oliuarum, vel lini, vel visci pomorum ℔.j. liquefactis omnibus & transcolatis, fiat vnguentum.

Additio.

Huius cape ʒ. ij. præcipitati nostri ʒ. ij. misce. Præstãtissimum est remedium, quo etiam emplastra (sine præcipitato) sunt illinenda, & in vulneris ambitu apponenda: vel,

℞. terebinthinæ venetæ, & mellis albi añ. ℔.ß. vitellos ouorum, numero 12. omnibus optimè mixtis decoquantur ad ignem ad pulmenti consistentiam.

Hoc vnguento (quod Calcinatũ magnum vocant Paracelsici) poteris commodè vti loco digestiui: putredini enim, sic præparatum, summopere obsistit, &

hisce vulneribus suppurandis conuenit.

At quoniam proprium est Naturæ, nostrique caloris, non autem medicamentorum maturare, omnibus modis calorem inducemus insito nobis simil-

lib. 5. cap. 26.

limum, qui fouendus est, ac tuendus, & bombace, & lana succida, & linteolis partem affectam circundãtibus, vel aliquo cataplasmate, quibus omnibus grauia quæque vulnera etiam iuuari scribit Celsus: quæ imbuenda sunt vel hydrelæo, ex oleo rosarum, & aqua rosarum confecto, cui pusillum aceti permiscere poteris: aceto enim parcè vtendũ, quòd tardiorem efficiat suppurationem: vel sequenti fomento mihi familiari vtitor.

Fomentum emolliens, doloréſque sedans.

℞. foliorum visci pomorũ, minutim concisorum cum fructibus m. iij. rad. althęæ cum foliis, maluar. viol. aã. m. ij. sem. lini, fœnigræci aã ℥. ij. florum chamæmeli, meliloti. aã. p. ij. decoquantur cum lacte.

Nunquam hoc medicamentum me fefellit: inflammationes enim arcet, dolores mirum in modum sedat, partísque

substantiam fouendo, pus exquisitum citissimè mouet. Ex præscriptorum crassamento pistato & cribellato paratur cataplasma, addēdo farinar. lini & fœnigr. añ. ℥.ij. œsypi humidæ & medullæ cruris vituli añ. ℥.j.ß. vitellos ouorum numero iiij. croci gr. vj. oleorum visci pomorum & rosarum añ. quantùm suff. apponatur vulneri; ita vt inuoluat partes vicinio-res: loca autem remotiora ad prohiben-dam humorū defluxionem semper vn-guento de bolo, vel sequenti, illinen-da sunt. Cataplas-ma.

Defensiuum optimum.

℞ pulueris rosarum rubr. & myrthil-lorum añ. ℥.j. boli Armenæ, terræ sigilla-tæ an. ℥.vj. succorum plantaginis, solatri, an. ℥ j. aceti rosati ℥. ij. olei ros. om-phac. & myrthill. an. ℥.ij.ß. ceræ ℥.j. mi-sce pro defensiuo.

Porrò illis remediis eoúsque vtendū, bis in die apparatum permutando, vt iam diximus, donec pus aliquo modo laudatum apparere incipiat: tunc enim detergentibus vtendum erit, cum quibus etiā semper præcipitatus noster permisceri in maiori d[illegible] orerit, quòd &

optimè è vulneribus pus eluat, & corruptioni medeatur.

Detergens optimum, paratu facile pro gregarijs.

℞. vnguenti Aurei ʒ.ij. terebinthinæ & mellis rosæ añ. ʒ.ß. farinæ fabarum ʒ.ij. boracis ʒ. j. pulueris præcipitati ʒ. iij. misce.

Aliud probatum pro ditioribus.

℞. succi persicarię & symphiti, añ. ʒ. ij. oleorum terebinthinæ, thuris, myrrhæ, sarcocollę, spagyricè destillatorum, añ. ʒ. ij. radic. aristolochiæ rotundæ ʒ.j. ß. ceræ albæ ℥. j. olei hypericonis compos. q. s.

Additio.

℞. huius ℥. j. adde mercurij præcipitati ʒ. j. misce pro inunctione ellychniorũ.

Solum vnguentum de pæto multùm confert, cuius descriptionem in Antidotario nostro inuenies.

Vsus superioris cataplasmatis, etiam eo tempore approbabitur, modò addideris ipsi farinam orobi, hordei, fabarum, & lentium. Sequens etiam cerotum prodest.

℞. massæ emplastri Diachalciteos ʒ. vj. olei

vj.olei viſci pomorum q.ſ. vt fiat cerati inſtar, quod vulneri ſuperponatur.

Sed quoniam illa vulnera ferè adeò profunda ſunt, vt neque medicamenta, neque turundæ eò peruenire poſſint, injectio ſequens per cathererem eſt adhibenda.

Pro gregariis.

℞. vincæ peruincæ, pæti, perſicariæ, betonicæ aã.m.j.florum hyperici & verbaſci aã.pugil.j.radic. ariſtoloch.vtriuſque aã ℥.ß.thuris, myrrhæ, ſarcocollæ, iridis florent. aã ℥.ij. decoquantur cum vino albo, fiántque iniectiones, quoties vulnus tractabis: caue tamen vt nihil vel parum illius in cauo vulneris relinquatur: ſufficit enim modò vulnus optimè abluatur.

Pro ditioribus.

℞. veronicæ, vincæ peruincæ, pyrolæ, betonicæ, agrimoniæ, & ſymphiti maioris aã.m.j.rad.ariſtolochię rotund. & iridis aã.℥ j.decoquantur cum phlegmate vitrioli.

Additio.

Huius decocti colati cape ℔.ß. diſ-

solue oleorum myrrhæ, & mastiches, destillatorum vt suprà, añ. ʒ. iij. olei terebinthinæ ʒ. ß. misce, vtitor vt dictum est.

Purgato igitur, vt decet, vulnere, carne ipsum impleri oportet, quem scopũ facilè assequemur, si turundas in dies paulatim imminuamus. Hoc enim modo citra vllum medicamentum, sed solius Naturæ opera vulnus carne implebitur, & tandem breui cicatrice obducetur, modò pondus præcipitati in vnguentis augeamus: vel sequenti medicamento vtemur.

Puluis epuloticus.

℞. calcis testarum ouorũ optimè calcinatarum ʒ. ß. boracis, & aluminis vsti añ. ʒ. j. croci martis ʒ. j. fiat puluis. hic optimus est ad cicatricem obducendam.

Porrò si vulnus enumeratis auxiliis ad suppurationem perduci non possit, videaturque in gangrænam ac partis interitum degenerare: quod & fœtore eximio, fusco, liuido, & nigro affecti loci colore deprehendes, medicamenta quę erunt idonea ad eiusmodi corruptionem & interitum, erunt admouẽda, quorum

descri-

descriptionem suo loco cap. de gangræna præscriptam inuenies: occurrẽdúmque erit symptomatibus, siqua superueniat, vt dolori, phlegmonæ, & reliquis, vt posteà dicetur. Restat enim iam, vt de venenato ac adusto sclopetico vulnere agamus.

¶ *De venenato & ambusto vulnere sclopetico.* CAP. VI.

Vrationem eorum vulnerum, in quibus sola continui solutio cum contusione & vasorum dilaceratione consideratur, iam præscripsimus. Restat vt de veneno & ambustione (quæ cõplicata cum hisce vulneribus esse posse iam docuimus) agamus: pro illo enim ad tertiam indicationem confugiendum est: nimirum ad salutare aliquod alexipharmacum, quo id è vulnere euelli & euocari citissimè possit: atque vis ipsius obtundi, ne sensim intrò subiens ac prorepens in principes tandem partes insiliat, earúmque vires ac substãtiam dirimat: quod fiet partim

topicis siue parti affectæ aut cordi applicatis, partim etiam per os assumptis medicamentis. Nam si caro vulneris sit liuidior, quàm vulgarium plagarum esse solet, & veluti emortua, cum totius partis decoloratione, laterum punctionibus, atque extraordinariis inflammationibus & doloribus, cúmque torpore totius corporis, alienatione mentis & febribus ardentibus: & hæc præsertim sine aliqua manifesta causa interueniãt, venenum adesse iudicabunt omnibus modis: ideóque qua poterimus celeritate relictis omnibus aliis intentionibus tã graui affectu occurrendũ erit. Quemadmodum enim ingruente magna tempestate, ac sæuientibus vndique ventis, nauclerus etiam ęstu aduerso, ventóque minùs secundo, celerrimè saluti prospicit, ac fidã tutámque stationem ac portum remis velísque consequi conatur: ita Medicus ratione atq; vsu & experientia præditus, prima quaque opportunitate salutare remedium adhibere præsenti tanto incommodo debet, ad ipsius ferociam subitò, si fieri potest, retundendam: ídque antequã virus radices agat, peni-

penitúſque infixum eſſe contingat, atque ipſum cor, tum partes principes, quò confeſtim properat, occupet. In his enim matura ſectio ſæpe decipit, ſera ſemper. Igitur ſi ex prædictis ſignis aliúſque coniecturis complicatum eſſe vulnus cum veneno cenſeamus, ad antidota ſtatim confugiemus: adhibito priùs integro iudicio, factóque prognoſtico, (vt rectè nos admonet Celſus) vel ægrũ prorſus deſperatum, vel ſaltem periclitari, aut rectè valiturum familiaribus & amicis indicantes, ne ſi victa malo ars fuerit, id noſtræ ignorantiæ, aut fallaciæ, & artis dedecori tribuatur. Porrò præſcripta priùs idonea victus ratione, quæ venenis obſiſtat, ſtatim præuidendum eſt, an morbus venæ inciſionem, an verò expurgationem expoſcat: maturéq; illa adhibenda ſunt, & cum prudenti iudicio, ſiue vt primùm atque inter initia euacuatio præcedat, aut ſudore, vomitu, alui profluuio, aut venæ inciſione: vt humores maligni, antequam ſe per venas diffundant, arteriáſque penitus inhæreſcant, expurgentur: atq; vt laxatis meatibus, ac ſpiramentis, fuliginoſi & maligni

libr. 5. cap. 26.

illi vápores, quibus cor opprimeretur, e-rumpant, foráſque promanent. Quod præſtandum eſt, præſertim ſi venenum priùs per corpus diſtributum fuerit, & æger humoribus repletus videatur: tunc enim euacuationem etiam per miſſionem ſanguinis conuenire ſcribit Paulus lib. 5. cap. 2. Deinde ea adhibenda, quæ cor tueantur, ac muniant; vt ſunt theriaca & mithridatium ex vino aut decocto rad. angelicæ, tormentillæ, gentianæ, biſtortæ, ſeminis citri, acetoſę & herbarum meliſſæ, veronicæ, & pimpinellæ cum ſyrupo de limonibus, aut alio quodam diluto: idque vt naturæ conditio expoſcet, aut exercitato Medico expedire viſum fuerit, in quo mirè illum prudentem & oculatum eſſe par eſt, nec à ſcopo aberrare. Cæterùm optimum factu iudicaui, ſi remedij cuiuſdam paratu facilis formulam in gratiam poſteritatis præſcriberem, quod exhibitum omne depellit venenum, quod ſæpiſſimè probatum fuit: & quamuis familiare, pro inſigni tamen ſecreto habendum eſt.

Alexipharmacum præſtantiſsimum, & multis experimentis comprobatum.

℞. rad.

℞. rad. aſclepiadis ℥. j. rad. valerianæ & tormentillæ añ. ℥. ß. rad. polypod. querc. ℥. ij. angelicæ ſatiuæ ℥. iiij. angel. ſylueſt. & rad. altheæ añ. ℥. j. vrticarum ℥. j. rad. thymeleæ ℥. j. ß. rad. ſcabioſ. & valerian. minoris añ. ℥ ß. radices omnes euellantur intra 15. Auguſti, & 8. Septẽbris, quæ poſteà incidantur ac reponantur in ollam vitreatam ſigillatam, cum ſuff. q. aceti. Atque ita 12. horas macerẽtur, pòſt coquantur ſpatio horæ vnius cum dimidia. Effuſo tum aceto exſiccentur; donec in puluerem redigi queant. Contuſis omnibus adde acinos herbæ paris numer. 12. cum eiuſdem foliis 36. fiátque ~~cinnamom~~ puluis, cuius doſis eſt ℥ j. cum vino albo.

Alexipharmacum aliud, quod in promptu paratum eſt.

℞. mithridatij & theriacæ an ℥ ß. margar. præpar. & corall. rubr. an ℈ j. boli armenæ ℥. ß. ſyrupi de limonibus ℥ j. aquarum buglot. & ſcabiot. q. ſuff. ac fiat potio. Reiteretur bis aut ter, ſi opus videatur.

Aliud pro ditioribus.

℞. auri vitæ & eſſentię margaritarum

añ.gr.vj.essentiæ corallorum gr.8. terræ sigillatæ electæ ℈.j.cum ʒ. duabus aquæ theriacalis nostræ: fiat potus statim sumendus. Hic mirificè cor ab omni veneno & contagione tuetur. Conferunt etiam epithemata regioni cordis applicata ex margaritis, santalis, corallis, caphura,& aquis cordialibus.

Cęterùm Galen.lib.13. Method.med. pro venenatis istis vulneribus curandis geminas assumendas esse censuit indicationes curatiuas:vnã,quæ virus ipsum foras attraheret, alterã quæ ortum inde dolorem alteraret.Primę indicationi occurrebatur excalefaciẽtibus & attrahentibus:vt cucurbitulis,frictionibus, & postremò vstionibus vel ferro vel medicamẽto factis. Vltimę autem auxiliabatur per ea medicamẽta,quæ qualitatem per cõtrariam qualitatem alterare possent, vt refrigerantibus,si eximius calor ægrũ fatigaret: & calefacientibus, si frigus in ipso demorso loco ac in toto corpore ipse sentiret. Interim vulneri apponendum salem esse veteres Medici censebant, cæpam, rutam, sinapi, glandes, nuces, dictamnum, sulphur, & similia

milia medicamenta, quæ magnam vim trahendi haberent: ligamentis quoque, scarificationibus etiam scalpello factis vtebantur, quò maior vitiati sanguinis copia è vulnere profluere posset: de quibus fusiùs Paulus, Ætius, Actuarius, & Cornelius Celsus summi Medici & perpetua commendatione digni scribunt. Veruntamen quoniam ipsi neque horum sclopetariorum vulnerum, neque cuiusuis Antidoti peritiam habuerunt: neque eorum forte venenorum, quibus glans plumbea infici potest, commodissimum fore iudicau ivtilissima remedia, non vulgaria tamen, hisce vulneribus venenatis applicanda in medium proferre, quorum vsum latis prædicare grata posteritas non poterit. Primo igitur apparatu (si ex prædictis signis sit tibi quædam complicati veneni cum vulnere suspicio) extractis omnibus extraneis, si fieri potest, vulneris labra scalpello scarificāda censeo, atq; cucurbitulas admouendas, ac sequenti vnguento lychinia vulneri imponenda.

Paul. lib. 6. cap. 2. Æt. tetr. 4. ser. 1. c. 48. Cor. lib. 6. cap. 27.

Vnguentū venenatis vulnerib. conducens.

℞. vnguēti Macedonici ℥.ij. olei myrrhæ & terebinthinæ an. ℥.ij. præcipitati

noſtri ʒ.j.ß. butyri arſenici fixi & dulcificati, vt artis eſt ʒ.ß. olei antimonij ʒ.ij. ceræ tantillùm, & fiat vnguentum.

Hoc medicamento non aliud præſtãtius inueniri poteſt ad eluendum & detergendum quoduis è vulneribus venenum. Quare præparatum illud habere Chirurgi præ manibus debent, cuius facultatem cùm experti fuerint in hiſce vulneribus & omnibus malignis vlceribus, vt carciñomatis, gangrænis, & aliis deſperatis vlceribus, eò magis ipſum cõmendabunt: nanque ſine vllo dolore operatur.

Aliud præſtantiſsimum.

℞. ölei mercur. corporalis ʒ.j. ß. olei ſulphũris terebinthinati ʒ.iij arſenici dulcificati ʒ.ij. excipiantur butyro ſalem nõ experto, & fiat vnguentum. Apponatur vulneri, vt dictũ cum ellychniis & turũdis: venenatis, gangrænæ, cancro, phagedænis, & cacoëthis vlceribus curandis confert. Superponatur in vulneris ambitu tale emplaſtrum.

Attrahens medicamentum.

℞. ammoniaci, bdellij diſſolutorum in aceto roſato an. ʒ.ij. galbani ʒ.ß. mumiæ,

miæ,thuris,maſtiches,an.ʒ.iij.caphuræ, ʒ.ij.coralli vtriuſque & magnetis præpa rati,aſphalthi,carabes an.ʒ.ß.rad. ariſto lochiæ, ſerpentariæ & arundinis an.ʒ.ij. ß.ceræ, picis naualis an. ʒ. iij. alabaſt. ʒ. iij. olei terebinthinæ & ouorum an. q. ſuff. vt fiat cerati inſtar. Hoc medicamentum rectè pręparatum tum venenũ elicit,tum glandem,ferri,oſſium, lignorum, & veſtium fragmenta ad ſe pertrahit.

Aliud attrahens optimum.

℞.gummi cort.med.tiliæ, extracti vt docebitur ʒ. ij. magnetis præparati ʒ.j. ſuccini flaui præpar.ʒ.ß. opopanacis purg. cum ſucco ſerpentariæ. ʒ. iij. terebinthinæ & ceræ, quod ſatis ſit ad fingendum emplaſtrum.

Aliud ſpecificum.

Lingua vulpis ſuo tempore euulſa, & vt decet præparata, & exiccata, glandem etiam ab interioribus partibus ſine dolore attrahit, ſi priùs in vino rubro decoction. ariſtoloch. & ſerpentar. madefiat, & parti affectæ apponatur.

Sequens etiam defenſiuũ toti membro affecto impoſitum multùm cõfert.

Defensiuum magistrale.

℞. florum verbasci, hyperici, & rosarũ an. p. ij. foliorum rutæ & hyoscyami an. m. j. caphuræ ʒ. ß. decoquantur cum aceto & fiat in formã cataplasmatis. Dolorem sedat, ac prohibet ne phlegmone pars molestetur.

Hæc medicamenta bis in die permutari poterunt, quibus vtendum est, donec grauiora omnia symptomata desinere appareant: tunc enim vulnus tractandum acsi contusum foret: idque ad longum tempus prorogari poterit, quò virosa materies semper effluat, nec intus contineatur. Vbi verò propositum tempus præterierit, quo nullum imminet veneni periculum, vulnus ad agglutinationem, & cicatricem perducendũ erit, vt iam suprà præscripsimus. Quòd si vulnus, veneni mortifera qualitate, mortis ineuitabile periculum adferat, & lethale sit, neque medicamentis vincatur, haud importunum fuerit, facto prognostico, partem ictam amputare, si cõmodè sectionem ipsa non respuat. Hæc de venenato vulnere dicta sufficiant.

De Ambust. Porrò dicturus de ambustione, quæ cum sclope-

sclopetariis vulneribus crebrò complicata inuenitur, non possum satis improbare illorum sententiam, qui suadent sic affectis frigida ac summè reprimentia statim applicanda. Illa enim referiũt, non autem eliciunt aut extrahunt ignitum ardorem, eúmque magis partibus infigunt & morbum adaugent, ac præsertim acetum, quo vulgus tamen frequenter vtitur: adstrictoria enim sua facultate aperta vasa occludit, influxúmque sanguinis cohibet, vt Aëtius scribit. Quin potiùs muria, aut salsilago, præsentanea vi ambustis vim igneam atque vrentem feruorem extrahunt, doloréfque intensissimos mitigant, atque pustulas reprimunt, si tenui præsertim peplo salsilagine imbuto præustæ partes statim foueantur. At Oribasius & Paulus ambusta moderatè detergenda esse censuerunt: proinde terram Chiam & Cimoliam & Creticam & leuem omnem aliam quamque aceto (non acri tamen) aut aqua mixtam commendarunt. Recentiores vnguentum de calce septies lota, & oleo rosarum admista, & adustioni applicata probãt. Alij ad ebulum

Tetr. 4. serm. 2. cap. 26.

Orib. synopsi. lib. 7. cap. 6. Paul. lib. 4. cap. 11.

in vino coctum & cataplasmatis forma præparatum confugiunt, & ad illa quæ impressum partibus ardorem foras calore prolectant. Hac enim ratione ignis si propiùs ipsi pars vsta admoueatur, proprij insiti mali fit alexiterium. nam resolutione reuocato empyreumate dolorē leuat. Nos autem sequentibus remediis commodè sæpius vsi sumus.

Vnguentum pro gregariis empyreuma extinguens, & pustulas prohibens.

℞. olei sambuci & nucum añ ℥.ij. olei ouorum ʒ.ß. sepi ceruini & medullæ cruris tauri añ. ℥.j. cæpas coctas ij. ceræ tantillùm. Ex his fiat vnguentum, apponatur parti affectæ.

Ad idem valde efficax.

℞. olei lardi & olei butyri añ. ℥.ß. succi foliorum & baccarum hederæ ℥.ij. succi corticis med. sambuci ℥.j. olei sambuci ℥. iiij. salisspetræ ʒ.ij. decoquantur simul ad aquæ consumptionem & cum tantillo ceræ fiat linimentum, quod plurimùm adustionibus tollendis confert.

Sequens aqua etiam ad ambusta pretiosissima est.

Aqua

Aqua ad Ambusta.

℞. phlegmatis vitrioli & aluminis añ. ℔. ß. florum tapsi barbati & foliorum hederæ nigræ añ. m.j. limacum, ranarum, astacorum, aut cancrorum fluuialiũ añ. n. 10. destillentur in alembico plumbeo satis magno igne. Ex hac aqua foue adustum locum quinquies aut sexies in die.

Aqua spermatis ranarum mixta cum phlegmate vitrioli multũ etiam cõfert.

At nullum prestantius medicamentũ ad empyreuma pulueris tormentarij restinguendũ sequenti linimento. Inflammationes etiam omnes arcet, & dolores compescit, quo ditiores vti poterunt.

Linimentum optimum.

℞. salis saturni saccharini ℥. j. olei vitel lorũ ouorũ ℥. ij. butyri præparati ℥. iiij. misce. fiat linimẽtũ, quo totus adustus locus inungatur ter aut quater in die.

Partibus lõginquioribus defensiua talia apponantur ad prohibendam humorum defluxionem & inflammationem.

Nutritum magistrale.

℞. succi foliorũ nymphęæ, semperuiui & hyoscyami an. ℥. ij. aquarum spermatis ranarum & florũ tapsi barbati an. ℥. j.

lithargyri, vel quod melius ſalis eiuſdem ℥.ij. olei viſci pomorum & roſ. omphac. an. ℥.ij.ß. aceti roſ. ℥. j. ducantur diu in mortario plumbeo cum piſtillo etiam plumbeo & fiat inſtar nutriti, quo vtendum pro defenſiuo.

Hæc ſunt topica quæ ambuſtis iſtis vulneribus cõueniunt. Porrò quoniam iſti affectus etiam plerunque morboſis corporibus, cacochymis, ac qui imbecilla ſunt valetudine, accidere ſolet, qui omnibus expoſiti ſunt iniuriis, omnibúſque obnoxij incommodis, vt doloribus aſperis atque inflammationibus, vnde etiam febres conſequi poſſunt, ac tandem interitus (ſic enim ſutiles, quaſſataéque naues ac rimoſæ faciliùs tempeſtati ſuccumbunt) omnibus præcauendum erit, tum exquiſita adminiſtratione victus, tum humorum euacuatione per pharmacum conueniens, & ſanguinis miſſionẽ, ſi res ipſa id poſtulet. Quæ omnia prudentis ac periti Medici iudicio committenda ſunt, qui de futuro rei exitu prudenter præſagire poterit, res magnas non aſpernando, neque paruas exaggerando, ne plus ipſe

quàm

quàm par sit, præstitisse videatur: hoc semper secundum Celsum curiosiùs cir cunspiciendo, ne quod per se exiguum est malum, maius Medici negligentia efficiatur. lib. 5. cap. 26.

DE PARTICVLARI HORVM VVLNERVM CVRATIONE, VARIISQVE illorum ſymptomatis.

¶ *De vulneribus cum fractura oſſium.*

CAP. I.

HOrum vulnerum curatio eò difficilior vulgo videtur, ſi cum oſſium fractura coniuncta ſint. Et id quidem non immeritò, præſertim cùm maiora oſſa, vt puta crurum & brachiorum, ita confracta ſunt, vt medulla emanet. quod quidem non niſi cum magna neruorum, venarum, & arteriarum (quæ cuique membro vitam, ſenſum & motum ſuppeditant) diſruptione poteſt accidere: quibus ſublatis membrũ corrumpi neceſſe eſt, ac plerunque omnino interire. Cui rei eò diligentiùs attendere debet Medicus, aut Chirurgus, quò magis vigebit accidentium magnitudo, vt nihil eorũ prætermittat, quæ ad exactam curationem pertinent: quam optimis quibuſq; remediis aggredi præſtat,

quàm

quâm desperatis omnibus, atroci & luctuoso remedio membrum abscindere: præsertim ab initio, dum pars nondum sphacelo tentatur. Id à me non frustra commoneri, docent nos naturæ miracula, quę congruentibus adminiculis adiuta, solet edere: adeò vt etiam doctissimorum iudicia fallat. Qualia multa accidere ipse hisce oculis, in castris hoc postremo bello vidi: atque inter cæteros nobili cuidã viro, nomine Brossæo, cui cùm glande maiuscula tormento emissa brachium omni ex parte ita confractũ fuisset, vt parum abesset, quin etiam caput quod omoplatæ inseritur, abruptum esset: (quæ sola fuit causa, cur Chirurgi membrum non exciderint, quanuis id propter sphaceli metum facere statuissent) factum est tamen, vt æger, de cuius vita actum esse videbatur (adeò complicatum erat vulnus diuersis symptomatis) sanatus fuerit: seruato membro, quod etiam nunc qualemcunque vsum ipsi præstat. Hoc exemplo iunioribus Chirurgis animũ addere volui, vt modis omnibus & idoneis remediis conentur partes affectas potiùs cõseruare,

quàm curationis initium à membri excisione tentare, quod, antequam de certa & explorata membri mortificatione constet, fieri non debet: idque cum debita prædictione, & testatione. Obiiciet aliquis vires initiò maiores esse, quibus adiutus æger ingentes dolores ferre possit: eásque sensim morbi magnitudine minui: omninóque maturandum esse. Sed hoc est, ea quæ nondum acciderũt, & de quibus nondum constat, vtrum accidere debeant, nec ne, tanquam præsentia sibi proponere. Adde, quòd laudabilioris ac perfectæ curationis spectatio priùs perpendenda est, quàm aliorũ atrociorum vulnerum præcautio tentanda. Neque existimandum est, naturæ vires adeò exiguas esse, quin si maturè ipsi opem feras, id fœliciter perficiat, quod impossibile videbatur: nostrámq; expectationem ac commune iudicium fallat: quemadmodũ iam proximo exemplo demonstrauimus. Vel saltem, si pars necessariò pręcidenda videatur, hoc fiet commodiùs communi doctorum iudicio, quàm sola quorundam imperitorũ opinione: qui tamen audacter id exequi non

non verentur.

Hæc est causſa, cur cùm de huiusmodi vulneribus cum fractura aut contritione ossium complicatis tractare instituerim, mihi visum sit ab illis initium sumere, quę capiti accidunt, tanquam grauissimis, & periculosissimis: tum propter inclusi cerebri nobilitatem, tum etiam quòd eis fasciæ & ligamenta omnibus (vt dicunt) fracturis conuenientia accõmodari non possint: quæ tamen tum ad repellendum, tum ad phlegmones sedandos, tum ad pus expurgandum, aut quicquid noxium partibus affectis inhæret, tollendũ, inuenta credunt: sine quibus remediis os nullum sanitati restitui posse credidit Galenus, method. 6. cap. 6. Eo fit, vt fracto Cranio interdum necesse sit partem aliquam ossibus denudare, quod vulgò Terebrare dicimus, vt detergere possimus, & saniei viam patefacere, quæ alioqui meninges, ac tandem cerebrum mortiferè corrumperet. Vt autem ordine de his differamus, & facilior nostra fiat tractatio, subiecti loco proponemus nobis aliquem sclopetico vulnere in capite læsum. Nam pri-

De capitis vulneribus cum cranij fractura.

ma omnium consideratio hæc erit, vtrũ vulnus sensui pateat, an verò lateat, sola contusione sese prodens absque cutis apertione. quod quidem fieri potest, vt puta, si galea adeò firma sit, vt glans ex machina emissa illam traiicere non possit, sed tantùm facta impressione contiguum cranium absque cutis apertione ita comprimatur, vt cõteratur. Hoc perspecto, vulnus (vt decet) decussatim nouacula incidendum erit: sectioni verò cum stupis vel linteolis admouendum erit adstringens remedium ex sanguine draconis, mastiche, & bolo Armena, cum oui albumine mixtis: vt sequenti die vulneris labra magis pateant, ac faciliùs de ossis fractura iudicari queat. Hæc autem variis modis accidere solet: Interdum enim altera tantùm, interdum verò vtraque cranij tabula ictu excinditur: interdum etiam fissura apparens fit, quæ ῥωγμὴ Græcis dicitur: vel sensum latens, & angustissima, quæ pilosa Latinis, τειχισμὸς autem Græcis nuncupatur: quæ rursus aut vtranque aut (quod non adeò periculosum est) alteram tantùm cranij tabulam penetrãt.

Ægin. libr. 6. cap. 90. quo loco, expressionẽ depressionem.

Patente

Patente igitur fractura propriis signis, & quamprimum nobis constabit, vulnus siue quod ita inflictum sit, siue nouacula apertum, satis amplum & dilatatum esse, ad operationes necessarias: primùm omnium eximenda erunt omnia, quæ vehementer contusa, & attrita esse videbuntur: denique quicquid meninges comprimere potest. Quòd si magnum aliquod fragmentum (quod sæpe contingit) adfuerit, illud non omnino & præcisè insequendum erit, vt docet Galen. 6. meth. cap. 6. Satis enim erit, si tanta sit ossis apertio, vt pus per illam expurgari possit. Hæc igitur nobis obseruanda sunt, vbi cranij excisio, vel tractura manifesta apparet. Quòd autem ad ea vulnera attinet, quibus simplex fissura adest, ea sanè peritissimum Chirurgum requirunt, vt dignosci possint: sæpe enim hac in re visum & tactum fallunt. Veteres hoc casu (vbi videlicet fissura Pilosa, vel Capillaris aderat) medicamento quodam nigro vtebantur, quod vestigia nigra in osse ad fissuræ formam relinquens, ibi fissuram esse

camerationem & in infantibus contusionē inter fracturarū cap. differentias etiā enumerat.

demonſtrabat. Atramentum quo ſcribimus huic vſui accommodari poſſet, cum maſtiche mixtum: vel carbones cũ melle roſato, aut (quod melius eſt) tartarum calcinatum ad nigredinem: quod etiam facilè per ſe reſoluitur. Recentiores verò reſtringente medicamento oſſi ſuperpoſito de fiſſura illa iudicant: quo loco enim, & quo citiùs exſiccatur, (quod accidit à vapore calido per rimã penetrante) ibi fiſſura demonſtratur: quo cognito, ſtatim conſuetis & accommodatis mediis & ſignis indagandum eſt, an vtranque, vel alteram tantùm ex tabellis ſeu bracteolis cranij, fiſſura penetret. Nanque fiſſa tantùm ſuperioris tabella, ſatis erit, ſi quâ fiſſum erit, radulis (quas ξυσήρας Græci dicunt) vel aptis ad hoc organis eouſque abradatur, dũ ad oſſis illæſam partem perueniatur, vt fiat os æquale: ac inde ad reliquam curationem pergendum erit adhibitis medicamentis contuſionibus aptis, de quibus iam antè primo libro tractauimus. Porrò magna cautio adhibenda eſt, ne vulnera capitis vllo liquore madefiant, teſte Hippocr. lib. de vuln. cap. Contrà

verò

verò exsiccantia & cephalica adhibeantur: vel sicca in puluerem tantùm redacta, aut cum melle ros. mixta. Sunt autem cephalica hæc: rad. vtriusque aristoloch. thus, myrrha, iris. panax, farina orobi & cet. huiusmodi. Mercurius etiam præcipitatus, cum melle ros. vtiliter adhibetur: & ossium ἐκφύλλωσιν maturat. Quòd si fortè illa fissura vsque ad interiora penetret, ante diem tertium terebrandum erit, aut alio modo apertio in osse molienda (vt ait Hippocr.) adeò ampla, vt impediatur inflammatio, & saniei via patefiat: ita vt omnino tolli & abstergi possit. Id autem circunspectè admodũ, & organis aptissimis fieri debet, qualia nobis Ambros. Paræus in suo de cap. vulnerib. libro rectè depinxit. Porrò peracta quæ manibus fit in cranij fracturis operatione, diligenter attendendum erit, quãdo iam os vacillare incipiet, ac iam propemodum excisum erit, an ei membrana valde adhęreat (hoc enim casu nequaquam omnino euellendum erit) ne vis membranæ inferatur: aut ab ambiente aëre lædatur: sed tandiu spectandum erit, donec os sponte à

toto ſeparetur. Si verò os planè à membrana ſeiunctum ſit (quod plerunque in huiuſmodi vulneribus à ſclopetis inflictis propter ictus impetum cõtingit, adſitque inflammatio, aliáque ſymptomata periculoſa, quæ vulneribus illis familiariſſima eſſe ſolent) molienda erit apertio, etiam antequã fiat corruptio, ſi maturè accerſitus ſit Chirurgus, quem peritiſſimum & ſolertiſſimum eſſe oportet, vt ad vnguem loca omnia norit, quibus terebrum applicari debeat: nequaquam enim attingendæ ſunt cranij ſuturæ. Quòd ſi vulnus in eas inciderit, vtraque in parte terebrandum erit, illis intactis: idque eo loco, qui ad pus vtrinque expellendum commodior eſſe videbitur. Summopere etiam cauẽdum eſt, ne circa ſupercilia, aut inferiores cerebri partes apertio fiat, ne cerebrum ſua mole & grauitate, patefacta via, dilabatur: néve circa tempora, propter muſculum, & vaſa quæ ibi inſunt: id quod Galenus lib. 6. cap. 6. method. diſertè notauit, his verbis: Cogitaui præterea accidere poſſe, vt ſi à latere magnum fieret in oſſibus foramen, prominceret fortaſſis hac parte cerebrum.

cerebrum. Est porrò & in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horúmq; non leuis mométi quidam exortus. His admonitus abstinui ab eximendo osse, quod in latere capitis esset. Sed ad superiores cerebri partes, vllum vel minimũ neruum exire negat: quibus docemur in illis apertiones minore cũ periculo fieri. Aperto autem, vt oportet, vulnere (vt diximus) Chirurgi detecta membrana santalum, quod vocant, applicare solẽt. Est autem serici simplicis rubei frustulum detectæ membranæ magnitudine: quod nonnulli oleo tantùm rosato imbutum calidum imponunt: alij verò mel rosatum addunt. Sunt qui tantùm melle rosato imbuant, veriti ne olei humiditate corrumpatur, & putrefiat membrana: inferciunt etiam turundas, & linamenta, vt tota vulneris cauitas impleatur. Alij suis digestiuis, vt appellant, de quibus suprâ iam mentionem fecimus. Alij Maced. vel Basilicone, alij cerato aliquo ex emplastr. de Betonica soluto; & in formam vnguenti cum oleo rosato redacto vtuntur. Debet enim ex Hippocr. sententia denudata membra-

na illico expurgati,& exsiccari: ne temporis diuturnitate intumescat,& putrefiat. Postquam verò phlegmonis tempus præterierit,ad sarcotica & detergentia progrediuntur:& vulnus tandem cicatrice obducunt, quod fit Cephalicis, & exsiccantibus medicamentis, vt suprà diximus. Cæterùm non alienum erit, si medicamentorum quorundam capitis vulneribus cum cranij fractura vtilium descriptiones proponamus. Ac primùm ea quæ statim ab initio & primo apparatu, de rectæ meningi imponi debent, describamus.

℞. mellis rosati ℥.ij.olei luteorum ouorũ añ.j.misce &ex eis lantalum (sic enim cõsueto vocabulo appellare lubet) intinge vel linamenta & calida membranæ impone, vel si ἐυπόειστον medicamentum habere velis.

℞.mellis ros.℥.ij.olei ros. ℥.j. terebinthinæ lotæ ℥.ß.misce & lantalũ imbue.

In tertio,aut quarto apparatu,nequaquam oleo ros.vel ouorum vtendum erit,sed melle rosato,&oleo hyperici simplici mixtis, partibus æqualibus. Vbi dies septima, aut vndecima præterierit, sequen-

ſequentia remedia meningi detectæ ap plicanda erunt.

℞. mellis roſati ℥. ij. terebinthinæ ʒ. j. aquæ vitæ guttas 10. miſce omnia ſimul, & caleſac in lance, ac ſantalum intinge, & linamenta tenuiſſima, calidáque meningi impone. Semper autem propè adſit vas carbonibus accenſis plenum, ne frigidus aër ingrediens noceat.

Ad idem pro ditioribus.

℞. mellis roſ. ℥. ij. olei myrrhæ ex deſcript. noſtra ʒ. ß. olei terebinthinæ per Balneum deſtill. cum aqua vitæ ʒ. j. miſce & vtere, vt ſuprà modò pars phlegmone non tentetur. Hoc medicamentum commodiſſimum eſt ad membranam ab omni putredine conſeruandam, & cranij fracturis aptiſſimum.

Interim verò vtendum erit initiò vnguento magiſtrali, à nobis deſcripto, ſuprà pag. 76. quod circũ oſſa collocabis, eóque vulneris cauitatem replebis, & linamenta imbues: omniáque inſuper eiuſdem materiæ emplaſtro conteges. Calcinatum magnum Paracelſic. ad illud etiam eſt efficax. Interim pro abſterſione vulneris, ſequentibus vtendum.

Pro gregariis.

℞. myrrhæ, ſarcocollæ, irid. florentiæ añ. ℥. ij. mumiæ ℥. j. ß. vtriuſq; ariſtoloch. añ. ℥ j. farinæ orobi ℥. ij. ß. mellis roſ. & terebinthinæ lotæ aqua betonicæ añ. q. ſ. ad vnguenti conſiſtentiam: vel

Pro ditioribus.

℞. vnguenti de pęto noſtræ deſcriptionis ℈. iij. olei myrrhæ ℥. iij. olei ſuccini per deſcenſum deſtillati & purificati, vt docebitur ℥. ij. puluer. rad. ariſtol. ℥. j. miſce & vtere vt ſuprà.

Tecta iam meninge, tunc majore exſiccatione opus erit: ideóque ad ℈. j. præſcriptorum vnguentorum addenda erit vna aut altera drachma præcipitati noſtri dulcificati: tũ vt vi ipſius oſſis particulæ fractæ faciliùs decidant: tum vt hypoſarcoſis, ſiue excreſcentia carnis prohibeatur: quo medicamento vſque ad finem perfectæ curationis, & cicatricis inductionem vtendum erit. Contegenda autem omnia erunt emplaſtro de betonica, aut de gratia Dei, vel Diadictamno à Galeno deſcripto, vel ſequenti.

Emplaſtrum cephalicum optimum.

℞. ſucci

℞. ſucci perſincæ, chelidon. & conſolidæ maioris añ. ℥.j. mumiæ, myrrhæ, ſarcocollæ, ireos añ. ʒ. j. rad. ariſtol. rotundæ ℥. ß. ſuccini flaui in pul. tenuiſſimum redacti ʒ.ij. ß. terebinth. & mell. añ. ℥.iij. croci martis ſubtiliſ. ʒ.iij. ceræ q. ſuff. vt formetur emplaſtrum.

Ad inflammationem verò ſedãdam vtile erit primis diebus partes vulnus ambientes oleo roſato irrigare: applicanda etiam erunt puluiſcula, & ligamenta, quoad eius fieri poterit accommodatiſſima. Frigidus aër, tanquã eiuſmodi vulneribus nocentiſſimus omnibus modis vitandus erit.

Victus ratio ſit tenuis: in qua vini vſus periculoſiſſimus vt & reliquorum omnium ciborum, halitus & fumos parientium. Nec ſunt prætermittendæ euacuationes, cùm per ſanguinis miſſionem, tum per inferiora, ſi opus videatur. Semper autem memoria tenenda erit Hippocr. ſentẽtia aſſerentis nullum, ne minimum quidem, capitis vulnus ſpernendum etiam ſi ſola cutis læſio adſit: propter varia & magna ſymptomata, quæ interuenire ſolent. Itaque ſumma lib. de vũl. cap.

cum prudentia prognoſtico vtendum erit, ad calumnias (quibus plerunque ij qui medicinam tractant obnoxij ſunt) vitandas.

Signa & Iudicia.

Sunt igitur metuenda maximè vulnera commiſſuratum, magis etiam quæ parti anteriori capitis ac temporum, & ad latera, quàm quæ reliquis locis, vt puta, occipitio infliguntur: quod & Hippocrates teſtatur. Ac quò maior erit oſſis quaſſatio, eò vulnus magis periculoſum, vbi præſertim læiæ ſunt meninges: vulnera enim ab eiuſmodi machinis tanto cum impetu fiunt, vt nõ tolùm id quod attingunt, conterant: ſed etiam partes vicinas, atque adeò remotiores conuellant: hominémque attonitum ac propè exanimatum reddant: quod peſſimum eſt iudicium. Quæ omnia eò diligentiùs animaduertenda ſunt, quò meliùs remediis vtaris, certiúſque de rei euentu amicos ægri commonefacias.

Hi quorum vulnera lethalia ſunt, aut ſtatim moriuntur, aut non diu ſuperſtites ſunt: prout vulnus vel magnum fuerit, vel in periculoſum locum inciderit. Interdum qui minùs læſi ſunt (ſed mortiferè

tiferè tamen)si febri corripiantur, septimo die moriuntur,vel 11.vel 17.

Mortis proximę indicia sunt hæc: vulneris color liuidus, sanies fœtida & exigua,os subnigrum,pustulæ in lingua apparentes,oculorum denique rubor: sed & alia quædam,quæ ex Hippocrat.scriptis lib.de vul.cap.colligere licebit. His accedit instante morte delirium, & conuulsio. Signa mortis.

¶ *De faciei plagis cum ossis contritione.*

CAP. II.

Ractis aliis capitis ossibus, vt eo quod Basilare dicitur, vel ambabus maxillis, nullo alio vtendum remedio, prętercquã congruenti obligatione vulneris, & eorum applicatione,quæ contritis ac contusis ossibus adhiberi solent. Elicienda ergo erunt omnia extranea, etiam primo apparatu: vtpote glans,si inhæreat, atque adeò ossium particulæ à toto prorsus separatæ, & quæ facilè eximi poterũt: alioqui spectandum erit, donec natura sua sponte illa depellat,ea parte, qua glans ingres- Faciei vulnera.

fa eſt, vel quâ exierit, quæ iuuanda erit à Chirurgo remediis conſentaneis à nobis iam lib. 1. deſcriptis. Quòd ſi fortè vulneris labia ad extraneorum extractionem, vtpote oſſium contractorum, non ſatis aperta ſint, amplificanda erũt ſpongiis præparatis, ac tum demum ferro, ſi res poſtulet. Cęterùm non alienum facturus videor, ſi aliquam deformitatis, quæ propter huiuſmodi vulnera remanet, mentionem faciam: cuius magna eſt habenda ratio, præſertim eius quę in facie relinquitur: hominem enim turpiorem reddit, maximéque omniũ oculis patet, cùm facies detecta eſſe ſoleat. Si igitur ita è propinquo vulnus inflictum ſit, vt barba cutíſque comburantur, recurrendum erit ad medicamenta quę combuſtioni conuenire iam docuimus. Inter cętera vtiliſſimum eſt ſequẽs remedium, puſtulas enim prohibet, ac pilos gignit, vt à magno quodam viro, qui ſe id expertum eſſe aſſerebat, didici.

Ἔυτόεισον.

℞. ſuccum ex porris, ſub prunis coctis, expreſſum, quo partem ambuſtam, & pilis denudatã quotidie ter aut quater

ter inunges.

Aliud ad idem probatum.

℞. ſucci porror. & cæparum ſub prunis coctar. añ. ℥.ij. aquæ ſeminis ranarū ℥.j. olei è viſco pomorum & popul. ceræ albæ añ. q. ſuff. ad linimentum conficiendum, quo bis quotidie partem vſtam & depilatam inunges.

Si fortè pulueris tormẽtarij granula, vt ſæpe accidit, cuti inhæreant, acus maiuſculæ cuſpide primùm, quantùm fieri poterit, vel alio inſtrumento extrahenda erũt, deinde ſuperponendum quod ſequitur linimentum.

Pro gregariis.

Butyrum liquefactum in aquã ex ranarum ſemine extractam iniice, aut in aquam gammarorum more noſtro paratam, id decies aut ſæpius repetẽdo donec butyrum lactis inſtar albeſcat. Eius ita præparati ℥.iij. miſce cum ℥.j. olei luteorum ouorum ex noſtra deſcriptione: fiat linimentum, quo partem puluere maculatam inunges, eſt enim ad id ſingulare remẽdium, vt & ad ἐμπύρευμα partis ambuſtæ tollendum.

Aliud ad idem excellentiſs. pro ditioribus.

℞.olei lithar. ℥.ß. aquæ ex gammaris extractæ ʒ.ij.balſami ſaturni ʒ.j. aquæ foliorum nymphęæ ʒ.iij. butyri præſcripti q.ſuff.vt fiat linimenti inſtar.

Poſt ambuſtionem autem facies eſt lenienda ſequentibus ter aut quater in die.

Vnguentum faciem Ambuſtam leniens.

℞.vnguenti citrini ℥.ij. ſpermat. ceti ʒ.j.olei roſarum & liliorũ añ. ℥.ß.miſce.

Aliud præſtantius.

℞. vnguenti pomatæ ℥.ij. mucilag. ſem.pſyllij cum aqua roſarũ extracti ℥. j. caphuræ ℈. j. olei amygdal. dulcium ℥.ß.miſce.

Porrò ad cicatrices elatas & rubentes ſequenti medicamento vtendum erit.

℞.olei litharg.ʒ.ij.olei tartari & balſami ſaturni añ. ʒ.j. caphuræ ℈.j.ſpermatis ceti ʒ.j. olei ouorum ℥.ij.miſce, vtere quater quotidie.

Ditiores oleo talci ad omnes maculas delendas omnium præſtantiſſimo, vtentur.

Si fortè propter os exemptum vulneris labra corrugentur & occalleſcant, quod cicatricem fieri prohibet, recurrendum

rendum erit ad ea, quę paulò pòst singu latim de iis dicturus sum. Hæc igitur de capitis vulneribus cum fractura dicta sufficiant.

¶ *De vulneribus quibus brachiorum aut tibiarum ossa rupta sunt.*

CAP. III.

Æterùm huiusmodi vulnera, quibus ossa rumpuntur, imponuntur sæpe brachiis, aut femoribus, aut tibiis: partim quia globuli tormẽtarij faciliùs ossibus illis, vt pote grãdioribus, occurrunt: partim quia membra illa plerunque armis nudata sunt. Cùm igitur aliquis huiusmodi vulneribus affectus nobis oblatus erit, diligenter erit nobis digito, vel specillo tentandum, atque explorandum, quomodo ruptum os fuerit: ac tum prætertim, cùm vulnus humero vel coxendici inflictũ est, propterea quòd ossium fractura in illis mẽbris admodũ periculosa esse solet: quippe, quę propter extensionem, musculos, & neruosas partes offendat: ac proinde magnas inflammationes inferat, ma-

gnósque dolores,& conuulsiones, aliáque grauissima symptomata: ex quibus plerunque interitus consequitur, nisi maturè remedium adhibeatur. Horũ autem remediorum duo sunt genera: vnũ miserabile, & luctuosum, sed tamen ad reliqui corporis salutem conseruãdam necessarium: amputatio videlicet sauciati membri, cùm ita læsum, atque affectum est, vt nulla medicinæ faciendæ spes supersit. Verùm huius extremi in extremo malo remedij diiudicatio nequaquam gregalibus quibusdam Chirurgis committenda est: qui sibi honestissimum illud nomen tribuunt, simul atque incidendi, amputandi, lacerandi,&(vt veriùs loquamur)dilaniandi rationem didicerunt. Neque aliud habent remedium præter serriculam, cauteria quædam, quibuscum confidentiam afferunt, quam animi præsentiam appellãt: quam equidem pernicioſissimã esse iudico, nisi cum prudentia, & iudicio coniuncta sit: præsertim qui per magna sæpe incommoda, nonnunquam etiã luctuosos interitus ex illa nimia confidentia & carnificina accidere viderim. Verùm vbi

vbi morbi magnitudo,& grauitas diligẽter perſpecta fuerit, exploratúmq; partẽ affectã aliis nullis remediis in priſtinam valetudinem reſtitui poſſe: tũ verò iure optimo adducentur ij, qui prudentia & moderato ingenio prædiți ſunt, & harũ rerum vſum ac peritiã aſſecuti, ad vlteriùs progrediendum: ac tum præſertim, cùm inflammationes, aliáq; ſymptomata nondũ contigerunt: præcidendúmq; membrũ erit, ſi facultas ferat, vt reliqui corporis ſalus conſeruetur, poſteaquam Chirurgus ea denũtiarit, ac proteſtatus fuerit, quæ prædici neceſſe eſt. Neq; dubitandũ eſt, vbi humerorũ aut coxendicum oſſa rupta crũt (quod magna cum muſculorũ dilaceratione accidit, itémq; neruorum, aliarúmq; partium, vnde repentinæ conuulſiones, inflammationes, gangrenę, vniuerſiq; adeò interitus conſequi poſſunt) quin diligẽtia tãta in præcidendo requiratur, quantũ periculũ apparet. Nam ſi è veterum Medicorũ numero reperti ſunt, qui rupturæ horum oſſium manũ vllo modo admoueri vetabant, alij iubebant ſauciũ membrum penitus excindi, etiam cùm oſſa paululùm

Hippocr. lib. de fract. Celſus lib. 8. cap. 10.

extrinsecus eminebant: ecquid, quæso, nunc dicerent, cùm viderent horribiles rupturas, quæ post furiale ac diabolicũ istud bombardarum institutum accidere consueuerunt? quod institutum multorum artibus conscelleratis ac nefariis ita in dies augetur, vt iam propè neque ab armis, & tegmentis corporis, neque ab vllo medicinæ genere comparari remedium possit. Quantùm autem ad illud luctuosum remedium attinet, nimirum abscissionem membri, commodiùs erit, de eo, sub cap. de Gangræna & sphacelo differere. Nam in præsentia veniendum est ad alterum remedium vtilius ac salutarius, quod per manualem (vt loquũtur) operationem exquiritur: quódque modis omnibus tentãdum est: quẽadmodum iam inde ab huius capitis initio demonstrauimus. Ad hanc rem Chirurgi plerũque duplicem sibi intentionem (vt appellant) proponunt, quarum vna rupturæ rationem habet, & magna ossium fragmenta iubet suam in sedem, locúmque restitui, quãtùm facultas ferre potest: tum vbi restituta sunt, iubet vniuersam compaginem fasciis obligari, & com-

& comprimi, quæ neceſſariis medicamentis tinctæ,ac madefactæ ſint, vt incommoda,quæ accidere poſſent,prohibeantur.ad extremum etiam ferulas adhiberi,quas nonnulli etiam in primo apparatu comprobant, quò firmior compactura reddatur, quam omni ex parte non diſſoluunt:ſed vel laxãt,vel cõſtringunt,prout res poſtulat. ídque vſque ad diem quadrageſimum : niſi fortè aliud flagitent pruritus, inflammatio, dolor, aliáque incommoda:quibus tamen mederi conantur, adhibita commodiſſima ratione victus, aut ſanguinis miſſione, aut purgatione, aut medicaminibus topicis,quæ idonea videntur.

Altera intentio rationem habet vulneris,vetátque illud contegi, & inuolui faſciis ad fracturam oſſium accommodatis : propterea quòd frequẽtem curationis renouationem poſtulat, vt excrementa & aduentitiæ quędã ſordes(quas natura reiicit)exitum reperiãt: ob eámque ipſam cauſſam confeſtim nonnulli ſetonem (vt appellant) adhibent : ſi per vulnus traiici cõmodè poſſit, quem medicaminibus idoneis inungunt : alij vſu

turundarum contenti sunt, & vulneris labra paululùm dilatant, si res postulet, ac præsertim inferiora, quò facilius omnia superuacanea & sordida dilabantur: atque ita partes affectæ tractabiliores,& ad curandum habiliores reddantur. Quas turundas in dies ac sensim eò breuiores faciunt,quò magis vulnus curatur,nouáque caro adnascitur:eámque ad rem idoneis vtuntur medicamentis aduersus ictus sclopetarios, fracturis ossium complicatos: de quibus in priore tractatu disseruimus. Atque ad extremam complendam intẽtionem hoc potissimùm spectant,vt præcipiant,tantisper dum callus conficitur, bonis & succulentis vti cibis, sed præcipuè conglutinantibus:ídque tum maximè, cùm ea vulneris ratio & conditio est, vt ad ossium consolidationem propendere videatur. Hanc viam & rationem plerique Chirurgi hodie tenendam censent, in huiusmodivulneribus,quibus ossa fracta sunt. Quod illorum consilium non magnopere probare non possem (præsertim cùm præstantissimos viros in eadem sententia consentientes habeant,

qui

qui hanc eandem viã & rationem vſurpãt) niſi res & experientia ipſa me perſpicuè docuiſſent, ac planè ſub oculos ſubiecciſſent innumera incõmoda, quæ ex ferulis & arctioribus illis vinculis accidunt. Frequenter enim ſympromata inducunt, dolores, inflammationes, & gangrænas, quibus hæc vulnerum genera plerunque obnoxia ſunt. Quinetiam exhalationes prohibent eorum humorum, qui in iis abundant, & plerunque naturalem calorem ſuffocant: atq; adeò grauium ſymptomatum notitiam impediunt, prohibéntque ne tam facile ipſis remedium adhibeatur, quàm res ipſa flagitat: niſi fortè admodum ſerò, cùm neceſſitas cogit vincula illa orbicularia, & obliqua diſſoluere: hoc eſt, tum fortaſſe, cùm illa incommoda adeò inueterata erunt, vt non tam commodè per remedia coerceri poſſint, quàm facile fuiſſet, ſi maturè, ac tempori proſpectũ illis fuiſſet. Quare vulgares & vſitatæ ligaturæ ſimplicibus fracturis conuenientes, in plagis quæ oſſium fracturam habent, meo iudicio, adhiberi ſine periculo nõ poſſunt: ac præſertim iis, quæ ſclo-

petariis ictibus infliguntur: quanuis fracturis illis complicatæ sint, vt ex superioribus argumẽtis existimari potest: quam ad rem attentum esse Chirurgum oportet, ne quid temerè & imprudenter admittat, cuius eum nimiùm sèrò posteà pœniteat. Cæterùm optimum fore iudico, si statim ab initio ossa in suã sedem, locúmque ac naturalem formã; & eam quæ cruciatum minùs cruciabit, restituantur: etiam antequam inflammatio affectum membrum inuaserit: atque vtendum esse censeo veris & idoneis mediis, quæ vtrique affectioni conducant, hoc est, plagæ & fracturæ. Et quoniam idem illud vidi obseruari à peritissimis, & nobilissimis Medicis, quos cùm aliis locis, tum etiam apud Germanos notos habui, non prætermittendam putaui eam artem, quam in vulneribus cũ fractura ossium durandis tenere, ac sequi consueuerunt: præsertim cùm illam sclopetariis vulneribus ideirco aptissimã esse iudicem, quòd ligaturas illas arctiores & vsitatas, non aliam ob caussam improbent, nisi ob dolores, inflammationes, gangrænas, quæ propter illas consequuntur:

quuntur: quibúſque vulnera ſclopetica præter cætera omnia, obnoxia eſſe iam diximus. Poſtquam igitur vulnerati loci oſſa in ſuam naturalem ſedem reſtituta erunt, & membrum ſuo loco idoneè collocatum, curatáque plaga, vt res poſtulabit, extẽdendum erit Cerotum, quod ſequitur, ſuper linteo priùs oxyrhodino madefacto: ac tum adhibendum erit vulneri: propterea quòd fracturis omnibus opportuniſſimum eſt.

℞. reſinæ, ceræ añ. ℔b. j. puluer. cort. tiliæ ℥. iij. ſucci geranij ℥. iiij. coquantur ad ceroti conſiſtentiam & apponantur.

Aliud quo ipſe ſemper vtor.

Catagmaticũ Quercetani.

℞. gummi rad. conſol. maior. & viſci pomorum & popul. añ. ℥. iiij. ſucci geranij ℥. vj. lapid. ſabuloſ. Rhenenſ. vel argill. rub. aut boli Armenæ ℥. iij. puluer. cort. tiliæ ℥. ij. vitellos ouorum 20. terebinthinæ ℔b. ß. olei lumbricorum ℥. iij. coquantur omnia bene permixta, vſque ad ceroti conſiſtentiam: aptiſſimum eſt remedium ad vulnera fracturis complicata, atque ad arcendos dolores, inflammationes, aliáque ſymptomata. Commouendum autem erit xxiiij. horarum

interuallo ad primos apparatus, ac paucorum dierũ ſpatio mirabiles effectus in fracturæ cõſolidatione perſpicies. Interea applicanda erunt in ipſo vulnere, & ipſius ambitu remedia idonea, & defenſiua, de quibus ſuperiùs commemorauimus. Porrò danda erit opera, vt pars affecta idoneè locetur, & inuoluatur lamina plũbi, inſtar tibiæ aut brachij inflexa, vt opus videbitur: aut corio elixo, cui corrigiæ alligabuntur, quibus oſſa, quæ priùs coagmentata fuerint, firmiùs contineantur: quæ certè, quamminimùm fieri poterit, labefactari, aut ſua ſede cõmoueri oportebit, tum, cùm ſaucius curabitur, & vincula illa diſſoluentur. Interea vtendum erit potionibus vulnerariis ad hãc rem aptiſſimis: quarum opera vidi fracturas ſanari, poſteaquam oſſa ſuam in ſedem reſtituta fuerant. Idque potiſſimùm in Germania obſeruari vidi: ac memini me Reyſtadij non procul à Rheno didiciſſe, loci eius incolas vti lapide quodam, qui in illa vicinia naſcitur, & ab effectis Beinbruch appellatur. Vnam enim illius drachmam in vino rubro exhibent, in quo priùs vinca peruinca madefacta fuerit per noctẽ,

idq; manè, per dies quatuor aut quinq;: atque hac ratione dolores eximunt, grauiáq; symptomata, fracturáſq; intra quatuor aut quinq; dies ſanant, magna cum omniũ admiratione: cuius rei oculatus ipſe ſum teſtis, eiúſq; rei Mathiolus in cõ mentariis ſuis mentionẽ facit. Eodémq; lapide vti præterea ſolent in formã cata plaſmatis redacto, cũ geranio cõtuſo, & oleo oliuarũ vel roſato, tã fœlici ſucceſſu, vt ſine vllo dolore, ac inflãmatione, partis oſſa coagmentẽtur: quod incredibile videri poſſet, niſi prẽter me innumerabiles alij oculati & idonei teſtes extarẽt. Quamobrem cõiecturã facio, genus illud medicamẽti ad hęc ſclopetaria vulnera fracturis oſſiũ complicata eſſe accõmodatiſſimũ. Magna enim iã operis pars effecta eſt, cùm oſſa cõfracta tã facilè, & tã breui tẽpore ſanãtur, ſine vllo ſymptomate: præſertim cùm id non prohibeat nos vulnus, tanquã contuſum, & quemadmodũ decet, tractare. quinetiam viã nobis compendiariam ad breuem curationem patefacit, & ad ſauciatum ſubleuandum accommodatiſſimã. Sed quoniam non vbique lapidis illius copia eſt lib. 5. cap. 109.

(cuius tamen recondita apud se fragmenta pharmacopolas habere deceret) vtẽdum erit ea potione vulneraria, quã in Antidotario docebimus ad plagas cũ fracturis sanandas esse aptissimam: cuius formulam in cap. de Potionibus vulnerariis descriptam inuenies: Interea Catagmatico meo vtendum erit renouato, si opus sit, quod ad idem remediũ est aptissimũ: cui adiungi poterũt (cùm nullus erit ab inflammatione timor) gũmi aut succus Aristolochię, serpentariæ, borrax, crocus martis ad callum obdurandũ & partem confirmandã. Quòd si quæ paruulę essent ossis particulæ, quas reiici opus esset, tum hac iniectione vtendum erit.

℞. succi aristoloch. serpentariç, iridis, vincæ peruincæ añ. ℥. iij. vini albi ℥. vj. aquæ vitæ ℥. iij. myrrhæ, sarcocoll. mastiches, iridis, guaiac. añ. ℥. j. aloës hep. mumiæ añ. ℥. ß. caryophyll. ʒ. j. circulentur in Bal. iiij. dierum spatio aut decoquantur ad tertiæ partis cõsumptionem, pòst colentur & asseruentur, vt iis cùm res & tẽpus postulabit, vti liceat cum syringe, alióve instrumento vt commodiùs esse vide-

videbitur. Hæc iniectio præterquam quòd ad ossium salutem præstantissima est, plagam optimè perpurgat, cámque carne sensim replet, aptissimáque est ad perfectam curationem adiuuandam.

Quòd si fortè os corrumpatur, & in cariem degeneret (quemadmodum frequẽter vluenit propter aërem qui per vulnus sese insinuat, & fracturis perniciosissimus esse solet) sequenti remedio vtendum erit: quanuis illud quod superiùs præscripsimus sit maximè consentaneum.

℞. olei myrrhę destillati per descẽsum & purificati cum vini spiritu ʒ.ß. olei caryophyll.ʒ.ij. olei sulphuris cum colchotare destillati ʒ.j.ß. misce omnia, & cùm vti voles, os corruptum bis térve contrectato cum xylo in hoc medicamentũ intincto, quod ad extremum specilli alligaueris: ac tum os à carie sanabitur, símulque quod corruptum est, breui dilabetur.

Aliud.

℞. olei tartari destillati per retortam, olei guaiaci añ.ʒ.ß. olei sulphuris, & vitrioli añ.ʒ.j. misce, & vtere vt suprà.

Aut,

℞.balsami mercurij ʒ.ß.olei Antimonij ʒ.iij. salis saturni ʒ.ij. misce omnia simul.

Nullum hoc medicamento præstantius,aut exquisitius exoptari potest, magísque ad hanc intentionem nostrã accommodatum.nam etiã vlcera maligna & deplorata sanat. Interea emplastrum illud vulneri,& eius oris ac labris impones,quod est ad ossa corrupta extrahẽda commodissimum,atque ad integrã vulneris consolidationem aptissimum.

Cæterùm si fortè ossis aliquod fragmentum exiturum arbitraris, & vulneris orificium plusquam satis opus est,angustetur,atque arctius nimiò fiat,non erit difficile illud dilatare,adhibitis turundis ex gentiana & spongia præparata cõfectis,ad vitãdos dolores, atque inflammationes, si fortè vi fragmentum illud euellendum esset. Ad hanc rem manuali operationi parcendum non erit:velut incisioni, rasuræ ossis cum ferramentis idoneis:simul etiam cum cauterio actuali, quod summum & extremum esse remedium solet.

¶ *De*

¶ De sclopetariis vulneribus, quæ per alias corporis partes sine fractura penetrant.

CAP. IIII.

Eruntamen si per pectus, aut latera, aut inferiorem ventrem ictus permânet, considerandum erit, an plaga in cauum ingrediatur &, si ingrediatur, an principalem aliquã partem offendat, vt idonea de vulnere iudicatio fieri possit, prout in cap. de signis & iudiciis docuimus. Nam si corpus non transfodiat, non aliud curationis aut tractationis genus postulat, quàm id quod generatim & vniuersè superiùs exposuimus. Sin secus euenerit, quædam erunt magis propriè, ac speciatim obseruanda. Nam si in pectus plaga infixa sit, neque glans totum corpus perfoderit, danda erit opera, vt euellatur: simul & alia omnia extranea & aduentitia eximenda sunt. ac summoperè considerandum erit, ecquid sanguinis in capacitatem thoracis influxerit. Quòd si acciderit, diligenter educendus erit,

collocandúmque atque inclinandum ægri corpus in eam partem, quæ commoda videbitur: aliáque generis omnis idonea erunt adhibenda remedia, quæ vsui ad illud consilium esse poterunt: dilatandúmque vulneris orificium, ac tantisper cum hiatu relinquendum, dum res postulabit, quò faciliorem exitum habeat. Hac enim ratione quamplurimis incommodis occurretur, quæ nasci ex sanguinis illius retentione possent: quibus huius generis vulnera maximè obnoxia sunt. Et his casibus potiones vulnerariæ maximo vsui esse solent: sanguinem enim concretum dissoluũt, atque adeò ne coaguletur, impediũt. Eas autem exhibebis ægro, etiã primo quoque die, tum manè, tum etiam vesperi: quemadmodum cognosci licebit ex vltimo cap. Antidotarij de potionibus vulnerarijs. Reliquam curationem perficies iisdem artibus ac remediis, quæ in sclopetariis aliis vulneribus adhibentur. Vnum illud separatim ac singulariter obseruabis, vt medicamenta (quę ad cauum vulneris ferri non poterũt, ad vim & efficientiam suam expromẽdam, nisi

in

in formam liquidam redacta ſint) va-
riẽtur, eorúmque forma mutetur: ſiántque idoneæ iniectiones, prout rei neceſſitas poſtulare videbitur. Quas ex iis medicamentis conficies, quæ in priore tractatu noſtro præſcripſimus. Iniectiones illæ fieri debẽt per catheterem, quẽ
omnibus aliis inſtrumentis aptiorem eſſe comperi, quoniam ad ſe denuò retrahit quod priùs expulerat, quemadmodum horum remediorum ratio flagitat. Turundas poſteà filo alligabis, eáſque in plagæ concauum immittes, ea longitudine, quę conuenire videbitur, ad orificium vulneris patens, atque apertum perpetuò retinendum: vt cùm interior pars purgata & mundata fuerit, carne ſenſim adnaſcẽte repleatur, priuſquam hiatus coaleſcat, ne alioqui putredini exitus intercludatur. Porrò dum æger curabitur, vitandus eſt aër frigidus: vtpote his malis incommodiſſimus. Si vtraque ex parte hiatus ſit, turunda erit vtrinque imponenda: cóque diutiùs apertum orificium illud retinebis, per quod putredo & ſanies faciliorem exitum habere poſſit. Quòd ſi quid calli fortè ob-

ducatur (vt accidere solet) adhibendũ erit remediũ, quod posterius magis ido neo loco explicabitur. Quantùm ad victus rationem attinet, ea seruanda erit, quæ in alterius generis plagis præscribi solet: frigida nimirũ, sicca, & tenuis. Ab acribus sanè & astringentibus cibis temperandum erit: idque præsertim ab initio, quoniam tussim commouent, & angustę respirationi caussam prębent, quę frequenter miseros ægrotos in hoc vulnerum genere discrutiat. Ex contrario pectorica magnoperè conducunt: veluti ficus, vuæ, hordeum mundatum, & cętera generis eiusdem. Sanguinis missio magno quoque vsui esse solet: itęmque vacuatio per clysteres, & alia remedia, si corpora sint cacochyma.

De vulneribus inferioris ventris.

Eadem hæc etiam in ventris inferioris plagis erunt obseruanda: quarum curatio non est absimilis aliarum, quas in cæteris sclopetariis vulneribus præscripsimus. quanquam his potiones vulnerarię maiori sunt vsui, propterea quòd in his partibus ad quas profluunt, commodiùs vim & efficientiã suam expromũt. Miscendæ autẽ hæ potiones erũt, prout intentio-

intentiones postulabũt: eóq; plus corroborãtium adhibendum erit, si qua pars nutritionis offẽsa fuerit (velut iecur, aut lien) quam etiam fomentis extrinsecus adhibitis tueri oportebit. Interdũ etiã curantur hæ plagæ admotis idoneis clysteribus, cùm partes inferiores attingũt. Quod si per corpus permânent, & dorsi spinam attingant, vtendum erit iis medicamentis, quę aduersus capitis vulnera præscripsimus. Idémque iudiciũ statuendum erit, si fortè medulla è spina dilabatur, quod de reliquis statuitur.

Porrò quoniã sæpenumerò accidit, vt ictus à superiore parte in inferiorem ferãtur, & in membrũ aliquod penitus immittãtur, neq; tamen glãs exeat (qua de caussa exitum habere putredo & sanies non potest) considerandum erit, an sine periculo possit in inferiore parte exitus aperiri. Quod facilius effici poterit, si digitis glans sentiri possit, quam eadem ratione multò commodius educere poterit: quemadmodum iam antè à nobis dictum est, cum de extraneis & aduentitiis rebus extrahẽdis agebamus. Quòd si hoc fieri non possit, tum vtendum erit

cõpreſſionibus, & ligaturis arctioribus, vt hac ratione putredo facilius effluat, cùm verſus ſuperiorem partem comprimendo impelletur. Iniectiones ad has ſinuoſas plagas ſunt accõmodatiſſimæ: quoniam alia medicamenta vſque ad illarum intimã partem ferri non poſſunt: dandáque opera erit, vt quamminimũ illarum iniectionum intus relinquatur, atq; quod reſidebit eadem ſyringe qua inieciſti, retrahas. In hoc vulnerũ genere turundæ ex ſpongiis præparatis aptiſſimæ ſunt: quoniã putredinem eliciunt, eaq; imbuuntur, vulnúſque exſiccãt. Et quoniam perſæpe os vulneris obdureſcit (quæ res perfectam conſolidationem impedit) ſequentibus remediis vtendum erit. Sunt enim & ad hæc incommoda, & ad omne fiſtularum genus aptiſſima: neque ferramentorum vſu opus erit: quod extremum remediũ vulgares Chirurgi adhibere conſueuerunt.

Ad Callum & Fiſtulas curandas.

℞. olei mellis deſtillati ignis expreſſione ℥.ij. olei Saturni & Mercurij ſublimati añ. ʒ.j. olei petrolei & caryophyllorum añ. ʒ.j. ß. excipiantur terebinthina

na & apponantur cum ellychniis aut turundis parti affectæ.

Aliud optimum.

℞. Antimonij ℥.ij. mercurij sublimati ℥.j.ß. mellis ℥.vj. mixtis omnibus vt artis est, destillẽtur per retortam vitream mediocri igne, exibit oleum ad callosa & maligna omnia ylcera, fistulas, cancrum, & gangrænam curandam præstantissimum.

¶ *De symptomatum quæ hisce vulneribus occurrunt correctione.*

CAP. V.

Æuiotibus symptomatis, quòd vires nimiopere conuellant, aut etiam prosternant; in primis diligentérque succurrendum, morbi etiam propria cura prætermissa, omnes Medici ingenuè fatentur. Atque ea quidem symptomatis curatio est, non quâ symptoma; sed quâ aut virium labefactarum, aut grauioris cuiusdam affectus caussa existit. Dolor enim excrucians, intemperies, phlegmone, febris, conuulsio; paralysis, gangræna, sphacelus, quo-

niam grauia, nimiúmque infensa & periculosa sunt symptomata, quæ ista præsertim vulnera comitantur, lenienda ac tollenda protinus sunt, quòd & vires debilitent, & morbos periculosiores ingenerent. atque tunc ipsa methodus immutanda est, ne violentia symptomatũ illorum, laborans iuguletur, aut saltem ne ipsorum sæuitia crudeliùs ipse torqueatur. Atque primùm eo auspicanda erit curatio, à quo ægro periculum impendet, in eámque primùm medentis cõsilium dirigi debet. Nunquam enim ad integram curationem perduci poterunt illa vulnera, nisi eiusmodi symptomata prius arceantur. Itaque operæpretium duxi idonea methodo & ordine singula pertractare, & singulis sua quæ conueniũt remedia paucis præscribere.

De dolore.

Dolorem lenimus anodynis vel parẽgoricis medicamẽtis, quę temperata existunt, corporique nostro consimilia, vel ordine primo calida, tenuísque substantiæ, idque fomentis & linimẽtis.

Fomenta parantur ex decocto radicũ althęæ, capitis veruecini, maluarum: ex floribus

floribus verbasci, chamæmeli, melilotij sem.lini, fœnigræci cum lacte.

Linimenta autem fiunt ex mucilaginibus seminum psyllij, fœnigræci & althęæ: ex butyro, axungiis gall.& taxi: ex œsypo & oleo visci pomorum.

Narcotica etiã dolores leniunt, quòd inducto stupore partis sensum obtundant, torpidioremque reddant, vt doloris vrgens causa minimè percipiatur. His vtimur cùm dolor acerbior vires dissoluit, syncopésque metum affert, & ex nimia inflammatione suboritur.

℞. radicum hyoscyami & nymphęæ añ.℔.ß.digerãtur ad solem in aceto rosaceo & oleo nenupharino per aliquot dies: deinde exprimantur, & ex colatura locus dolens tepidè foueatur.

Inungatur posteà sequenti linimẽto.

℞.succi foliorum hyoscyami & semperuiui añ.℥.ij.olei visci pomorũ, & nenupharis añ.℥.j.ß.butyri recentis ℥.ij.ceræ nouæ ℥.j.misce.fiat linimentum.

Hoc studiosè Medico semper obseruandum, vt doloribus præcauendis sedulam operam adhibeat: semper enim aliquid mali portendunt. Et hæc de dolore sufficiant. superiùs enim iam multa

remedia ad hanc intentionem præscripsimus.

De intemperie.

Si intemperies calida affectum locũ obsederit, quod ex dolore & vesicatione facilè deprehendes, affectum locum infrigidabis vnguẽto nutrito vel caphurato albo cum populeone. Sequens multùm proderit.

℞. succi plantaginis, solatri, semperuiui añ. ℥. j. boli armenæ. ℥. ß. lithargyri loti aqua plantaginis, & tuthiæ præparatæ añ. ℥. j. olei ros. omphac. & nenupharis añ. ℥. ij. aceti rosacei & cęrę tantillùm, vt fiat vnguentum.

Porrò si intemperies frigida adsit (quã mollities ostendit) corrigitur vini fomento cum quo anethum, semen lini & flores chamæmeli decoxeris. Ex quibus etiam parari potest aliquod cataplasma. De hæmorrhagia nullam iccirco mentionem facimus, quòd de illa iam superiùs satis supérque tractauerimus.

De Febre.

Ne febris superueniat, statim de principio occurrendum erit: ipsámque cohibere oportet victus ratione tenui & frigida,

gida,venæ sectione,& medicamentis humores peccantes purgantibus. Quòd si etiam vigente morbo(quod sæpius euenire vidi)febris vulneratos corripiat,humores erunt conuenienti aliquo apozemate concoquendi,&denuò purgandi. Cuirei summam curam & diligentiam impendere debet Medicus, omnibúsq; modis iuuandus æger, ne morbi acerbitate interitus subsequatur.

De Conuulsione.

Constat inter Medicos cõuulsionem tribus fieri modis: scilicet inanitione, quod accidit superfluis ac copiosis euacuationibus,& immoderatis hæmorrhagiis, quam periculosam testatur Hippocrat. Aphor.3. lib.5. tum repletione siue plenitudine, quod contingit propter tumores præter naturam qui in vulneribus de repente euanescunt: & propter immoderatum frigus,quod neruos in vnum cogit,cohibet atque implet: quod Hippocrates etiam Aphor.17. lib.5.expressit:tum cerebro per consensum affecto ratione doloris, cùm vel neruus punctus est, vel cùm acres, mordaces,& venenati humores naturam permutant ac

corrumpunt: vnde dolores Hippocr. etiã auctore excitãtur, ex quibus propter sensus vehementiã conuulsio exoritur.

Conuulsio ex inanitione.

Conuulsioni autem ex inanitione sic medendũ erit: primò instituatur victus ratio humectans, nutriatúrque æger sorbitionibus ex lacte amygdalino, hordeato, aut iure aliquo competenti. Paretur balneum in quo humectantia quædã & lenientia decocta sint, vt sunt capita & extremitates veruecũ: item rad. althææ, maluarum, violarum & visci pomorum folia, quod (nisi hoc vulnus impedit) æger ingrediatur, vel saltem pars affecta foueatur. Deinde liniatur oleo visci pomorum & violarum, vel aliquo vnguẽto ex prædictis parato. Et, quoniam hic affectus, si cõfirmatus sit, & cum neruorum siccitate, incurabilis Galen. habetur lib. Meth. med. septimo, ad præstantiora remedia cõfugiendum est, nempe ad tincturam auri & balsami naturalis: nam si qua supersit salutis spes, in illis duobus iam commemoratis consistit.

Conuulsio ex plenitudine.

Quòd si cõuulsio ex plenitudine fiat, curabitur victu tenui, primis saltem diebus exsiccante & calefaciente: vitanda tamen

tamen vini potio, quòd fluxiones proritet,& neruis noceat. Vini autẽ loco exhibendum hydromel maluaticum, aut aqua cinnamomi. Tum demum euacuatione partim à toto corpore, mittendo sanguinem & cõmodè purgãdo:partim ab ea parte quę cõuellitur,quod fiet vnguentis Agrippæ,Aregonis & Marciati: oleis castorei, vulpis, lauri, & similibus: quibus abundè repurgato corpore ceruix & vniuersa spina, itémque affectus locus inungi poterit. Sed sequentia mihi vtiliora videntur.

℞.axungiæ cerui,taxi,vrsi an.℥.j. olei laurini ℥.j.ß.olei vulpini,castor.terebin. iunip. lumbric. an.℥ ß.vnguent.Agrip. & Dialth.an.℥.ij.terebinth.in aqua liliorum lotę ℥ j.euphorbij ℈.j.cum modico ceræ fiat vnguentum:vel

℞.resinę,picis naualis an.℥.j.colopho niæ & ceræ nouæ an.℥.ij.olibani, mastiches,ceruſæ an.℥.ß.salis nitri, sang. draconis,terebinth.olei ros. salis ammoniaci,olei vitell.ouorũ an ℥.j.caphuræ ℥.j. matris-perlarũ ℥.j.carabes ℥.j.ß. magnetis ℥.ß. vitrioli albi ℥.ij. fiat emplastrum secundum artem.

℞. balſami gummi elemi & hederæ añ. ℥.ij. oleorum ceræ, terebinthinæ, & iuniperi deſtillatorum modo chymico añ. ℥ ß. olei caryophyllorum & benioini añ. ℈.ij. miſce, & fiat in formam linimenti, quo inungatur ſpina dorſi & pars affecta: vel

℞. balſami viſci pomorum, hederæ & hypericonis añ. ℥.ij. olei ſaluiæ & terebinthinę añ. ℥.j. olei iuniperi ℥ ß. olei tartari fœtentis ℥.iij. axungiæ taxi ℥.iij. miſce. vtatur vt iam dictum eſt.

Interim vtatur ſequentibus aſſumptis.

℞. aquarum lilij conuallij & iuniperi añ. ℥.j. olei ſuccini ℈.ß. fiat mixtura: vel

℞. aquæ cinnamomi & florũ tiliæ añ. ℥.j. olei iuniperi per ebullitionem aquæ extracti guttas iiij. olei ſuccini ℈.ß. ſpiritus vitrioli guttas ij. fiat mixtura.

Conuulſio per ſympathiam.

Porrò ſi conuulſio per ſympathiam ratione doloris excitetur, dolor ſtatim prædictis remediis in cap. de dolore erit leniendus. Quòd ſi ex virus acrimonia, & venenato morſu (quod iſtis vulneribus plerunque accidere ſolet) conuulſio efficiatur, ad ea quæ iã de venenatis vulneribus

neribus præscripsimus, occurrendũ est. At si ex nerui punctura, aut incisione morbus contingat, quod etiam vt plurimùm euenire vidi, nõ ratione ictus sclopetici iam impressi (qui potiùs neruos ipsos contundit, quàm pungat, vel incidat) sed Chirurgorum inscitia, qui glandem vel extrahere vel aliqua incisione vti nituntur: plerunque neruos vulnere transuerso offendunt, vnde conuulsio exoritur: præsertim si illos attingunt qui ad musculos perueniunt. Tunc enim, vt tam graui affectui occurratur, eligenda erunt illa medicamenta, quę substantia tenui ad imum vsque nerui læsi penetrare possint, vt nos admonet Gal. in libro Artis med. quæque digerant, ac dolores mitigent. At è contrario, quæ cruda & frigida sunt, quæque obstruũt & perspirationem prohibent, vitanda sunt. Idémque Galenus vetat vsum aquæ calidæ, tanquam neruis vulneratis aduersissimæ, quòd illorum substãtia ex refrigerata concretáque humidiore materia constet. Quæ cùm eiusmodi sint, per ea quæ simul calefaciunt & humectãt, resoluitur ac putrescit: qua ratione

ipſis aduerſatur, quãuis alioqui reliquas phlegmonas valde mitiget: cui⁹ rei quoſ dam monitos eſſe velim, qui promiſcuè curandis hiſce vulneribus illo remedio hodie vtuntur. Quin potiùs oleũ iaſminum ac præſertim ſabinum vetus vtiliſſimum eſſe neruorum pũcturis, ſcripſit Gal. lib. 6. Meth. med. Idem quoque & terebinthinam & reſinam approbauit, itémque ſulphur viuum (quòd omnino tenuium partium eſſet) valde conductu-rum illis vulneribus eodem libro ſperauit: ſed eò magis olea & terebinthinæ, & reſinæ, & ceræ, & ſulphuris & ſabinæ (chymico modo extracta) proficiũt, quò illa tenuioris multò ſubſtantiæ deſtillatione redduntur: atque ſic valentiùs exſiccare poſſunt, quod in punctura nerui curatione obſeruandum eſſe ſcribit Ga-
„ lenus lib. 6. Meth. med. his verbis: Nerui
„ vulnerati curatio medicamenta poſtu-
„ lat, quæ & tepidũ calorem excitent, &
„ valenter (ſine moleſtia tamen) deſiccare
„ poſſint. Tum quæ ex ſubſtãtiæ ſuæ natu
„ ra, & trahendi vim habeant, & tenuium
„ partium ſint. Interim hoc vnũ eſt obſer uandum, robuſtis nempe corporibus va

lentiora

lentiora medicamenta, imbecillis mitiora esse adhibenda. Hac igitur ratione sequẽs remediũ commodè administratur.

℞. olei sulphuris terebinthinati, olei sabinæ & terebinthinæ an. ʒ. ij. olei vitellorum ouorum ʒ. ß. misce, & applicetur calidè parti affectæ.

Aliud.

℞. olei butyri, resinæ an. ʒ. ij. olei euphorbij destillati chymicè & olei baccarũ iuniperi an. ʒ. ß. olei terebinthinæ ʒ. j. ß. olei vitellorum ouorum ʒ. j. misce.

At si morbus præscriptorum medicamentorũ applicatione non vincatur, totus neruus erit præcidendus: præterea enim nullus metus instat ex Gal. sententia, nisi quòd mutila particula manebit. lib. 6. meth. med. cap. 3.

De Paralysi.

Paralysi siue neruorũ resolutioni, quę ex istis vulneribus plerunq; etiã accidit, occurrendũ & idonea victus ratione, & medicamẽtis tũ assumptis, tum etiã admotis: vt fomentis cataplasm. linimẽtis, vnguentis & similibus. Alij probãt oleũ iasminũ, saluiæ, castorei, de lateribus, vulpinũ & similia. Conferet autẽ plurimũ, si sequẽtib. remediis chymicis ęger vtatur.

℞.aquarum lilij conuallij & florum la uendulæ an.℥.iiij. fac cum his decoquatur sacch.℔.ß.ad perfectam coctionem: extra ignem adde olei succini flaui per descensum destillati & rectificati ℈.j.ß. olei cinnamomi & essentiæ saluiæ añ.℈. ß.fiãt rotulæ,quibus æger sæpius vtatur.

Probatur autem pro topicis oleum sequens.

Oleum ad paralysim & contracturas præcipuum.

℞.olei hypericonis ℔.j. terebinthinæ ℔.ß. olei laurini ℥.iiij. olei spicæ. ℥.j.ß. granorum iuniperi ℔.ß.castorei ℥.j. euphorbij ℥. ij. caryophyllorum, macis & nucis moscatæ,cinnamomi añ.℥.j.ß.florum lauendulæ, saluiæ & lilij cõualij añ. m.ij.mastiches, myrrhæ, thuris añ.℥.ij. mumiæ ℥.j.ß.pingued.taxi ℥.iij.digerantur omnia per mensem in fimo, deinde destillentur in alembico æneo secundũ artem. Hoc oleo inungantur membra paralytica & contracta: est enim medicamentum efficacissimum.

De Syncope.

Syncope tanquam grauissimo & mortis finitimo affectui, cui præsertim isti vulnerati obnoxij sunt, aut ex immodica sanguinis profusione, aut ex vehementi

menti cruciatu & dolore, ſubitò occurrendum: atque ſpiritus & vires conciſæ refouendæ ſunt, modico alimento dato interuallis, vt expreſſionibus, gelatina, deſtillatis, vino & aromaticis. Pulueres cordiales approbabantur vetuſtioribus ex margar. ſplend. raſ. eboris, ex foliis auri & fragmentis pretioſorũ lapidum, quí exhibebantur cum vino aut ſyrupo conſeruationis citri. Nos autem commodiùs vel tinctura auri & corallorum, vel eſſentiis illorum omnium lapidum vtẽdum eſſe cẽſemus: quod ratione iam demonſtrauimus in noſtro lib. de Med. mineral. ſpagyr. prępar. in quo illorum etiã omnium præparationem docuimus.

De Gangræna & Sphacelo.

Varia ſymptomata ac vitia hiſce vulneribus ſuccedere ſcripſimus, quorum tamen non aliud gangræna peius, aut magis deplorãdum: quòd ſit corruptionis incipientis indicium, quæ oritur ſecundum Paulum, vel quia inflammatio non diſcutitur, neque in pus tranſmutatur: vel ſecundum alios, cùm humorum copia vt in magnis inflammationibus & ingenti obſtructione ex emplaſticorũ lib. 4. cap. 19.

vſu,vt ſuprà annotauimus,quæ perſpira tionem prohibet,atque venenata & ma ligna aliqua qualitate inſitus partis ca- lor extinguitur & præfocatur:cuius etiã indicium magnum eſt ſanies.

Cui niſi quis præſentiſſimas adferat ſuppetias,metuendum eſt ne pars corru ptione extincta & emortua vicinas par- tes inuadat : & in mortificationem,quã ſphacelum aut ſyderationem dicunt, degeneret. Quæ percipitur cùm pars li- uet aut nigreſcit : tumida , mollis , & cadaueroſa apparet , ídque ſine vllo ar- teriarum pulſu,nec dolore, nec ſenſu vl lo : vt etiam ſine ſenſu doloris altè ſcal- pellum adigi poſſit.Hanc ſyderatam & emortuam partem celerrimè amputa- re & reſecare radicitus aut proximè ſa- nã partem oportet : gangrænam autem rupta omni mora curare . Quod fiet corruptum ſanguinem copiolè ſcalpel- lo ex affecta parte euacuando,& ea me- dicamenta,quæ putridis deſtinata ſunt, imponendo : vt ſcribit idem Paulus. Vulgus Chirurgorum poſt ſcarificatio- nes,aut ſectiones locum affectum aqua ſalſa,aut ſalſo aceto abluit. Alij vnguen-

Signa Sphaceli.

to

to Ægyptiaco, quod Pharmacopolæ paratum habent, vtuntur. Quòd si iis remediis mali asperitas non remittatur, ad efficaciora, vt ad causticа & quæ crustam inducunt, vtpote ad trochiscos Andronis & arsenicum recurrunt: vel si necessitas id exigit, ferro corruptum à sano separant. Porrò sequentia medicamenta gangrænis multùm conferũt. Primùm ex parte affecta sanguis corruptus educatur, & sequenti lotione abluatur.

℞. fuliginis ℥.iiij. mellis ℥.ij. aceti optimi ℔.j. decoquantur ad medias: vel

℞. succi raphani & chelidoniæ añ.℥. ij. olei mellis ℥.ß. phlegmatis aluminis acidi ℥.iiij. salispetræ ℥. ij. salis fuliginis ℥.j.ß. misce pro lotione: vel

℞. phlegmatis vitrioli & aluminis añ. ℥.iiij. aceti ℥ ij. puluer. rad. aristolochiæ ℥.j.ß. salis tartari ℥.j. myrrhæ ℥.j. ß. caphuræ ℥ ß. bulliant omnia simul ad medias pro lauamento, quod reiteretur sæpiùs.

Aliud.

℞. tartari calcinati ad albedinem ℥. ij.

cineris corticum quorum & rad. aristo-
loch. vel sarmentorum añ. ℥ j. ß. salis ni-
tri, caphuræ añ. ℥. ß. phlegmatis vitrioli
& aluminis añ. ℔. j. bulliant ad medias
& fiat capitellum, quo vtendum vt su-
prà, scarificata prius affecta parte cui ap
ponatur sequens ceratum.

℞. ceræ & picis naualis añ. ℥. iij. liquo-
ris myrrhæ ℥. ij. colophoniæ ℥. j. ß. olei
frumenti & ouorum añ. ℥. ß. fiat ceratum
secundum artem: vel

℞. mellis ℥. ij. croci martis, croci vene-
ris añ. ℥. ß. puluer. myrrhæ & aristoloch.
rotundæ añ. ʒ. ij. caphuræ ʒ. j. ß. phlegma
tis vitrioli acidi añ. ℥. iiij. decoquantur
ad consistentiam vnguenti. adde mer-
cur. præcipitati ℥. ß. hoc inungantur el-
lychnia & turundæ: vel

℞. butyri arsenici fixi ℥. ij. mercur. præ-
cipitati ℥. ß. olei myrrhæ ʒ. iij. Excipian-
tur melle priùs loto cum succo chelido-
niæ. Istō medicamēto nullum efficacius
aut valentius inueniri potest ad gangræ-
næ curationem, modò priùs totū vene-
num, atque auram malignam, atram &
fœtidā ex arsenico ademeris: quod fiet
ipsius fixatione vt docebitur in nostro

Antido-

Antidotario ſpagirico. Non enim alio-
qui poſſum illorum comprobare ſenten
tiam, qui Arſenicum non præparatum
ad gangrenæ curationem adhibendum
cenſent, cùm ſit ſepticũ & putrefaciens
medicamentum, quódque qualitate ſua
maligna & venenata, carnis quam atti-
gerit ſubſtantiam corrumpat, & in pu-
tredinem cadaueroſam deducat, quæ
multò etiam deterior eſt, quàm ex gan-
græna. Quocirca ipſius vſus valde peri-
culoſus (hæc pace multorum dixerim)
niſi priùs, vt iam dictum eſt, rectè præpa
retur. Interim optimum erit, ſi ſuperpo-
natur aliquod cataplaſma paratum ex
farinis lupinorum, orobi, lentium & fa
barum, quæ decoqui poterunt cum oxy
melite, aut priore capitello. Quòd ſi hęc
omnia medicamenta nihil prodeſſe, ſed
iam in ſphacelum, ex prædictis ſignis, gã
grenam degenerare percipias: membrũ
ſic emortuum, ſi fieri poſſit, ita ocyſſimè
abſcindendum eſt, vt nihil putridi pror-
ſus relinquatur: quod nonnulli filo ex a-
lumine plumæ confecto, & imbuto in
oleo mercur. ſublimati (quod alij aquam
inferorum nominant) ſine dolore præ-

stant. Alij autem ferra, & tum demum ferro adurente & candenti vtuntur : ita enim ex Galeni consilio , celeriter sanguinis profluuium compescunt , putredinem arcent & partem affectam roborant. Cessante autem putredine & hæmorrhagia, medicamentis vtuntur crustam detrahentibus, vt macedonico, butyro & similibus: atque tum demùm curatio reliquis vlceribus communis adhibenda est. Non interim prætermittenda est idonea victus ratio, tenuis & refrigerans, neque missio sanguinis reuulsiua, aut medicamenta sanguinem depurantia , si opus esse videatur : atque illa, quæ cor(vitæ principium) tuentur à putrida & fœtida illa aura maligna,

à parte affecta sublata , ægroto exhibenda

sunt.

ANTI.

ANTIDOTARIVM SPAGIRICVM, SIVE

DE MEDICAMENTORVM præparatione & compositione aduersus ictus sclopetarios.

VEtus & verum illud Comici verbum est: Homine imperito nihil quicquam iniustius: qui, nisi quod ipse facit, nihil rectũ putat: quod cùm in aliis artibus quamplurimis, tùm præsertim in ea, quam spagiricam appellamus, intueri licet. Videmus enim passim homines, nescio quos, stulta & barbara quadam arrogantia præditos, qui remedia ex metallifodinis extracta stomachosè insectantur: quæ tamen constat apud veteres Medicæ artis principes magno in pretio atq; vsu fuisse: quẽadmodum à nobis demõstratum est in eo libro, quem de Medicamentorũ spagirica præparatione edidimus. Et quænam, rogo, huius siue iracundiæ, siue in-

ſaniæ cauſſa eſt? quoniam (vt ipſimet fatentur) eorum præparationem ignorãt. O fœlices artes, ſi de iis ſoli artifices iudicarẽt: vt Fabius olim dixiſſe fertur. Infœlices ergò, de quibus imperiti & inſcij tam temerè iudiciũ ferre non verentur. qui ne vnde quidem, aut cur Spagirica hæc ars appelletur, vnquã intellexerũt: quam eruditi viri ex Græcis duobus verbis ſic nominarunt, ἀπὸ τοῦ σπᾶν καὶ ἀγείρειν: quòd per eam eliciatur, ac tum cogatur cõprimatúrq; ſubtilis quædã & ſpiritualis natura, in qua vis & effectus medicamenti præcipuè cõſiſtit. Cuius rei ſumma & planè incõparabilis vtilitas, cùm in aliis multis morbis, tùm præcipuè in ſclopetariis vulneribus curandis cognoſci poteſt: quemadmodum, Deo volente, ſpero multò feliciùs poſthac compertum & exploratum iri, ex medicamentorum tùm vegetabilium, tùm animalium, & mineralium præparatione, aliíſque eſſentiis è Mercurio, Sulphure, Vitriolo, Arſenico, Marte, Venere, Saturno, & Lithargyro elicitis: itémque ex Antimonio, aliíſque id genus mineralibus, quàm è pingui & craſſo ſimpliciũ metalli-

metallicorum corpore: cuius multùm abeſt, vt vis tanta ſit (tametſi veteres eo ad vulnerum & vlcerum curationem vſos eſſe, ſcripta illorum teſtentur) quanta ſpirituum, qui quaſi illorum animæ dici poſſunt. Veruntamen (dicet fortaſſe horum obtrectatorum aliquis) cur non contenti ſumus iis medicamentis & remediis, quæ docta Antiquitas nobis per manus tradidit? quæ veteres illi artis noſtræ antiſtites, Hippocrates, Galenus, & alij monimentis ſuis prodiderũt? cur nouas vias & prorſus inauditas quærimus, præſertim Pharmacopœis incognitas? Atqui, reſpondebit noſtrûm aliquis, vel vnicũ illud Mercurij præcipitati remedium (vt alia omittam) quo nuper admodum vti in ſanandis ſclopetariis vulneribus, maligníſque aliis vlceribus cœperunt, huic illorum quæſtioni ſatiſfacere: imò verò illorum imperitiam intolerabili arrogantia coniunctam coarguere poteſt. Quòd ſi authoritas quæritur, tãti ſanè apud eruditos viros puto fore Geſnerum, Guinterium Andernacum, Severinum (vt alios quamplurimos prætream) quanti obtrectatores iſtos: præ-

sertim cùm illorum summorum virorũ eruditio, doctissimis ipsorum scriptis & monumentis ita testata sit, vt isti maledici magno sibi honori tribuere debeãt, si se illorum discipulos fateantur. Alia perfacilè mihi foret argumenta proferre quamplurima, nisi tantam istorum malevolorum ineptiam animaduerterem, vt certè me pudeat: præsertim cùm quorumdam libellos nouissimè diuulgatos intueor, in quibus extra propositum institutæ tractationis, tam aliena infarciũtur, vt (quemadmodum vetus fert prouerbium) in lente vnguentum positum videatur. Quasi verò ad instituram de podagræ curatione tractationem, nescio quæ inuectiuæ digressiones de rerum principiis, origine metallorum, & lapide philosophico (qui ab ipsis morosophicus nuncupatur) aliqua ex parte pertineant, & in re aliqua congruere videantur. Iterum igitur, iterúmque exclamare cogor: Fœlices artes, si de iis soli artifices iudicarent! Quàm dissimile fuit multorum vererum consilium! qui, si quid ipsi ignorabant, quod ab aliis sciri etiam in longinquis regionibus audissent, nulli labori

li labori in illis inuiſendis parcebãt. Plato diſcendi ea quæ ignorabat cupiditate incenſus, in Ægyptum profectus eſt: pòſt Tarentum ad Architam: in reliquã Italiã, vt cæteros Philoſ. Pythagoreos audiret. Apollonius Tyanæus peragrauit Perſarum regionem, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna perluſtrauit. Poſteà delatus ad Brachmanas, Iarchã in ſella aurea de abditis rerum cauſſis, & arcanis naturæ myſteriis diſputantem audiuit. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Arabas, Palæſtinos, reuerſus ad Alexandriam, profectus eſt in Æthiopiam, vt Gymnoſophiſtas audiret, eorúmque arcanas & reconditas artes condiſceret. Hæc ſanè imitanda virtus, non horum ignauorum deſidia: qui cùm à focis patriis vix vnquam pedem mouerint, tamen hanc artem ſpagiricam improbant: neque maiorem vllum in perueſtiganda veritate laborem ſuſcipiendum putant: cùm tamen Ars illa miranda & recondita Naturæ arcana luculẽter nobis patefaciat. Neque, meo iudicio, immeritò ab iis cõ-

temnũntur, qui multis ſuis periculis & peregrinationibus arcana illa Naturæ perſcrutati ſunt. Sed quęnã, obſecro, illa ſtultitia eſt, interdicere nobis, ne aliis medicamentis vtamur, quàm quæ antiquis cognita fuere? Quaſi verò Rhabarbarum, quo nullum hodie vſitatius medicamentum eſt, antiquis notum fuerit. Præterea quid eſt, quod nobis ſulphureos & metallicos, venenatos (vt appellant) fœtores obiiciant, quorum olfactu, & aura ſpirante (hæc enim contumelioſa illorum verba ſunt) exanimantur propemodum ij, qui horum Cyclopum antra ſubierunt. An verò calumniatoribus & ſycophantis iſtis ignotum eſt, veteres quoſque Medicos ex rebus fœtidiſſimis medicamenta quamplurima confeciſſe? veluti ex aurium ſordibus, ſudoribus corporum, menſtruis muliebribus, (horrendũ dictu) ex ſtercore humano, & diuerſorum aliorum animalium, ſputo, vrina, muſcis, muribus, cinere ex capite bubonis, vngulis caprarum & aſinorũ, vermibus ex arbore putrida, mulorum impetiginibus, quemadmodum ex ſcriptis Galeni, Aëtij, Æginetæ, Dioſcorid. Marcell.

Gal. ſimpl. 10. cap. 1. 8. 9. 10. 12. 13. Aët. Tetr. 1. ſerm. 2. cap. 110. Ægin. libr. 7. Dioſcorid. lib. 2 cap. 90.

Marcell. Plin. Serap. colligere licebit: vt ipsa quoque metallica præteream, quibus ipsos vsos fuisse satis constat. Equidem cùm apud me imperitorum istorũ fastum considero, qui hanc metallicæ medicinæ partem (quam ipsi suo more contumelioſè Chimericam nominant) fastidiunt, atque propterea neque suis, neque aliorum quamplurimis morbis mederi possũt, venit mihi in mentem historiæ, ipsis fortassis notæ, de Heraclito Ephesio, qui cùm Hydropisi affectus Medicorum artes aspernaretur, oblitũ se bubulo fimo soli siccandum præbens, obdormiuit, atque ita à canibus laniatus est. Verùm hæc de nugatoribus & maledicis istis plus satis. Iam autem quodnam sit meum consilium, & quis in hoc tractatu scopus, exponendũ est: nimirum vt aperte præscribã deinceps non ea quæ iam peruulgata, & (vt vulgò fertur) lippis ac tonsoribus nota sunt, ne illos imitari videar, qui farragines & rhapsodias scriptitant: sed viam atque methodũ medicamenta arte spagirica præparandi, quæ ad sclopetarios ictus pertinent: quam plerisque Medicis ac Chi-

Marcell. cap. 4. & 26. Plin. libr. 28. cap. 4. & 15. Serap. simpl. cap. 453. & 466.

rurgis ignoram scio. Hócque syncerè testari possum, me duabus de caussis ad hoc adductum fuisse: nimirum studio prouocandi Doctiores, vt si habent meliora, proferant: tum vt generi humano, ac præsertim patriæ meæ inseruirem: cui (proh dolor) nimiùm nimiúmque his funestissimis & luctuosissimis temporibus isto medicamentorum genere opus est, cùm tandiu ciuilibus ac domesticis bellis cruentetur. Verùm vt eorum occurram calumniis, qui clamitant, ista remediorum genera non tantùm difficili & longa præparatione indigere, verumetiam tanti pretij esse, vt non facilè quiuis iis vti possit: de principiò proponenda vulgaria & ἐυπόεικτα remedia putaui: pòst ad ea deueniendũ, quę longè pluris facio: vt certè longè aliis præstantiora sunt, quemadmodum ex illorum præparatione cognoscere licebit: quanquã etiam tenuiorum & gregariorum militum rationem habere instituí, separatímque alia quæ ditioribus conferent, ascribere.

Monẽdi ergò Chirurgi erũt, vt, cũ in castra proficiscẽtur, hęc præparata secum

secum afferant, quæ apud Pharmacopœos plerosque reperiuntur.

Suppurantia.

Vnguentum Basilicum vtrumque.
Vnguentum Macedonicum.
Tetrapharmacum Galeni.
Vnguentum Resumptiuum.
Emplastrum de mucilaginibus quod dissolui poterit cum oleo oliuarum, si opus sit.
Diachilon simplex & compositum.

Detergentia.

Vnguentum Diapompholygos Nicolai.
Vnguentum viride Andromachi.
Emplastrum diuinum solutum cum oleo rosato.
Vnguentum Apostolicũ Auicennæ.
Vnguentum Ægyptiacum eiusdem.

Sarcotica.

Vnguentum Aureum.
Vnguentũ Ceraseos Mesuę vtrumq;.
Emplastra de Gratia Dei & de Ianua.

Cicatricem inducentia.

Vnguentum de Minio.
Desiccatiuum rubrum.
Emplastrum de Ceruſa.

Venenum attrahentia & res extraneas.

Vnguentum Fuſcum Nicolai.

Ad ambuſta.

Vnguenta magiſtralia Medicorum Florentinorum à Weckero deſcripta.

Vnguentum de calce viua.

Repellentia & aſtringentia.

Vnguentum de bolo commune.

Vnguentum Roſatum Meſuæ.

Εὐπόεια. VEL ad prædictas intentiones componi poterunt medicamenta, quæ non alia egent præparatione, quàm vulgari.

Ἐκπυητικὰ, ſiue ſuppurantia.

℞. butyri recentis & olei oliuarum an. ℥.ij. farinæ tritici ſuo furfure expurgatæ ℥.ß. aquæ communis ℥.iiij. decoquantur: vel

℞. foliorum tuſſilag. & maluarum an. m.ij. coquantur ſub cineribus, & cum butyro permiſceantur: vel

℞. ſucci radicum liliorum, coctarum priùs ſub cineribus ℥.iiij. axung. gall. vel anſeris, vel porci ℥.ij. cum oleo lini, vel oliuarum, vitello oui, & tantillo cerę fiat vnguentum.

Deter-

Detergentia.

℞.mellis ʒ.iij. farinæ fabarum & hordei an. ʒ.ij. decoquantur cum vino ad consistentiam vnguenti: vel

℞.foliorum plantag. & apij an. m.j. rosarum rubrarum.p.ij.vini rubri ʒ.viij. decoquantur ad medias: colaturę dissolue sacchari rubri ʒ.ij.terebint.ʒ.j.farinæ lupinorum & orobi an.ʒ.j. aloës, myrrhæ an.ʒ.ß. decoquantur rursus, & addendo ceræ quantitatem suff. reducantur in formam vnguenti: vel

℞.succi plantag.& agrimoniæ an.ʒ.ij. mellis rosati ʒ.iiij.rad.iridis & farinæ fabarum an.ʒ.ß. permisce sub finem terebinthinæ ʒ.j.fiat vnguentum.

Sarcotica.

℞.mannæ,thuris an.ʒ.ij.farinæ fœnigræci & orobi an.ʒ.j. excipiantur melle & oui luteo: vel

℞.sarcocollæ in lacte solutæ ʒ.iij.mastiches,olibani an.ʒ.j.picis liquidæ & terebinthinæ an.ʒ.j.misce pro vnguento.

Ἐπουλωτικά.

℞.cretæ albæ ʒ.ij. cineris corij adusti ʒ.iij.excipiantur oleo rosato: vel

℞.calcis viuę,toties in aqua lotę,dum

omni destituatur acrimonia ℥. ij. terræ Armenæ ℥.j. excipiantur myrthillorum oleo.

Ex plumbo vsto, stibio vsto, cadmia, pompholyge, parari poterunt etiam medicamenta ad id accommodatissima.

Ad venenata vulnera.

℞. succi anagallidis purpureę & cyclaminis an. ℥.j. sulphuris viui, mixti cum saliua hominis ℥ ß. misce: vel

℞. lithargyri ℥. ij. galbani ℥. ß. picis Græcæ & terebinthinæ an. ℥. ij. olei quātum suff. vel

℞. olei ℥. iiij. sagapeni, mumię & succini an. ℥. ij. thuris, mastiches an. ℥. ij. terrę sigillatæ optimę & corall. rubr. an. ℥.j. picis ℥. ij. cerę quod satis sit ad fingendum vnguentum: vel

R. cepas duas, folior. vincæ peruincę, scabiosę, ricini an. m.j. decoquantur sub cineribus. adde theriacæ ℥ ß. & cum terebinth. fiat vnguentum.

Ad ambusta.

R. succi cepæ sub cineribus coctæ ℥. ij. olei nucum ℥.j. misce: vel

R. foliorum hederæ nigræ cum aqua plantag. contusorum m.ij. olei ℔. j. co-

quantur

quantur cum ℥.iiij.vini albi ad illius con ſumptionem : adde ſub finẽ ceræ quantùm ſufficit , vt fiat linimentum.

R.laridi ad flammam liquati , & ſuccis betæ & rutæ excepti ℥.ij.cremoris lactis ℥.j.mucilag.ſem. cydoniorum & tragacanthæ an.℥ ß.miſce.

Repellentia, & ſanguinem cohibentia.

R.ſucci foliorum caprifolij & foliorũ quercus an.℥.j.roſarum rubr.℥ j.boli Armenæ & ſang.draconis an.℥.ij.olei roſati ℥.iij.ceræ quantùm ſufficit:vel

R.pulpæ pomorum decoctorum in lacte ℥.iij.mucilag.ſem.pſyllij & cydoniorum an.℥ ß.ſucci burſæ paſtoris & polygoni an.℥.j.acaciæ & ſanguinis draconis an.℥.iij. terræ ſigillatæ ℥ ß, olei myrthillorum ℥.iiij.ceræ albæ q. ſuff.vt fiat vnguentum.

Porrò quę ſequũtur remedia pharmacopolis noſtris nõ ita admodũ vſitata ſunt,neq; Chirurgis nota: vulneribus tamen ſclopetariis , cæteríſq; omnibus cõmodiſſima , quorũ idoneã prępationẽ ars Spagirica partim demõſtrat.

Suppurantia.

R.rad.althęæ & liliorum an.℥.iiij.betæ cum rad.m.j.butyri recẽtis ℔.ß.lumbricorum vino præparatorum ℥. iij. vitellos ouorum 12. medullæ vituli & terebinth. an. ℥.v. olei oliuarum depurati à fæcibus.℔.j. contusis quæ cõtundi debent, ac ritè omnibus mixtis digerantur in fimo calido per mensem:pòst prẽlo exprimantur,ac igne cinerum coquã tur ad vnguenti consistentiam:vel

R.succi herbarum tussilag.& oxalidis an.℥.iij.caricas pingues 20.thuris ℥.ij.resinę laric.℥.j.ß.axũg.anser.gall.an.ij.butyri recẽtis ℔.ß.olei viscĩ pomorũ compos. ℔. j. mixtis omnibus decoquantur in duplici vase, luto sapientiæ obducto, per sex horas igne mediocri: calidè percolentur, & rursus solis radiis exponantur,vel coquãtur ad idoneam consistentiam. Hæc celeriter pus mouent, atque anodyna sunt medicamenta,vulneribúsque sclopetariis accommodatissima.

Detergentia.

R. succi centaurij & chelidonij an.℥. iiij.mellis ℥.iij. florum verbasci.p.ij. thuris,myrrhæ, mastiches an.℥.ß. olei terebinthinæ

binthinæ ℥.vj.vini albi generosissimi ℔.
j.putrefiant in fimo calido, & coquantur vt suprà ad vini & succorũ consumptionem,igne cinerum,donec reducantur in formam vnguenti. adde pro ℥.j. huius vnguenti ʒ.j. præcipitati mercur. dulc.si maiore detersione opus sit:vel

R.visci herbarum saniculæ,pyrolæ,aristoloch.& vincæ peruincæ an.℥.ij.terebinthinę lotæ ℥.iiij.croci veneris ℥.ß.balsami tartari ʒ.ij. sulphuris antimonij ʒ.j. ß. imponantur igni cinerum, dum vnguenti consistentiam acquirant.

Sarcotica.

R.mucilag. sem. fœnigræci ℥.ij.visci herbarum cynoglossi,persicariæ, consolidæ maioris an.℥.j.ß.olei thuris,& myrrhę an.ʒ.iij.olei hyperic.simp.℥.ij.tereb. lotæ vino albo ℥. ij. stent ad solẽ, vel ad calorem cinerum,donec incrassescant.

Vnguentum de pæto.

R.succi pæti ℔.j.terebinthinæ ℥.v.olei hyperici compos. ℥.viij. vini albi generosiss. ℔.ß. digerantur per viij. dies, pòst decoquantur ad vini consumptionem:tum demum adde colophoniæ,ceræ an.℥.iij.mumiæ,carabes an.ʒ.ij.lique-

fiant rurſus ad ignem, & fiat vnguentũ, vt artis eſt: vel

Aliud noſtræ deſcriptionis.

R. viſci herbarum pæti & conſol. maior. an. ℥. iiij. olei terebinth. ℔. j. florum hyperici & verbaſci an. m. ij. pomorum vlmi ℥. iij. acinorum popul. arb. ℥. iiij. ſpiritus vini ℔. j ß. digerantur in fimo equino, vel relinquãtur in cal. hypocauſt. in vaſe vitreo optimè clauſo per menſem integrum, deinde exprimantur & colentur: adde thuris, maſtiches, myrrhæ an. ℥. ij. ſang. draconis ℥. ß. mumiæ ℥. vj. terebinth. ℔. ß. benioini ℥ j. circulentur ſimul in pellicano octo dierum ſpatio, deinde moderato calore deſtilletur vini ſpiritus, & remanebit in fundo pretioſus balſamus.

Ἐπουλωτικὰ ſiue cicatricem inducentia.

R. aluminis vſti ℥. j. cretæ vitrioli ℥. iij. croci Mártis, croci Veneris an. ℥. ij. miſce, fiat puluis, quo vti poteris per ſe, vel excipiatur melle: vel

R. boli Armenæ noſtro modo præparatæ ℥. ij. calcis corticũ ouorum ℥. ß. ſucci prunorum immaturorum ℥. iij. decoquantur igne lento ad perfectam conſiſten-

sistentiam.

Ad Venena.

R. olei carabes & terebinth. an. ʒ. j. olei iuniperi ʒ. ij. seminis vrticæ & rad. gentianæ an. ʒ. ij. olei sulphuris vitriolati ʒ. j. ß. corall. rubr. ʒ. j. misce: vel

R. succi pentaphyll. scabiosæ & rutæ an. ℥. ij. olei sulphuris rubei ℥. j. olei myrrhæ ʒ. ij. colophoniæ & gummi hederæ an. ʒ. vj. misce pro vnguento.

Ad Ambusta.

R. lardi liquefacti & aqua solani excepti ℥. ij. olei Saturni ℥. ß. misce: vel

R. visci rad. hyoscyami & florum papaueris rubr. an. ℥. j. salis-petræ. ʒ. j. mucilag. seminis cydoniorum. ʒ. iij. cum oleo caphuræ fiat linimentum.

Repellentia & sanguinem cohibentia.

R. boli Armenæ Spagirico modo præparatæ. ℥. ij. croci Martis, croci Veneris an. ℥. j. Excipiantur oleo rosato: vel

R. colcotharis dulcificati, cineris rarum adustarum an. ℥. ß. Excipiantur oui albumine.

Quamplurima alia parantur remedia ad easdem superiores intentiones, quorum iam formulas propriis quibusque

locis descripsimus, quæ iudicio periti Chirurgi committo, vt his prudenter, atque vt morbi & affectarum partium ratio postulabit, vtatur. Restat vt de potionibus vulnerariis loquamur, antequam medicamentorum præparationē doceamus.

De potionibus vulnerariis.

POtiones istæ vulnerariæ, quanuis humores per inferiora non depellant, valent tamen ad vulnera expurganda: quandoquidem superfluos humores & sanguinem ab omnibus sordibus expurgāt, ac mira quapollent facultate & contracta ossa consolidant, & læsis ex vulnere neruis medentur, ac Naturæ opem ferendo tandem illa carne replent, & cicatrice, nullo adhibito alio remedio, obducunt.

Cùm autem ex illarum potionum vsu mirādos ac propè incredibiles effectus præsertim in Germania viderim etiam ad desperatorum vlcerum curationem, commodissimum fore non prætermittendam

tendam illarum mentionem existimaui. idque eò magis quia vsum illarum scio antiquitus probatum fuisse, nunc autem Medicorum negligentia propè obsoleuisse. Quinetiam compertum habeo illas non solùm medicamentorum, sed & alimentorum loco assumi: atque symptomatis, omnibúsque incommodis quibus vulnera obnoxia sunt, occurrere. Simplicia autem ex quibus parantur, sunt hæc,

Cyclaminus.	*Centaurium.*
Consolida maior.	*Ophioglosson.*
Consolida media, quã	*Betonica.*
Sophiam nonnulli	*Aristolochia.*
vocant.	*Veronica.*
Sabina.	*Agrimonia.*
Verbena.	*Pyrola.*
Serpentaria.	*Sperma ceti.*
Persicaria.	*Cancri fluuiatiles.*
Arthemisia.	*Nux vomica.*
Lilium conuallium.	*Astaci.*
Zedoaria.	*Mumia.*
Galanga.	*Macis.*
Vinca peruinca.	*Bolus Armena.*

Horum simplicium vim omnẽ multò meliùs quàm vt vulgus solet, elicies,

si vel in dolium albo musto plenum ea iniicias, vt per duos menses digerantur: vel si dissectas minutatim virides herbas, aut illarum expressum succum in pelicanum cæcúmve alembicum impo nas, vt in baln.m. per tres aut quatuor dies circulentur. Vltimus enim hic modus illis conuenit, quibus vsus vini interdictus est, præsertim si vulnus in capite acceperint. Destillatæ etiam ex ipsis aquæ proderunt, si vel per se quotidie manè & vesperi (dosi & modo conuenienti) assumantur: vel si vnà cum iis vinum album (si fortè vulneratis id conceditur) diluatur. Sequuntur autem vulnerariarum potionum formulæ.

Vulnerariæ potiones primis septem diebus exhibendæ.

R. consolidæ vtriusque, veronicæ, cyclamini an. m. j. astacos expurgatos, num.iiij. vini albi mensuras ij. circulentur in balneo per triduum. Colaturæ exhibe cochlear vnum manè: vel

R. oculorum cancri puluerat. ʒ. ß. mumiæ ʒ. ij. boli Armenæ ʒ. j. ß. herbarum agrimoniæ, ophioglossi, veronicæ, & cyclamini an. m. j. spermatis ceti ʒ. j. temperentur in vino albo per noctem in baln.m. Capiat huius cochlearia duo

manè

manè & vesperi, si opus sit. Inflammationes plurimùm arcent, atque ambustis conueniunt.

R. macis, oculorum cancri, zedoariæ an. ʒ. iij. mumiæ, galangæ minoris an. ʒ. ij. nucis vomicæ ʒ. j ß. Crassiusculè contusa imponantur in vas vitreum, affundendo vini albi mens. j. ß. macerentur lentissimo calore per biduum. Dosis est cochlear vnum manè, & vesperi tantundem. Huius potionis vis tanta est, vt laudari vix satis possit. Potiones dandæ reliquis morbi temporibus.

R. Horum vincæ peruincę, & lilij conuallij an. pugil. j. galangæ, zedoariæ an. ʒ. ij. mumiæ & boli Armenæ veræ an. ʒ. j. spermatis ceti ʒ. ß. vini albi mensuras ij. digerantur ac circulentur in bal. m. per quatuor dies. Dosis est cochlear vnum manè & vesperi. Potio veneratis vulneribus sclopetariis conuenies.

R. aristolochiæ, cyclamini, serpentariæ & consolidæ vtriusque, geranij an. m. j. sabinæ. m. s. macis, zedoariæ & oculorum cancri an. ℥ ß. mumiæ & galangæ minoris an. ʒ. j. ß. Conquassatæ ac minutatim concisæ herbæ, & reliqua in puluerem crassiusculum redacta coquantur in duplici vase horis quatuor cum Potio vulneraria in fracto osse ab ictu sclopetario.

mensura j.vini : vtatur manè & vesperi. Solum hoc remedium multò commodius est, quàm tot ferulæ quibus nonnulli excruciantur.

Potio vulneraria Cephalica.

R. florum lilij conuallij & betonicæ an.p.j. galangæ,macis an.ʒ. iij. persicar. chelidon.vincæ peruincæ , veronicæ & centaur.an.m. ß. Macerentur vt suprà, & ad vsum reseruentur.

Potio pector.vulneraria.

R.succi verbenæ,betonicæ,veronicæ an ℥.ij.aquæ cinnam.℔.j.macerentur.

Potio inferioris ventriculi vulnerib.conducens.

R.boli Armenæ ℥.ß.consolidę vtriusque an.m.j. galang. ʒ.ij. temperentur cũ vino vt suprà & ad vsus seruentur.

Variæ ex suprascriptis simplicib. poterunt parari potionum descriptiones, quas periti Medici iudicio relinquendas censui : hoc vnum tamen adiungam ipsarum vsum quamplurimas tum ad vulnera sclopetaria , tum ad phagedænam , cancrum , & omnia maligna ac desperata vlcera opportunitates habere. Ex quibus omnibus multò etiam maiorem vtilitatem Medicus percipiet , si potiones præparãdas curet cum vulnerariorum simplicium essentia Spagiricè extracta, quod iã alibi docuimus.

Elenchus

Elenchus medicamentorum Spagiricorum.

VOniam autem deinceps reſtat, vt eorum ſimpliciũ, quæ ad vulnerum ſclopetariorum curationem pertinent, præparationem Spagiricam deſcribamus, eadem vtemur methodo, qua iam ſuperiùs vſi ſumus, quò tractatio hæc noſtra planior ſit.

Supurantia ſunt igitur & Anodyna

- Oleum ouorum.
- Oleum butyri.
- Oleum reſinæ.
- Ol. viſci pomorum compoſ.
- Oleum hyperici ſimpl.
- Olea omnium axung.

Detergentia.

- Oleum myrrhæ.
- Oleum maſtiches.
- Oleum terebinthinæ.
- Oleum mellis.
- Viſcus centaurij.
- Viſcus vincæ peruincæ.
- Viſcus ariſtolochiæ.
- Sal fæcum aceti.
- Balſamus martis.

Crocus Veneris.
Mercur. præcipitatus vulgaris.
Mercur. præcip. dulcific.
Oleum guaiaci.
Balſamus Veneris.
Balſamus Saturni.
Balſamus tartari.

Sarcotica.

Balſamus hyperici.
Oleum thuris.
Oleum ſarcocollæ.
Ol. mannæ.
Viſcus conſolidæ vtriuſque.
Viſcus cynogloſſi.

Epulotica.

Calx teſtarum ouorum.
Calx teſtarum limacum.
Bolus Armena præparata.
Alumen aduſtum & præparatum.
Crocus Martis.
Creta vitrioli flaua.
Ol. ſalis tartari. } quæ etiã cicatrices decorant.
Ol. talci. }

Oleũ viſci pomorũ. ſimplex.
Oleum Martis.

Crocus

Repellentia & sanguinẽ cohibentia.
- Crocus Martis.
- Crocus Veneris.
- Colcothar simplex.
- Colcothar dulcificatum.
- Bolus Armena præparata.
- Calx testarum ouorum.
- Calx testarum limacum.

Ad venena.
- Butyrum arsenici fixum.
- Præcipitatus dulcificatus.
- Balsamus tartari.
- Oleum Mercur. corporale.
- Oleum antimonij.
- Oleum sulphuris vitriolatũ.

Ad ambusta.
- Oleum ouorum.
- Oleum lardi.
- Oleum butyri.
- Aqua gammarorum,
- Aqua spermatis ranarum.
- Aqua florũ papauer.rubri.
- Viscus rad.hyoscyami.
- Oleum Saturni,eiúsq; Sal.
- Oleum Lithargyri.

Attrahentia.
- Viscus aristolochiæ.
- Viscus corticis med.tiliç.
- Succinum præparatum.
- Magnes præparatus.

Oleum myrrhæ.
Ol. caryophyllorum.
Oleum tartari fœtēs.
Oleum vitrioli.
Ol. sulphuris simplex.

Ossibus corruptis

Oleum sulph. vitriolatum.
Oleum antimonij.
Sulphur rubicundum Antim.
Oleum salis.
Oleum Mercur. sublimati.

Sunt rursus illorū simpliciū singula, quæ singulis partibus vulneratis cōducūt, vt

Neruis vulneratis

Oleum ceræ.
Oleum iuniperi.
Oleum euphorbij.
Oleum ouorum.
Oleum terebinthinę.
Oleum sulphuris terebinth.

Sal fuliginis.
Sal vrinæ.
Sal tartari.
Sal mellis.
Oleum frumenti.

Oleum

Carni putridæ ac corruptæ
- Oleum mellis.
- Oleum sulph. acidū.
- Phlegma vitrioli acidum.
- Phlegma aluminis acidum.
- Balsamus Martis.
- Balsamus Veneris.
- Balsamus Mercurij.
- Balsamus tartari.

At quoniam nobilium partium semper habenda ratio est, in quarum actione vita consistit, sunt etiam nōnulla quę exhibita ipsas tueri possunt.

Roborant enim
- Cerebrū
  - Oleum succini.
  - Oleum saluiæ.
  - Oleum caryophyllorū.
  - Spiritus vitrioli.
- Cor
  - Aurum vitæ.
  - Tinctura auri.
  - Essentia margaritarū.
- Hepar
  - Tinctura Bals. naturalis.
  - Tinctura corallorum.
  - Oleum Martis.

MEDICAMENTORVM

proximè enumeratorum Spagirica præparatio.

Oleũ Tartari fœtẽs.

ÆX vini crudúmve Tartarum in puluerem redactum, imponatur in retortã vitream aut terream cum ſuo recipiente : ſubiiciatur ignis per gradus, qualis ad aquam fortẽ conficiendam adhibetur. Producet magnam copiam ſpirituum alborum, qui & in aquam & in oleum craſſum ac fœtens conuertuntur. Separetur oleum illud per infundibulum, atque ad vſum reſeruetur.

Sal Tartari.

POrrò tartari ſalem extrahes ex fæcibus (quas caput mortuum appellant) in retorta relictis, eáſque in aqua calida diſſolues : diſſolutum totum poſteà bis térve filtrabis. Tum eundẽ cogula ad ignem per euaporationẽ aquæ. Ita remanebit ſal in fundo vaſis, quem ſi rurſus diſſoluas & coagules, ſic expurgabis, vt cryſtallinus euadat.

Oleũ Tartari.

Hunc cryſtallinum ſalem ſi vitro imponas, & in cella vinaria alióve humido loco

simo calidissimo per duos menses: pòst prelo exprimantur, tum circulentur, & ad ignem lentissimum decoquantur ad liquorum consumptionem. Ad dolores sedandos nullum præstantius inueniri medicamentum potest.

Ex herbis, viscus vt extrahatur

SVccum foliorum & rad. herbarum purificabis, donec clarescat: ipsi affunde tantundem aquæ vitæ & digerantur in Bal. in vase vitreo per quindecim dies: deinde separata aqua per destillationem remanet in fundo herbarum viscus.

Alia methodus.

Vel, folia & rad. herbarum mergantur in aqua communi filtrata, aut, quod melius est, in vino albo, per octo dies: deinde per triduum lento igne subiecto bulliant: pòst exprimantur & decoquantur igne lento, donec spissitudinẽ mellis acquirant, quam viscum nominamus. Hac methodo ex consolida vtraque, cynoglosso, centaurea, vincaperuinca, aristolochia, rad. hyoschyami, & cort. med. tiliæ viscum elicies ad præscripta vtilissimum.

Ex floribus papauer. rubr. vel ipsorum succo, aquam per alembicum elicies

ad refrigerandum aptissimam.

Sal vrinæ. SAL vrinæ humanæ summam ad detergendum vim habet. Conficitur autem sic: primùm vrina filtranda est, tum coagulanda, pòst cum aceto destill. dissoluenda, atque iterum coagulanda. Nã ter aut quater hæc iteranda sunt.

Oleum ceræ. LIquefiat ad ignem cera, & decoquatur cum vino ad consumptionem ipsius: ídque tandiu donec nullos crepitus ampliùs edat. Huius sic præparatæ ceræ cape ℔. j. aluminis calcinati ℔. ß. fol. saluiæ m. j. Iniiciãtur omnia in alembicum cupreũ, cui receptaculum sit subiectum, & destillentur igne mediocri. Prodibit primò crassiusculum oleum, quod rursus destillandum est vt anteà, ídque ter iterandum: atque ita fit oleũ ceræ præstantissimum ad omnes neruorum affectus. Eodem modo ex resina, & pice oleum conficitur.

Aqua & Oleũ mellis. EX melle in vitreum alembicum imposito aquam eximiam primùm elicies per Bal. Pòst capiti mortuo, aut fæcibus relictis arenam vel silices calcinatos addes, ne regurgitet materia, quam per retortam vitream pelles, subiiciendo ignem

do ignem per gradus: ita destillabit oleum pellucidum & flauescens simul cũ oleo crasso & impuro. Omnia digerantur per quatuor aut quinque dies: pòst rursus destillentur per alembicum intra arenam, manabítque oleum purum & rubicundum aquæ suæ supernatans. Hæc aqua acidissima est propè ad instar aceti destillati: & plurimùm aduersus gangrænam conducit. Oleum autem quod instar aquæ vitæ ardet, vires habet admirandas, præsertim si per dies aliquot circuletur cum vini spiritu. Separato enim illo posteà, remanet oleum dulce & gratissimi saporis, vulneribus sclopetariis & phagedænicis vlceribus plurimùm conducens.

Ex fæcibus quæ remanserint, igne re- Sal mellis.
uerberij priùs calcinatis, extrahitur sal cum aqua propria, vel communi, soluendo, filtrando, & coagulando: ídque ter. Putridis omnibus vlceribus cõfert.

Hunc salem cum oleo proprio & adurente ex artis præscripto commiscebis, atque inde maiorem, quàm dictu fas est, opportunitatem auferes. Aliud mellis oleum præstãtissimum.

℞. mellis à sua cera non separati ℔.ij.

tartari in puluerem redacti ℔.j. putrefiant ſimul in fimo quindecim dierum ſpatio, & deſtillentur per retortam. Emanabit primò aqua candida, tum flaueſcens. Hanc redde capiti mortuo & putrefiant rurſus per quindecim dies. Pòſt depelle iterum per retortam, ídque ter facito: ac tum oleum mellis præſtantiſſimum conſequêris.

Oleum butyri & laridi.

BVtyrum priùs in vino albo liquefactum iniiciatur in alembicum, ſubiiciatúrque ignis mediocris. Deſtillabit oleum valde anodynum. Ex ℔.j. habebis vncias x. Sic facies oleum laridi & axungiarum omnium.

Oleum ex luteis ouorum.

LVtea ouorum centum priùs cocta iniice in cucurbitam: ſubiice ignem per gradus. Primò aqua exibit, pòſt oleũ flaueſcens aquæ ſupernatans, poſtremò oleum craſſiuſculum. Aqua maculis omnibus prodeſt: olea autem doloribus ſedandis conferunt.

Cancrorũ aqua.

CAncri aut Gammari bulliant cum aqua ſemperuiui maioris in vaſe duplici accuratè occluſo per diem integrum: pòſt deſtillentur igne ſubiecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo: tũ demum

demum reseruetur. Inflammationibus, ambustis, & carcinomati multùm confert.

Aqua spermatis rana rum.

SPerma aut semen ranarum colligitur mense Martio. Destillatur autem per alembicum vitreum. Elicitur aqua vredini & inflammationi opportunissima.

Calx testarum ouorum & limacum.

TEstæ ouorum aut limacum reuerberentur igne acerrimo per triduum, donec reducantur in calcem candidissimã. Si dum calcinãtur, aspergantur aceto, calx leuior redd etur, & ad vires suas exercendas aptior.

Mercurius præcipitatus vulgi.

MErcurius priùs lotus ac præparatus ex Geberi præscripto, soluatur cum duplo pondere aquæ chrysulcæ communis: deinde quater destilletur, ac super fæces toties effundatur: atque ita reducitur in puluerem rubicundissimum, ex quo reuerberato ad ignem, eliciuntur aquæ fortis spiritus, qui alioqui summos dolores commouent. Satius erit si abluatur phlegmate aluminis, & aceto destillato & ouorum aqua. Acrimonia enim hoc pacto eximitur.

Sed præstabit iteratis sublimationi-

bus Mercuriũ priùs præparare, ipſúmq; rediuiuũ & à terra fæculenta & humiditate ſuperflua depuratũ fixare cũ aqua, quam in libro à nobis de præparatione ſpagirica euulgato iam deſcripſimus.

Præcip. Mercurius fixus & dulcificatus, ad iſta vulnera curanda vtiliſſimus.

Quòd ſi omnes deſcriptionem illã propter artis vocabula ſuboſcura non intelligunt, non erit incommodum Mercurium ipſum cum aqua ſtygia vulgari ter ipſi affuſa & abſtracta quodammodo fixare, ac in puluerem rubicundum reducere: ídque igne ſatis violento, vt acrimonia & venenum menſtrui totum eliciatur. Quod meliùs multò fiet, ſi ſequens aqua ipſi commiſceatur, & deſtillatione repetita ſeparetur.

℞. aceti deſtillati ℔. ij. ß. phlegmatis aluminis ℔. j. ß. calcis teſtarum ouorum ℥. vj. Deſtillentur omnia ad ſiccitatem. Huius aquæ cape ℔. iij. præcipitati Mercur. vt ſuprà ℔. j. Omnia optimè ex artis præſcripto mixta, deſtillentur per alembicum, ter aquam fæcibus reddendo. Poſtremo loco depellãtur ad ſiccitatẽ: ac tum remanebit in fundo puluis, quẽ ſuper marmore priùs contuſum iniicies in alembicum, rurſus affundendo aquã

præſcri-

præſcriptam, quam ter â fæcibus deſtillabis vt ſuprà. Poſtremò Mercurius præcipitatus circuletur cum vini alcoole per viginti quatuor horas. Deſtillato vini ſpiritu ad materiæ ſiccitatem, denuo nouum affunde, circula, & deſtilla, ídq; quater aut quinquies: ac tum perfectã Mercurij præparationẽ aſſequêre: cuius vires in variis depellendis morbis, præſertim in morbo venereo, ſatis prædicari non poſſunt, ſiue per os aſſumatur, ſiue locis vulneratis applicetur.

Oleũ Mercurij corporale.

Fac amalgama cum Mercurij crudi ℥. iiij. & Iouis optimi ℥.j. Illud ipſum ſuper laminam Martis extendito, & in humido collocato. Totum in oleum diſſoluetur. Fit etiam cum ſolo Mercurio & lamina Iouis.

Oleũ Mercurij ſublimati.

Mercurius cum chalcantho & ſale, vt moris eſt, ter ſublimatus, miſceatur ad extremum cum æquali portione ſalis ammoniaci, & rurſus ſublimentur ſimul ter aut quater. Totum illud ſublimatum in oleum reſoluitur, ex quo ſpiritus ſalis ammoniaci eximendus eſt, omnia circulando cum vini eſſentia: ipſáque tandiu deſtillando, donec oleũ

feruorem & acrimoniã amittat, & ammoniacus ſeparetur.

Reducitur etiam per ſe in oleum lentiſſimo calore Athanoris, longóq; temporis interuallo.

Balſamus Mercurij. Sublimetur Mercurius toties cũ ſimplici calce ouorum optimè præparata, donec omnino ſit extinctus. Huic mixturæ affunde acetum deſtillatum alcoliſatum, vt ſupernatet quatuor digitos. Deſtilletur liquor à fæcibus quater aut quinquies, donec Mercurius in pulueremrubicundiſſimum euadat: quem cũ vini alcoole circulabis in pellicano per octo dies. Separato vini alcoole per alembicum, remanebit in fundo balſamus Mercurij pretioſiſſimus & dulciſſimus. Deſperata omnia vlcera, atque etiam carunculam in veſica ſanat, & vulneribus iſtis ſclopetariis ſummopere conducit. Porrò alias Mercurij præparationes, & vtendi rationem ex libro nuper à nobis edito cognoſces.

Balſamus Martis. LImaturæ Martis lotæ pluries cũ muria, ſuperfundes acetũ acerrimum, vt ſupernatet quatuor digitos: ponantur ſuper cineres calidos octo dierum ſpatio,

ſpatio, quotidie mouendo materiam,& ſeparãdo acetum,quod colorabitur: & iterum nouum affundendo, ídq; tãdiu, donec acetum non ampliùs coloretur. Quo ad ignem euaporato, puluerẽ qui ſubſidebit, ſumito: eúmque cum æquali portione ammoniaci ſublimato. Eundem ſublimatum toties ſuper fæcibus repones, iterúmque ſublimabis, donec rubini appareat color. Poſteà totum in aquam feruentem iniice, vt ſal diſſoluatur: tum apponendo ſtatim frigidam, ſubſidebit in fundo Martis balſamus, calcis ſolis inſtar. Aqua autem ſeparetur ac denuo recens affundatur, vt dulcis balſamus efficiatur.

Oleũ Martis.

Ex ipſo cum vini ſpiritu alcoliſato circulationibus conficies oleum rubicundum ad omnes hæmorrhagias interiores, & viſcera nutritionis corroboranda præſtantiſſimum, ſi guttula conſeruæ roſarum aut ſymphiti permiſceatur, aut cum vino exhibeatur.

Crocus Martis.

Limaturam Martis priùs optimè lotam calcinabis cum floribus ſulphuris, vel ipſam diſſolues cũ aqua ſtygia. Deinde ſuperfunde acetum acerrimum: & in

calore relinquãtur per aliquot dies: tũ demum reuerberentur igne aperto, vt ars præcipit, per integrum diem: colligẽdo ſemper flores qui ſupereminebũt, donec totum conuertatur in puluerem rubicundiſſimum & leuiſſimum.

Balſamus, oleum, crocus & vitriolum Veneris.

HAc methodo conficies balſamum, oleum, & crocum Veneris: ex qua reflexa cruſtuli azymi inſtar, cum phlegmate vitrioli acido, omnia circulando artificiosè, elicies vitriolũ cæruleum ac pellucidum, cuius vires alio loco deſcripſimus.

Sal Saturni.

EX Saturno calcinato ſal elicitur dulceſcens in Bal. cum aceto deſtillato: toties ipſum in fæces affundendo, dum nihil ampliùs attrahat: euaporato menſtruo remanet in fundo ſal, qui ſolutionibus & coagulationibus iteratis fit cryſtallinus. Deinde facilè in oleum reſoluitur in loco humido collocatum. Porrò ſi hunc cryſtallinũ ſalem circules in pellicano cum vini alcoole per quindecim dies: poſteà menſtruum per deſtillationem eximas, nouúmque affundas, & circules, addáſque idoneum põdus ſalis tartari cryſtallini, conficies

Oleum Saturni.

Balſamum

Balſamum ſaccharo dulciorem, & qui aduerſus maligna vlcera, & oculorum affectus maiorem in modum conducit. Balſamus Saturni.

DEcoquatur antimonium pulueriſatum cum capitello præparato ex tartaro calcinato, aut cineribus clauellatis, & calce viua per horæ vnius ſpatiũ. Tum ſinito illud infrigidati affundendo tantillùm aceti, & rubor quidam apparebit ſupernatans, quem colliges: pòſt rurſus ebulliant per horam vnam aut alteram: iterúmque refrigerẽtur ac denuo quod ſupernatabit collige, id toties iterando donec rubor nullus ampliùs appareat. Eſt enim ſulphur antimonij, quod exſiccatum igne lẽtiſſimo ad vſus bonos ſeruabis. Sulphur antimonij.

Antimoniũ ſaccharo & alumine miſceatur, imponantúrque omnia in retortam vitream. Subijcies ignem per quatuor aut quinque horas lentiſſimum, quem poſteà augebis. Manabit oleum ſanguinis inſtar rubicundum. Oleũ antimonij.

Fit etiam cum Mercurio ſublimato: ſed cautio adhibẽda erit, ne quis in gradu ignis error admittatur.

Oleum sulphuris.

Sulphur præparatum decoquatur cum oleo lini, lentissimo igne subiecto: & fiet concreti sanguinis instar. Refrigerata materia inijciatur in retortā, & subiiciendo ignem destillabit oleum sulphuris rubicundissimum.

Fit etiam si sulphuri furfur commiscеatur & destilletur.

Oleum sulphuris vitriolatum.

Cape sulphuris viui p.j. cum quo misceas, lento igne, liquefacti vitrioli puri tantundem, vt vnum fiat corpus. Hoc depellatur per descensum: & oleum rubicundum in receptaculum descēdit.

Oleum sulphuris terebenth.

Si florum sulphuris ℔. j. admisceatur duabus aut tribus olei terebinthinæ, in calore sicco soluētur flores in oleum rubicundissimum: tum ritè & artificioſè separato mēstruo, sulphuris rubinus circuletur cum vini alcoole per octo dies: & habebis oleum sulphuris, quod naturalis balsami vires obtinebit.

Oleum sulphuris acidum.

Acidū autē sulphuris oleum fit ipso accēso, & superposita cāpana, aut vitro satis capaci, ad retinendos vapores, qui in oleum illud acidum conuertuntur.

Phlegma vitrioli

Vitriolum cōtusum imponatur in cucurbitam, & subiiciendo ignem secundi

cundi gradus, exibit aqua acida, quæ phlegma vitrioli dicitur.

℞. Fæces ſiue caput mortuum, quod reſidet in fundo vaſis, quod colcothar dicitur: ipſo contuſo, ſi ſalices permicueris igne violentiſſimo, oleum rubicundum emanabit. Oleum vitrioli.

Fiet etiam cum ſimplici colcothare, pulſo igne violentiſſimo trium dierum ſpatio: ac prodibit oleum feruentiſſimũ, quod dulcificatur circulatione cũ vini ſpiritu tartariſato. Aliud.

Colcothar autem ſi ſoluatur in calida & rubor per ipſam diffuſ⁹ ſeparetur, pòſt exhaletur, remanebit colcothar ſubdulce. Quod remanet abſtracta omni rubedine, creta vitrioli dicitur. Colcothar dulcific. & creta vitrioli.

Quòd ſi vitriolum pellatur per nonum alembicum, affundendo ſemper liquorem capiti mortuo: tandémque omnia circulando octo dierum ſpatio, fiet ſpiritus vitrioli ad multa perutilis. Spiritus vitrioli.

ALuminis phlegma perinde fit, vt illud vitrioli. Phlegma aluminis.

Præparatur autem alumen, ſi quinquies phlegma illud capiti ſuo mortuo aut fæcibus ex quibus elicitum fuit, af- Aluminis præparatio.

fundatur & deſtilletur: vltimóque ad ſiccitatem omnem pellatur.

Oleum ſalis.

HAc muriã ex ſale, in quam iniice calculos ignitos, vt ipſa imbibantur: eos autem ſic imbutos indas retortæ,& dando ignem per gradus prodit oleum ſalis feruentiſſimum.

Butyrum arſenici fixum.

MAgnam in butyro arſenici fixo diximus eſſe vim ad venenata & maligna vlcera curãda: fit autem hoc modo.

Cryſtallinum Arſenicum priùs ſublimatũ cum ſolo colcothare (quod venenum ipſius retinet) commiſce cum æquali pondere ſalis Tartari, & ſalis-petræ, omnia intra duos vrceolos impoſita fixentur, ſubiiciendo ignem xxiiij. horarum ſpatio, primò lentiſſimum, tùm ſummi gradus. Inuenies materiã fixam albiſſimam, & perlarum referens colorem, quam in aqua calida ſolues, vt inde alkali extrahere poſſis. Puluerem qui ſubſederit, imbibe oleo Tartari, vel, quod melius eſt, Talci, & exſicca ad ignem: idque ter facias. Rurſus materiam in calida diſſolue, vt ſalem eximas, & remanebit puluis candidiſſimus & fixus, qui in loco humido reſoluetur in oleum

pingue

pingue, butyri instar anodynum.

EX Talco rite & artificiosè calcinato elicitur anima cum aceto destillato: hæc ipsa resoluitur in oleum pretiosum, humido in loco collocatum. Olei Talci.

℞ succi Aristol. rotundæ & sabinæ an. ℥.iiij. serpentariæ ℥.ij. spiritus vini ℔.j. circulentur priùs xxiiij. horarum spatio, tum destillentur: Huius aquæ cap℔.j. magnetis electi in puluerem redacti ℥.iiij. Circulentur simul, & aqua à fæcibus destilletur: idque ter reiterabis. Atq; hoc pacto magnetis præparationem assequêre. Magnetis præparatio.

AT quoniam, vt diximus, nobiliores partes sunt roborandæ, & cor (vitæ principium) semper tuerioportet: sequentibus præparationibus vtendum erit. Cardiaca.

℞. Theriacæ Alexandrinæ ℥.ij. ß. myrrhæ electæ ℥.i. ß. crocj ʒ ij. spiritus vini ℥. vj. Misceantur omnia, ac per cineres in alembico vitreo, subiecto igne lentissimo destillentur: destillata circulentur in Bal. per octo dies, & rursus destillentur. Hæc aqua summã contra pestem & omnia venenata vim habet, & cor maio Aquæ theriacalis cõ positio.

rem in modum roborat.

TIncturam auri, corallorum, & balsami naturalis, itémq; margaritarum essentiam exposuimus in libello quem de præparat. conscripsims: earum etiam vires, & summos in medicandis morbis vsus explicauimus. Supereſt tantùm vt de auro vitæ loquamur, quod in sanandis morbis summum & extremum esse remedium non ignorabunt ij, qui singularem auri præstantiam etiam ad lepram curandam esse perspexerint.

Aurum vitæ.

Aurum vitæ fit multis modis. Calcinatũ enim more spagirico, leuissimum, spõgiosum, & quod reduci non potest, redditur: à quo cum aceto destillato elicitur semen, ídque in Balneo: cuius vires circulationibus cum vini spiritu ita augentur, vt ad innumerabiles morbos sanãdos propè incredibiles videantur.

Aurum vitæ aliud præstãtius.

Aurũ in tenues bracteolas redactum calcinetur toties cũ sale præparato (calcinatione philosophica) donec impalpabile reddatur. Salem ex alcoole Solis separato solutionibus: tum ipsum rursus calcinato sale candidissimo & sacchari-no: huic mixturæ affunde spiritus vini alcolisati

alcoliſati cũ proprio ſale, vt ex artis præceptis traditur, tantùm vt quatuor digitos ſupernatet: fac deinde vt accẽdatur, & exardeſcat vini alcool: hocq; ſæpius reiterabis. Deinde nouum affunde vini alcool, ac ritè & decenter omnia circulentur quatuor dierum ſpatio: tum demum ſeparetur deſtillatione competẽti menſtruum: nouúmq; rurſus affundendo, totiéſque circulãdo & deſtillãdo vt factũ eſt priùs, donec Auri tota ſubſtãtia per alẽbicũ efferatur. Separato mẽſtruo, vt decet, remanebit in fũdo Aurũ vitæ arcanorũ omnium ſummum & præſtantiſſimum.

FINIS.

IN IOSEPHI QVERCE-
TANI, BARONIS MORENCAEI,
& præſtantiſsimi Me-
dici Sclopetariam
ἀλεξιφαρμακείαν.

Si tot terra malis, quibus abſtinuere priores
Fertilis eſt hodie, quæ mens humana, malorum
Fabrica, ſulphureis nuper corraſit ab antris:
Quid mirum, pariter priſcis ſi multa negata
Commoda, fertilior terræ nunc ſuggerit alnus,
Ceu bona iuncta malis, & morbis ſæpè medelas
Prouida cura Dei ſcaturigine ducit eâdem?
Ergo, qui tenebris vſus hos eruat atris
Si quem largitur Deus, hunc laudemus, amemus.
Et quæ haud vſq; capit liuor, non illico carpat.

I. TEXTOR M. V. D.

SONNET
SVR LE TRAITTE
DES ARCBVSADES DV
Seigneur de Morencé & de Lyserable, Medecin, & Philosophe excellent.

Mars ialoux dés lõg tẽps pour la forte vaillãce
Des gendarmes François, qui estoyent la terreur
Des autres nations, plein d'amere rancueur,
Delibera enfin d'en prendre la vengeance:
La Discorde il hucha, qui par sa diligence
Les rendit mi-partis: & lors tant fut leur cueur
Saisi de son venin, que sans voir leur malheur,
Ils se sont par quinze ans poursuiuis à outrance:
Si que d'un plomb meurtrier mille & mille soldars
Sont morts dessus le chãp, recherchãs les hasars,
Et autant, n'ayans eu l'apareil conuenable.
Et ainsi peu à peu las! la France eut esté
A la fin sans enfans, si Dieu n'eut suscité
DV CHESNE, qui se rend en son liure admirable.

PIERRE ENOC.

Virtus Phœnici similis.

AD

AD LECTOREM; QVÒD QVERNEA CORONA, Â CLARISS. Iurisc. Fr. Hotom. optimo Iure authori sit posita.

Fortes fulmineis perituros glandibus istis,
Præsenti auxilio vis releuare viros?
Tot tibi quas Chiron, tot quas Epidaurius herbas
Monstrant, ne tanto quære labore procul,
Nec Pergameni insignes Coíve medelas:
Arboris vnius sat tibi fructus erit.
Fertilis hoc fructu est, pretiosas, glandibus illis,
Quercus quæ glandes obiicit ipsa suas:
Quæ tot frugiferas inter fert nobilis arbor,
Et domino & patriæ munera tanta suæ.
Quo nunc, Naturæ & patriæ cui iura coronam,
Decernunt quernam, Zoile iure negas?

C L. Tex. M.

Errata sic corrigito.

Pagina 3. linea 23. variæ 4.15. eſcharæ 6.15. putredini,quia contuſæ ſunt, exquirunt à nobis vſum horum remediorum ſuppurantiũ : non tamen ſine magno & acri iudicio iis vtẽdum,cùm 7.24.mixti 10.23.& ſummam 30.12.ſubſtantiam,vtilem actionem. 64 18 & 65.23.pr lege paria 67.19. eáque 74.18.Aërem nanque putrefactionem rebus quas ambit inferre experiuntur, 75 25.ſpagitico 89.4.phlegmone 90.15.affectui 95 6 & 8 Aetius 116.19.hyperſarcoſis 122.8.ambuſtã 139.27.aliquo callo. 142.26.olei caryophyllorum & petrplei 163.20.ſatiſfacere,imò 174.14.an.

182.14.ventriculi in margine,lege ventris 183 13. *Suppurantia* 201.8.fæces

INDEX RERVM INSIGNIORVM QVÆ IN hoc libro continentur.

A

ACetum ambustioni non conuenit 99
Acetum corruptioni obsistit 73
Acetum suppurationẽ tardiorem efficit 84
Ægrorú natura Medico perspecta esse debet 63
Ægros etiam desperatos non deserendos 43
Aëre nihil humidius 49
Aërem humiditate sua putrefactionem rebus quas ambit inferre 74
Aërẽ his vulneribus cõtrariũ esse, ac præsertim frigidum 74,115,117,139
Aëris substantia quomodo inficiatur 40
Aër qualis sit deligendus 6, 48,52
Aër ad vulneratorum, salubritatem quomodo corrigẽdus 152
Affectio periculosior, relictis aliis in primis curãda 33,38
Alexipharmacum præstantissimum 92
Alexipharmacum aliud quod in promptu paratum est 93
Alexipharmacũ aliud prodictoribus ibid.
Alphonsi Ferrij lapsus 14
Aluminis præparatio 205
Aluus suppressa ante purgationem vt subducenda sit 63
Ambustio his vulneribus vnde accidat 27
Ambustionis cum vulnere cõplicatæ signa 37
Ambustionum aptissima medicamenta 99,100,101,170, 172,177,185
Ambustis locis pilos gignẽtia 120,121
Amputatio membri sauciati quando & quomodo moliẽda 124,125
Animi perturbationes periculosissimæ 56
Anodyna medicamenta 144, 145,183
Apollonij Tyanei peregrinationes 165
Aqua his curandis vulneribus, arcendisque inflãmationi-

bus conueniens 71
Aqua neruis sauciis inimica 151
Aquæ potus vulneratis quibusdam perniciosus 47
Aqua cancrorum & gãmarorum 196
Aqua mellis 194
Aquæ nitrosæ & sulphureæ quibus prosint 11
Aqua spermatis ranarum 197
Aquæ theriacalis compositio 207
Aquæ venenatæ 20
Artes quando fœlices 162
Arsenici nõ præparati vsus periculosus 159
Attrahentia medicamẽta 96, 97,170,172,185
Auicennæ de missione sanguinis falsa opinio 58
Aurum vitæ 208
Auster his plagis infestus 5, 51
Auster loco & origine frigidus 50

B

Balsamus hyperici vterque 192
Balsamus Martis 200
Balsamus Mercurij ibid.
Balsamus naturalis in consolidãdis vulneribus agẽs principale 18,72
Balsamus Saturni 203
Balsamus tartari 189
Balsamus Veneris 202
Balsamus visci pomorum vterque 192
Boli Armenæ præparatio 190
Boreas in locis quibusdam saluber, in aliis pestilens existit 51
Brossæus etsi grauiter vulneratus, curatus tamen fuit 105
Butyrum arsenici fixũ vt præparetur 206

C

Calcinatum magnum Paracelsicorum 83
Callosis vulnerib. cõuenientia remedia 142,143
Calor his plagis inducendus 84
Calx testarum ouorum & limacum 197
Capitis vulnerum cum fractura cranii curatio 107
Capitis vulnera cur periculosissima ibid.
Capitis vulnus nullum ex Hippocr. spernendum 117
Capitis vulnera periculosiora quæ 118
in Capite vulnus lethale qui acceperunt, quando moriantur ibid.
Capiti vulnerato quæ medicamenta adhibenda, ac eorum descriptiones 110, 111, 114, 115, 116, 117
Cardiaca 207
Carni putridæ ac corruptæque medeantur 186
Caragnaticũ Quercetani 131
Cataplasma emolliens 85
Cerebrum roborãtia 187
Chirurgo in educenda glande quid

quid potissimùm curæ esse debeat 68
Chirurgorum consuetudo in admouẽdis tum primo tum secundo apparatu, remediis improbatur 70,80
Chirurgorum vulgarium confidẽtia, eorúmque præcipua remedia 124
Colcothar quid sit,& quomodo dulcificetur 206
Cibi exhibendi ratio 53
Cibis quibus vtendum vulneratis,& quibus abstinẽdum 53;55
Cicatricem inducentia, vide Epulotica.
Cicatrices decorantia 184
ad Cicatrices elaras & rubentes 122
Clyster emolliens 63
Consolidãs præcipuum quod sit 8,72
Consuetudinis, ætatis,temporis, & accepti incommodi habẽdam esse rationẽ 44,46
Cotusionis incommoda 3
Contusa vulnera in pus celerrimè conuertenda 81
Conuulsionis causæ 147
Conuulsionis ex inanitione curatio 148
Conuulsioni ex plenitudine idonea remedia 149,150
Conuulsioni per sympathiam quomodo medendum 150
Corroborantia 94,187
Corruptionis materia 6
Cranij fissura simplex cognitu difficilis, eiúsque indagandæ methodus 109
Cranij fracturæ variæ,earúmque curatio 108
Cranij fragmenta quando & quomodo eximenda 109,111
Creta vitrioli 205
Crocus Martis 201
Crocus Veneris 202

D

Defensiua medicamenta 77,85
Defensiuum magistraie 98
Detergentia medicamenta 86.116,169,171,174,183
Digestiuis in plagis contusis quando abstinendum 7
Dolor vires debilitat,morbósque periculosiores ingenerat 144
Dolorem lenientia ibid.84.85

E

Empirici vnde laudem persæpe sibi captent 42
Empiricorum temeritas 75
Empireuma quæ extinguant 100,111
Endemij morbi 40
Epithemata cordi applicanda 94
Epulotica 169,171,176,184
Extractorum vsus commendatus 62,66.
Extranea è vulnere primùm abstrahenda 69

F

Faciei plagæ cum ossis contritione quomodo curándæ 119

Faciei ambustæ quæ medeantur 120,121
Faciem ambustã lenientia 122
Fasciæ ligando vulneri quomodo aptandæ 77
Fasciarum obligandis fracturis commoditas Antiquis 107
Febri vt occuratur 146
Ferramentorum figuræ ex Ambrosij Paræi libro petendæ 67,111
Ferrum quæ indurescant 18
Ferrum molle quæ reddãt 19
Ferrum veneno infectum antiquitus 16,17
Ferularum arctiorum incommoda 129
Ferulæ his plagis sine periculo adhiberi nõ possunt ibid.
Fistulas curans linimentũ 142
Fomentum emolliens & dolores sedans 84
Fracturis omnibus ceratũ opportuniss. 131
Frictionum vsus 56
Frigida ac sumnè reprimentia ambustis inimica 99
Fructus vt conseruentur 74

G

Gangrænæ proximæ signa 88
Gangrænã corruptionis incipientis indicium 155
Gãgrænæ curatio quibus perficiatur 156
Globulum ex se venenum plagis non inferre 15
Globulum præsertim plumbeũ veneno inficì posse, 16
Globuli veneno vt inficiantur 21
Globuli veneno perfusi indicia 35,36
Globulus corpori infixus quo modo educendus 67
Globulus si non exierit nec educi possit, quomodo curanda plaga 141
Globulus interdum in vulneratorum corporibus diutissimè sine vllo incommodo latet 166,69
Granula pulueris tormentarij, si cuti inhæreãt, quomodo extrahi & locus curari debeat 121

H

Hepar roborantia 187
Heraclitus Ephesius à canibus laniatus 167
Humiditas nimia corruptionis est materia 6
Humiditatis aeris & aquę differentia 49

I

Ignis vi sua venenis resistit 14
Ignis, modò violentus, ad venenorum purgationem est aptissimus 136
Indicationes curatiuæ duæ vulgò receptæ, quibus tertia & quarta addendæ venũt 3,93 29,67
Indiçationes subalternæ 67
Indicationes duæ ex Gal. venenatis vulnerib. curãdis 94

Iniectiones

Iniectiones vulnerib. profūdis ac sinuosis idoneæ 87,134
Intēperiem tum calidam, tum frigidam corrigentia 146

L

Labor sauciatis perniciosus 55
Lapidis Beinbruch vires 132
Laudani Opiatici facultas mira 79
Laur. Ioubertilaus 1,2,27,76
Lingua vulpis attrahens specificum 97
Locorum & regionum ad curationem momenta 49
Loca quæ deligenda sauciatis, & quæ vitanda sint 52

M

Magnetis præparatio 207
Medicamentis fœtidissimis veteres Medicos vsos fuisse 166
Medici officium quod sit 57
Medicum circumspectum esse debere in variādis aliquando remediis 8
Membrum sauciatum statim de principio non esse amputandum 105,106
Membri sauciati amputatio quando molienda 98,105
Membrum emortuum abscindēdi ratio 159
Meningi detectæ quæ medicamenta imponenda 113
Meningi am tectæ quæ conuenant 116
Mercurius præcipitatus vulgi 197
Mercur. præcipit. fixus & dulcificatus 198
Metalla igne quidem purificari, alienam tamen à sua natura substantiā imbibere 18
Morbi graues vnde æstimentur 38
Mortis signa, cūm vulnus letale in capite acceptū est 119

N

Narcotica quando adhibenda 145
Natura in se curationis efficiētem causſam cōtinet 2,72
Natura arte adiuta interdum miracula edit 42,105
Natura vulnera carne implet & tandē cicatrice obducit 72, 88
Neruorum materia 151
Neruis punctis quæ auxilientur 151,152,153,186
Nutritum magistrale 101

O

Olea feruentia vulneri salubriter admouentur 74
Oleum cuiuis liquori superinfusum putredinē arcet 33
Oleum ad paralysim & cōtracturas 154
Oleū ad callosa vlcera præstantiss. 143
Oleum aceti 190
Oleum antimonij 203
Olea ex aromatis, lachrymis,

herbis, lignis, & gummi vt eliciantur 191
Oleum butyri 196
Oleum ceræ 194
Oleum frumenti 191
Oleum laridi 196
Oleum ex luteis ouorũ ibid.
Oleum Martis 201
Oleũ Mercurij corporale 199
Oleũ Mercur. sublimati ibid.
Oleum mellis 194
Oleum mellis aliud 195
Oleum salis 206
Oleum salis tartari 188
Oleum Saturni 202
Oleum sulphuris 204
Oleum sulph. acidum ibid.
Oleum sulph. terebinthinatũ ibid
Oleum sulphuris vitriolatum ibid.
Oleum talci 217
Oleum tartari fœtens 188
Oleum Veneris 202
Oleum vitrioli 205
Ossibus corruptis medẽtia 134, 135,136,186
Oxyrhodinum 77

P

Pandemij morbi 42
Paralysi quomodo medeatur 153,154
Pectori infixa plaga vt curanda sit 137
Phlegma aluminis 205
Phlegma vitrioli 204
Pilos ãbustis inducentia 120,
121
Plato discendi studio incensus varias regiones peragrauit 155
Plumbum vt mollitiem & nigredinem deponat 19
Potio pituitosis conueniens 64. biliosis ibid. melancholicis 65 confusam humorum illuuiem expurgans ibid.
Potionum vulnerariarum facultas 175. earum formulæ variæ 180,181,182
Potiones vulnerarię vẽtris inferioris vulneribus aptissimæ 140
Potus quis vulneratis conueniat 55
Præcipitati vulgaris vsus improbatur 8
Præcipitati vt decet præparati vires 82
Præcipitati idonea præparatio, Vide Mercurius.
Puluerem tormentarium ex vino quosdam bibere 14
Pulueris tormẽtarii essentiam haud venenatam esse 10. ex quibus conficiatur ibid.
Puluis epuloticus 88
Purgantium medicamẽtorum delectus habendus 62
Purgationem vulneratis conducere 59
Purgatio quando mollienda 60
Purgatio vtrum militibus conueniat 61
Purgatione quibus morbis occurratur

curratur 61
Purgationis modus quibus ex rebus æstimandus 62
Purgationē aptam & facilem quid efficiat 63
Pustulas cohibentia 120,121
Putredini summo studio obsistendum 73

Q

Quietem sauciatis conuenire 55

R

Remediorū hîc descriptorum commendatio 2
Repellentia 170,173,177,185
Rhabarbarum antiquis incognitum fuit 166
Rotulæ ad paralysim 154

S

Sal aceti 190
Sal fuliginis ibid.
Sal mellis 195
Salium metallicorum & semimineralium vires 7
Sal-petræ nostrum aliud esse à Nitro Dioscoridis 12
Sal-petræ venenatū non esse, ac quæ sit eius materia 13
Sal Saturni 202
Sal tartari 188
Sal vrinæ 194
Sanguinē in contusionis locū defluentem citò condensari, faciléque putrescere 3,4
Sanguinem cohibentia 78, 79,173,177,185
Sanguinis missio vulneratis necessaria 58
Sanguinis missio qua parte facienda ibid.
Sanguinis mittendi tēpus 59
in Sanguine mittendo quæ obseruanda ibid.
Santalū Chirurgis quid significet 113
Sarcotica 169,171,175,184
Sclopetariū hunc librum, eundēque Gallica lingua conscriptum, cur author emiserit 2,168
Signorum cuiūslibet affectionis cognitio Medico necessaria 32
Signum in plagis pessimum 6
Simile à nauclero 90
Simplicia ex quibus potiones vulnerariæ parantur 179
Solutio continui duplex 3,32
Somno quomodo vtendū 56
Spagirica ars vnde sic dicta 163. quid commodi adferat ibid.
Spagiricorum medicamentorum elenchus 183
Sphaceli signa 156
Spiritus vitrioli 205
Stannum vt stridorem exuat 19
Sulphur salutare remediū 10, 11
Sulphur antimonij 203
Suppuratio in his plagis acceleranda 80
Suppurantibus non temerè vtendum 5,82
Suppurantia medicamēta 80,

81,83,169,170,174,183
Symptomata statim in principio prohibenda 72
Symptomatis sæuioribus, prætermisso plerunque morbo occurrendum 143
Syncope quibus medeatur 155

T

Temperamenti partium cognitio Medico necessaria 6
Terebrare quid sit 107
Terebratione quando vtẽdum 107,111
Terebrum quibus locis applicandũ Chirurgo notum esse debet 112

V

Venenatarum mixtionum effectus diri 20,22
Venenatorũ vulnerum cognitio cur necessaria 33
Venenatis vulneribus quæ medela primũ adhibenda 83
Ad venenata vulnera 177, 185,170,172
Venenum his vulneribus vnde 15
Venenum globulo immixtum vi ignis non extingui 23
Veneni cum his vulnerib. complicati signa 34,90
Venenum vt eliciatur 58,95
Venenum attrahẽtia Antiquis 94
Ventorum qualitatem quæ immutent 50,51
Ventris inferioris vulneribus quid subueniat 140
Victus ratio vulnerat. vt instituenda 44
Vinsius à Medicis defert⁹ quo remedio curat⁹ fuerit 43,73
Vinum quib⁹ vulneratis concedendum, quibus non 47, 55
Vini vsu vulneratis in capite omnino interdicendũ 117
Viscus ex herbis vt extrahatur 193
Vitæ ratio dissoluta quæ adferat incommoda 41
Vitriolum Veneris 202
Vnguentum magistrale 76
Vnguentum de pæto 175
Vnguentũ aliud de pæto 176
Vulnera in capite accepta Ferrariæ, in tibiis verò Florentiæ immedicabilia esse 50
Vulnerum sclopetariorum essentia secundum Botallum, Ioubertũ & Paræum 2,9
Vulnera sclopet. cum venenositate & vredine plerunque implicata esse 10
Vulnerum sclopet. differentiæ vnde oriantur 30
Vulnerum sclopet. curatio ex quibus intentionibus sumẽda 43
Vulnera minùs periculosa 42 periculosiora 39. mortifera 38
Vulnera vnde reddantur periculosiora 40
Vulneribus quid statim ab initio admouendũ 75. quid in apparatu

in apparatu ſecundo 80.
quando illa carne implenda 88
Vulneri cum fractura coniuncto quomodo medendū 104
Vulnerum cap. curatio, vide Caput.
Vulnerum quib. brachiorum aut tibiarum oſſa rupta ſunt curatio 123
Vulnerum quæ per corpus ſine fractura penetrant curatio 127
Vulneribus, ſi ſpinā dorſi attingant, & ſi medulla emanet, quomodo medēdum 141

FINIS.

Liber authoris de Expeditione preparationis. 161.
Liber authoris de Antidotis